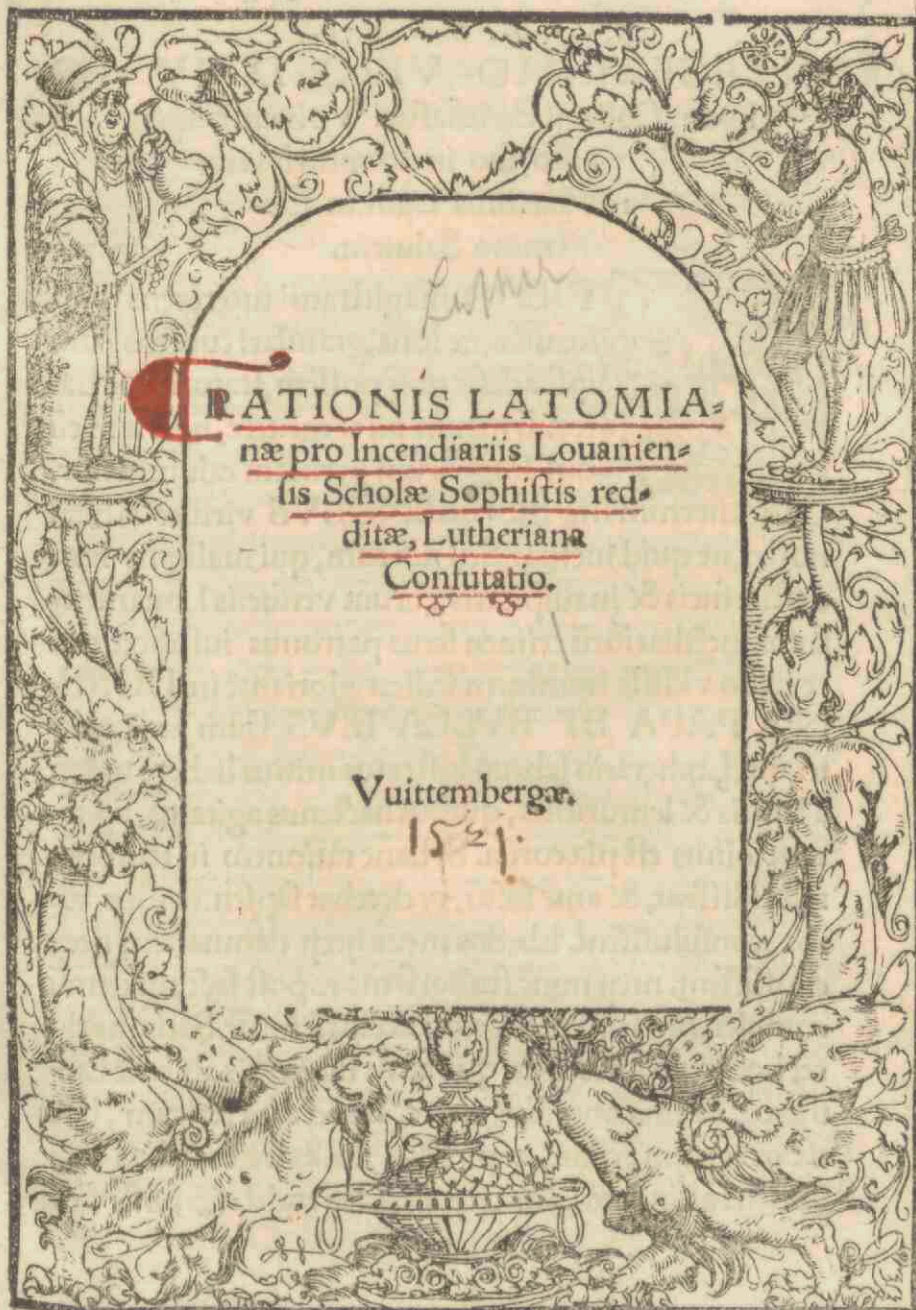

Rationis Latomianae pro Incendiariis Louaniensis Scholae Sophistis redditaе, Lutheriana Confutatio.

<https://hdl.handle.net/1874/429977>

Ed. par. p. de Ghehe. Cap. LXX. p. 17.
110.
2

Luther

RRATIONIS LATOMIA
næ pro Incendiariis Louanien-
sis Scholæ Sophistis red-
ditæ, Lutheriana
Confutatio.

Vuitembergæ.
1521.

S
CI H E S V S.
INTEGERRIMO VIRO D. IVSTO
Ionaë, Collegii Ecclesiastici Vuittembergens.
Præposito, suo in domino Maior
ri, Martinus Luth. in Do
mino Salutem.

ET EGO magistratui tuo recens inito
suauissime Iona, gratulari cupiens, cum
ipse adesse non possem, statui hunc La
tomum meum ad te mittere, non iam eum
qui linguarum peritiam calumniatur.
Concidit enim iste IESBIBENOBVS virtute Abisai
nostri, ne quid metuas, Sed nec eum, qui malignis mo
destiæ fucis & inauspicatis vocum versuciis Louanien
sium incēdiariorū crimen serus patronus iustificet, quē
te credo vidisse hominem scilicet gloriantē in **DOMI
NO PAPA ET BVLLA EIVS**. Eum autē mit
to, qui Lutherano februo lustratus mitius habere videt,
a lamiis & lemuribus, quibus hætenus agitato, agita
reque solitus est pia corda. Si hanc rationem in tempore
reddidissent, & ante factum, vt decebat sapientes istos vi
ros, consuluissent, libellos meos neque damnassent neque
exussissent, neque nunc stultorum more post factum demum
consulerent, tantum me, spero, effecturum fuisse. Satis me do
cet hoc libro Latomus, quam facile fuerit illis absente Lu
thero, in suis angulis garrere. hoc est hæreticum, hoc
est erroneum, quod in publico nullis freti viribus ausi
fuissent attingere. Demumque persuadeo mihi, non fuisse vn

quã prodituram hanc egregiam rationem, nisi bulla fiducia eius inflasset, qua gloriatur Latomus suũ factũ comprobatũ, somnians adhuc bullarum antiquos antiquatosq; terrores, atq; hinc orbem suo libello pauescẽtum confidit, vt audeat iam sine timore in Lutherum, tremendis dei scripturis ludere. At ego nollem non probatũ tale factum tali bulla. Rursum, nollem me nõ damnatũ tali bulla, Omnia belle congruũt, bulla, causa, Iudex, patronus, a quorum consortio & contagio seruet me dominus Ihesus & omnes pias animas. Amen.

Non facile vero credas, quã inuitus a literis pacificis Christi, quibus me in hac pathmo dederam auulsus, verpricosi & senticosi Sophistæ nugis legendis tempus impendi, videns hominẽ a planta pedis ad verticẽ vsq; sophisticum, tum Bullæ vesica turgentem ea confidentia scripsisse vt iã nec diligentia nec iudicio sibi opus fuisse putarit, contentus effutire, quicquid vel legerit vel in buccam venerit, Quibus molestissimũ est respõdere, vt in quibus nec ingenium exercere, nec eruditionem alere possis, & tamen optimas horas perdere cogaris. Suspicor hominẽ credidisse Lutherũ, aut e medio sublatum, aut perpetuo silentio damnatũ esse, quo rursum libere publicum occuparent tyrãnide sophistica, cuius imminentæ ruinam non leuem meã culpam faciunt, atq; vtinã plena esset ruina, vt plena hac culpa, septies irremissibili (si sanctissimis bullarũ pontificibus credimus) peccare liceret in mortem vsq;.

Q Vereor autē ne dum de gratia & operibus bonis fortiter pugnamus, interim & gratia & operibus nos ipsos priuemus. Ego quidem intutus horrenda ista iræ tempora, aliud non peto, quā vt dentur fontes aquarū capiti meo, vt flere possim vastationem istam nouissimā animarū, quā operatur regnum istud peccati & perditionis. Sedet portentum Romę in medio Ecclesię & venditat se pro deo, adulantur pontifices, obsequuntur Sophistę, & nihil non pro eo faciunt hypocritę, interim infernus dilatat animam suam, & aperit os suum absque termino, & ludit Satan in perditione animarum. Nec in nobis est, qui serio & cum lachrymis stet in die furoris huius & opponat se murum pro Israel. Hinc plenus indignatiōe in istos sacrilegos Latomos, qui in his seriis sophisticant, & nos meliora intermittere, & suis insanis insanis occupari cogunt, imprecor in durissimas eorū frontes illud, Erubescant & conturbentur omnes inimici mei, conuertantur & erubescant subito.

Sed ne longiore Epistola te morer, ad Latomianę præfationis capita alio principio respondebo. Tu interim hoc mei in te animi testimonium agnosce, & roga dominum pro me, vt & ipse liberer a malis (sic enim nūc audeo cum Apostolo) & infidelibus hominibus, qui sunt in ista Babylone, & ostium mihi aperiatur in laudem glorię gratię Euangelij, filij sui. Sed & ego dominum oro, vt impartiat tibi spiritum suum, quo decretales Antichristi pestilentissimas, quibus docendis mandatus es non alio studio profitearis, quā quo tibi dixi.

Nempe vt sis Aaron & vestibus sanctis indutus, hoc est diuinis scripturis munitus, apprehenso orationis thuribulo procedas in occursum vastatoris huius in medium incendium istud Romanum, quo flagrat orbis prope diem alio incendio de caelo per aduentum saluatoris nostri, quem expectamus extinguendum. Ita mi frater, facito, ut doceas dediscenda esse, quæ doces, & sciant fugienda sicut mortifera, quæcunq; Papa & Papistæ statuunt ac sentiunt. Cum enim vi non possimus hoc publicum orbis malum abolere, cogamurq; has sacrilegas Babylonis prouincias, administrare, hoc reliquum est, vt sic administremus, vt eas longe alias & patriæ Hierosolymitanæ aduersarias vastatrices & insatiabilis crudelitatis hostes intelligamus, ne cum iis qui pereunt, in quibus opertum est Euangelium gloriæ dei, captiuitatē nostram etiā rideamus & palpemus. Nec leue puta ministeriū tuū si iuxta Papæ excrementa venenosa, & insanis. insanias salutare & viuificū Euangeliū Christi composueris, vt iuuentus habeat antidotum aduersus hoc virus, cuius odor etiā occidit hominē, donec discat per se reprobare malū & eligere bonum. Is tibi esto cōmendatus Emanuel. Confortare igit & esto robustus, & Baalphogor, istū ne metuas, cum vix sit Baal zebub, hoc est, vir muscæ, si credimus tamē, quoniā Iesus Christus est dñs benedictus in secula Amē. q te & ecclesiā suā apud vos perficiat consolidetq;. In quo vale. In loco peregrinationis meæ. Oētaua Iunij, M. D. XXI.

CAD PRÆFACIONEM LATOMI.

Primū criminatur Latomus, me verbotenus mea submisisse Papæ ab initio, hoc quidem pro sophistica fiducia fingit. Ego vero doleo, me tam serio submisisse. Ex animo enim nihil aliud tum sensi de Papa, Conciliis, Vniuersitatibus, quā quod vulgo audiunt, quā quā enim multa mihi corū absurda viderent & a Christo alienissima, infrenauī tamen cogitationes meas, vltra decennium illo Salomonis. Ne innitaris prudentiæ tuæ, semper arbitratus in Academiis latere theologos, qui si impia hæc essent. nō silerent, tum vix alibi minus putabam esse tam crassos stipites & asinos, nunc autem & malos, quā Louanii. Creuit autē intra causam, vt rerū cognitio, ita & animus, cū illi suā inscitiam & nequitiam, in hoc signum contradictionis offendentes, egregie proderent. Quas nisi tam immani copia reuelassent, & simulare vltra potuissent, certe me stultū in finem vsq; dementaissent. Gratias autē ago domino meo Iesu Christo: qui pro hac tentatione, me centuplo temporali huius scientiæ honorauit, vt iam persuasissimus sim, Papam esse portentū illud vltimum omnibus scripturis prædictum Antichristum. Vniuersitates vero Synagogas Synagogarū Satanæ, in quibus Sophistotheologi, Epicuri rei illi porci suum regnum regnant.

Longe me abesse a modestia Euangelica dicit, quā doceo, præsertim in eo libro, quo illis ipsis Louaniē Sophistis respōdi, cū mea doctrinaliter damnassent. At

nunquã exegi, vt me quis modestum aut sanctũ haberet, sed vt Euangeliũ omnes agnoscerent, data licentia in meã vitam grassandi cuiusuis libidini. Hoc tamẽ gloriatur conscientia mea, nullius vitã aut famam esse a me læsam, solum dogmata, studia & ingenia in verbũ dei impia & sacrilega, acerbius insectatus sum. In quo, vt non deprecor culpam, ita non sum sine exemplo. Iohãnes baptista & post eum Christus vocat phariseos, genimina viperarũ, immodestissimo & atrocissimo maledicto, in tam doctos, sanctos, potentes & honoratos viros, vt eum rursus, demoniũ habere dixerint ipsi. Si hic Latomus iudex fuisset, obsecro quæ sententia illos mansisset? Alibi Christus, cæcos, mendaces, prauos, filios diaboli vocat, Paulus vero (deus bone) quã est ab euãgelica modestia remotus, dum anathema facit, Magistros Galatarũ magnos, vt arbitror, viros, alios canes, vaniloquos, deceptores, tum Elymam magũ, filiũ diaboli, plenũ omni dolo & fallacia criminat in faciem. Nec puto fas esse Sophistis, vt animũ meum iudicent, cum opus meũ ab Apostolis Christo & prophetis dissentire non videant, sed modestia Euangelica, nostro seculo, præceptoribus Latomis ea est, quando impiis & sacrilegis tum pontificibus, tum sophistis, genu flexo dicimus Gratiosè domine. Gratia vestra benefacit, Magister noster eximie vestra excellentia bene dicit. At si eos dixeris id quod sunt, indoctos, stupidos, impios, sacrilegos in verbum dei, cum inestimabili pietatis & animarum iactura, tum vniuersum Euangeliũ læseris,

Cæterum, si his palpatis, omnes mortales vel occide-
ris & orbem subuerteris, non fueris immodestus. Quã-
do enim Latomus Papam criminaretur immodestiae,
tot bellis & malis artibus insanientem: scilicet adeo per-
det Euangelica modestia & immodestia in solis pontifi-
cibus idolis, & sophistis idiotis venerandis. Deniq; bul-
lam istã sanguinariam, & cuius crudelitatem, nemo pius
non execratur, etiã si recte damnaret, Modestus ille &
modestiae tum exactor tum laudator Latomus, non so-
lum non criminatur, sed laudat, iactat, confidit, gloria-
tur in ea. Isti sunt viri illi sanguinũ & dolosi, qui modestiã
verbis & vultu simulant, interim, non nisi cedes, minas
& sanguinẽ spirant. Nemo mihi eũ virum integrum &
modestũ esse persuadebit, cui ista bulla placere potest.
Malo ego apertus esse & neminẽ blandicia fallere. Hoc
possum testari, Cortex meus esse potest durior, sed nu-
cleus meus mollis & dulcis est. Nemini enim male volo
sed omnibus opto meũ quã optime consultũ. Porro du-
ricia mea vt nemini nocet, ita neminẽ fallit, q̄ me vitat,
nihil a me pacietur, qui me fert, lucro augetur. Salomon
dicit Prouerb. xxviii. Qui corripit hominẽ, postea gra-
tus erit, præ illo, qui blandus est lingua.

Deinde in meũ crimen augendũ inducit senem quen-
dam de Ro. Episcopo reprehendendo disputantem, qui
sibi visus sit sapiens. Nam sententia propria est, neq; ta-
cendũ neq; loquendũ peritus, modum vero huius, su-
pra suũ captũ esse. Nec mirũ, referenda fuit gratia tantæ

bullæ, pro qua etiã ea ignoranda sunt, quæ pueri sciũt, rursus scienda, quæ vel angeli ignorant. Nã Latomus Magister Theologiæ, diuina hoc titulo scire sese professus, quæ & hoc libro defendit, vt callentissimus eorũ, adhuc ignorat humana ista quottidiano vsu præsentia miser, nec quid periclitantibus animabus consulendũ sit nouit, interim tamen certus, qd agant animæ in purgatorio, tum remotæ a sensu, tum nihil de earum statu testantibus scripturis, cũ velint omnia Papæ & sua in scripturis contineri abunde. Sed sinamus quæso sophistas mores suos implere, neq; enim eos, præter hypocri-⁰¹¹¹²⁰ sin & adulationẽ & mendaciũ, quicquã recte decet, Videamus sapientẽ visum sibi senem, qui tres modos præscribit, Primus, vt principes & cõmunitates, desinant postulare iniusta, & quæ vltro oblata forent refutanda, tum ipsi primũ incipiamus carere, quæ in Papa reprehendimus, cũ insolens sit vitium in principe non ferre, quo ipse laboras. Alter modus est oratio. Tercius tolerantia. Hæc ille sapiens.

Primus ergo est modus optatiuus, scilicet cogitatio quædã vt cogitemus, exẽpli gratia, Si asinus volaret, asinus haberet pennas, ita cogitemus, si nemo postularet indigna, Papa fieret melior. Cur autẽ non etiã sic cogitamus, Si Papa seipsum emendaret, tum nemo postulare aude-
ret indigna? Sed quid fiet in his, vbi Papa (quod plurimũ facit) non postulatus, sed proprio furore insanit? tum quod omniũ maximũ est, Euangeliũ non curat, &

nullum Pontificis officiū facit. i. Timot. iii. descriptum:
 an sufficit hic cogitare si nemo indigna postulet? Iam
 nonne per totū orbem ita cogitamus, non modo quod
 sapiens dicat, sed id quoque quod ego adieci? Quis. n. nō
 ea optat? At quid potest amplius? Quis em̄ excepta dei
 virtute (quā in secūdo modo per orationē quæri docet)
 principes & cōmunitates teneat? nec hoc consulit/vt q̄s
 tentet, scilicet principū & populorū culpa est, Papā esse
 malum. Quin cogitemus, si diabolus eum desinat equi-
 tare fieret bonus, & in diabolū torqueamus, quod Papa
 malus est. Hoc consilio posses vti & pro te & cogitare,
 vtinā hic & futuro beatus sim, iste enim esset optimus
 modus perueniendi in cœlum. Igitur primū consilium
 huius sapientis, mundus excedit etiā. Iam pro quo ma-
 gis oratur vbiq̄ quā pro Papa? Itē cuius tyrannis tole-
 ratur æquabilius q̄ Papæ? Vbi est ergo consiliū istius
 tam sapientis? Quā pulchrū idolum nobis e Papa facit
 tam sapiens vir, vt oues primo incipiant sese pascere, &
 populus viā ipse dirigere, & pastori pascua & duci vesti-
 gia parare. Sed vide quid ei cū Latomo quoque suo poe-
 tæ cōueniat. Latomo nō omnino tacendū videt̄ sapienti
 suo omnino tacendū videtur. Velim hic scire vter men-
 tiat̄, Poeta vel poema? Aut em̄ Latomus mentitur eum
 sibi sapientē videri, aut mentit̄, sibi non omnino tacen-
 dū videri. Sed nec ipse sapiens sibi constat qui tacendū
 suadeat, & tamen e Papa prostibulum facit, dicens eum
 largiri iniusta & refutanda, quæ vltro offeruntur,

Quā scite dixit Hilarius, difficilem fore causam veritatis tueri aduersus impios, si tantū consuleret prudentia, quantū audet impietas. Sed perge, mysteria sanctæ huius adulationis videamus. Ferendum (inquit) principis vitiū, quo tu laboras. Vt ergo omnes taceant (nam generale est silendi mandatū, huius Latomienſis sapientis) omnes eodē vitio laborabunt vel inuiti. Aut certe illis permittet correptio, qui non laborant eodē vitio, quos cur tacere igitur iubet. Ego ex animo faueo tam aptam & consultā gratitudinem, Bullæ isti cōprobratrici. Sed cū in Lutherum proprie ista scena nimirū ingeniosa instructa sit. Velim doceri, quod illud vitium eius sit cum Papa principe cōmune? An vniuersa lerna Romanorū scelerum me reum aget? Sed quæro, cū prædicare Euangeliū oporteat eum qui vocatus sit, omni creaturæ, an Papa sit creatura? Cur ergo non licet ei veritatem palā & libere dicere? Sed satis hæc, Dignam habet ista aduſatio mercedem tam stultæ stultitiæ. Quare sapienti isto septies stulto & sacrilego, dimisso, nos erudiamur sicut oportet liberi Euangelii liberos confessores erudiri, & hoc sapiamus ac faciamus.

Quo maior est princeps, præsertim Ecclesiasticus, hoc minus ferāt, sed omniū acerrime arguant eius vicia, nō .n. decet verbū dei esse alligatū propter hominē, nec nouit personarū respectū. Sic psal. c. xviii. Et loquebar de testimoniis tuis in cōspectu regum, & nō cōfundebar. Et psal. ii. q̄s arguit dicēs. Et nūc reges intelligite, erudimini

qui iudicatis terrā. Exempla sunt omnes prophete, qui de vulgo assumpti, reges, sacerdotes, prophetas potissimum arguebant. Christus in Euāgelio quos carpit? Num vulgum? nonne magnates solos? Quæ est ergo pestilens adulatio Latomi, quæ hæc exempla nobis obscure nitit, & ea se ignorare mentitur, quæ pueri sciunt? At Christus erat deus, verum, sed exinanitus est, forma serui accepta, non arguebat vt deus, omnibus prædicatoribus exemplū factus, vt vulgo parcerent, principibus non parcerent, quod vulgi calamitas e principū pendeat culpa. An ideo silendū, quod ira dei, mali præsent, vt Latomus adulatur? qui Christo aduersarius, parcendū principi, vulgo non parcendū censet, videlicet optimus rerū æstimator, qui vitia non meritis sed personis metitur, & vitia principū, vulgi culpā facit. Non enim vitia, quia vitia, sed quia in magnis personis vel paruis sunt arguenda vel tacenda docet. Quid isti hostes crucis volunt nisi vt ociosum sit scādalū crucis? sciētes, vulgū sine periculo argui, principes vero non sine præsentē malo tangi. At ii sunt mercennarii, canes muti, nescientes latrare, qui vident lupū venientem, & fugiunt, aut lupo sese sociant potius. Non ita Christus, cuius cornua hærent in vepribus, descensus eius tangit montes & fumigant, gurgustium eius caput Behemoth cōprehendit, qui intrat in gyrū dentium eius formidabilem, qui perforat armilla, maxillā eius, & cū Sansone occidit leones. Breuiter, vniuersa scriptura testatur, quod vox domini cōfringat cedros, montes

Israhel, quercus Basan, turres altas, & non nisi ea quæ magna sunt inuadit, vt apparet etiã cuius puero, quæ tamen excedunt captũ Magistri in Israel.

Debetur reuerentiã altitudini, fateor, sed citra diuini verbi iniuriã, quod est, ipsemet deus, cui oportet magis obedire quã hominibus. Quod si cuiuspiã Magistratus viciũ ferendum, prophani non Ecclesiastici ferendũ est, non solum ideo, quod Ecclesiasticus ex deo nõ sit sicut prophanus. Deus em̄ nescit hoc vulgus pontificũ/ quod hodie regnat, cũ solos Euangelistas & verbi ministros ordinarit in Ecclesia, sed nec per homines cõstituti sunt, imo seipso erexerunt inuitis deo & hominibus, similes Gigantibus ante diluuiũ, Sed ideo etiã ferendum non est, quod prophani magistratus vitiũ nulli sit periculo animarũ. Episcopus vero verbi negligens, etiam si sanctus esset, lupus & Satanæ Apostolus est. Nihil differt a lupo, qui pro ouibus non vigilat contra lupũ. At cum sciamus diabolũ non dormire, Episcopis dormientibus palpamus, imo diabolo cooperãtes tuemur, eosq; occidimus & damnamus, qui eos excitant & officii sui admonet. Quis rogo furor vltior isto? Maledictus itaq; sit ter, qui hic opus domini fraudulenter facit, & Papam lupo infernali colludentẽ & conuiuentẽ palpat, nec miseretur tot fratrũ suorũ misere pereuntibus animabus Christi sanguine emptis. Si nihil aliud scripisset Latomus, hoc vno tartareo consilio, satis ostendit sese spiritu Satanæ plenũ esse. Quomodo spes est, istos Sophistas

scripturas legere, intelligere, docere pio studio? Quomodo pronuncient de doctrina Christiana? denique quid salutare ab eis expectes, quibus hoc consiliū sapiens videtur, quod nō constat nisi verbis ipsiusmet Satanæ? quæ rem Ecclesiæ, vitia pastorū, salutem animarum tam leuiter pendit, ac si esset solum culpa quædam tyrannidis prophanæ, corpora aut substantias perdentis. Ego plane metuo miser valde, ne in Papam & Pontifices diaboli collusores & socios nimio fuerim & parcus & modestus, nec ipse satis perpenderit milia illa animarum, quas perdit sine fine Antichristus iste, cū pōtificibus & sophistis suis, pestibus illis omnium vltimis orbis terrarū.

¶ At timetur seditio, & illi non fiunt meliores, ait Lato. Quā Iudaica vox, nam & illi metuebant, ne Christus seditioem faceret, nec vel pilo fiebant meliores, imo fiebant peiores, ergo Christo fuit tacendum? Et quis tibi dixit, non fieri illos meliores? Est ne Theologica definitio? illi nō audient, ergo tu tacebis? Seditio, qua corpora vastant, timetur, at seditio quæ vastat animas defenditur, sic prudens vir ille timet vbi timendum est, vt corporalem pacem præferat saluti æternæ animarum. Quis hunc obnoxium seruū, adulatorē omnium pestilentissimis consiliis perditū digne queat detestari? Hi sunt quos merito Papa cōprobet, hi sunt, quorum iudicio libri damnandi & exurendi sunt. Nunquam minus est metuenda seditio, quā dum verbum dei docetur. Deus enim, qui deus pacis est, tum præsens est. Quod si idola

Pontifices audire contempserint, & pergant, tyrannidē augere, prohibendo, damnando, exurendo, obrueritq; eos tum vel seditio vel calamitas, ridendū & subsannandū est cū sapientia Prouerb. i. Culpa tum non est verbi dicti, sed impietatis nō audientis increpationes & correptiones sapientiæ, vt ibidē dicit. Ne autē cauilletur Latomus sese nō de Euangelio sed de reprehensione loqui, scimus q; Christus Euangeliū ipse nō potuit docere, nisi reprehenderet. Et sapiētia dicit suas correptiones exosas habitas. Sal terræ est, mordet vt purget, arguit vt fanet, increpat vt saluet, occidit vt viuificet. Qui secus docet, non Euangelium sed suas adulationes blatterat.

Veniamus ad aliud caput, honestaturus Louaniensem insaniā, non vult me leuari suspitione hæreseos, prætextu disputationis. Quod de iis, quæ propheticis & euāgelicis literis definita sunt, disputandū nō sit, vt Leonis Ro. Episcopi verba sonant, quæ locuplete adducit. Deinde meū disputandi genus non scholasticum sed hæreticū esse, quod impugnandæ nō quærēdæ veritatis gratia suscepissem. Vt hic scias Latomū sua fingere, iterum dico, ab initio me disputasse ex animo, antequā scirem Magistros nostros, idiotas & porcos esse, postea. n. (vt ipsimet fatent) me nō disputare dixi, adeo vt & ad ignē me obtulerim. Nunq̄ fuit ista in me simulatio, vt disputare prætexerem, quod affirmare statuissem, vt mentitur hic vir honestus. Sed finge, me maligno animo videri voluisse disputantem, qua autoritate non licuisset?

Leonis istius? Quis dedit Leoni auctoritatem prohibendi? An Latomi fides & Sophistarum oscitantia? Christus, age, nunquā respondit Iudæis maligne eū tentantibus? plus valet Leonis verbū quā Christi exemplum? perpetua est ista & indomita sophistarū insania, iactare verba hominū & occulere verba dei. Sed illud festiuus Leo tantū hoc agit, ne aduersarij disputent, non prohibet respondere. Latomus huc trahit, ne sit opus respondere aduersario, atq; hoc est consiliū prudentissimū. Louaniē. scholæ, quo procederent contra Lutherum. Si Turca nos aggrediatur bello, quod ei prorsus nō licet, nec velit cohiberi, mittemus Louanienses Theologos ad eū legatos, qui dicant ei. Non licet tibi pugnare/aliouite damnabimus, tum sinamus eum grassari, & gloriemur nos esse victores. Proinde nō est iam Pauli consiliū & præceptū necessarium, vt Episcopi amplectantur sanā pietatis doctrinam, vt possint contradicentes redarguere & os eorum oppilare, sed sufficit illos non debere disputare, & securi sint idiotæ & idola. Quin positis orationibus & vniuersis armis spiritus, desinamus diabolo quoq; resistere, denunciante ei, Non licet tibi Ecclesiam infestare. Quod reuera & facimus. Hæc est fides Latomiana, qua patrum dicta tractat.

¶ Quæ vero est præsumptio & arrogantia tā modesti viri, vt sua prophetica & Euangelica tam impudenter affirmet? Nam Leonis verba, de prophetis & Euangelicis sonant, Prophetæ ergo & Euangelistæ fuerunt Lo-

sed nō eos, quos nondū probaueris esse erroneos, vt ar-
 rogantia prophetarū nouorum insanit. Nam & ego li-
 bros Papenses exussi, vt viderent Magistri nostri, non
 esse artis neq; ingenii, papyrū exurere, quod lixæ no-
 stri & pincernæ etiā possunt. Ignis (aiunt) nō soluit ar-
 gumenta. Illi in Actis. xvii. nō exusserunt libros, donec
 cognita veritate, scirent eos esse curiosos. Magistri nostri
 id quod leuius erat secuti sunt, sed quod laboris & offi-
 cii fuit, cordibus fidelium reliquerunt, quia stat sententia,
 Louanicē non errant. Deniq; male me habet, q̄ Maxi-
 milianus, quo tempore Iudæorum libros vexabant So-
 phistæ, non verterit consiliū eorum super caput eorum,
 & ablatis omnibus, erucis, brucis, locustis, ranis, pedi-
 culis sophisticis, ad solam & purā scripturam adegerit.
 Hoc enim erat multo saluberrimū consiliū longe magis
 necessarium, quā quod de Iudæorū libris iactabat, tam
 delyris, tā stultis articulis causam fatigantibus, vt me ve-
 hemēter puduerit, Christianismi nomine, tātas tragœ-
 dias moueri apud nos, ob istas res nihili a pphetis & se-
 nioribus nostris. Sed nō merebamus tūc meliorē gratiā
 quā nūc speramus prope diem donandā nobis. Interim
 placet vehementer, Papā probasse iudiciū quinq; vni-
 uersitatū in ea causa. Quid poterat sese dignius facere se-
 des illa inelyta & gloriosa, aduersaria vltima Christi?
¶ Quid sit quod dicit, in ea propositione ab eis dāna-
 ta, Sancti nō vixerunt absq; peccato, se nō damnassee an-
 tecedens, sed cōsequens malæ consequentiæ, seq; mirari,

quod orbis iudiciū nō metuerimus eos, ob hāc damna-
 tā insectantes, non intelligo plane. Exigit forte vt orbis
 p̄d̄iūinaret eorū dialecticā occultā, qua & in libro vti
 vti videbimus, fortasse & ibi ista explicabit. Interim ex-
 ultationē & ouationē subfanno, quod gloriat̄, se addux-
 isse patres mihi aduersantes, nō raro sed frequenter, nō
 obiter sed ex animo &c. nisi velint (inquit) eos dixisse
 pugnantia asserere. Hoc. n. nos asserturos Latomus non
 p̄sumit, certus quod prophetæ nō sumus, itaq; cantat
 io Pean io Pean, vae victis. Sed nos interim, dū ipsi pa-
 tres (q̄s prius cōtempserunt) legerūt, ociosi nō fuimus,
 inuenimusq; eos s̄p̄issime fuisse homīes, errasse, pugna-
 tia dixisse, dormitasse, vt hec etiā ouatio Latomiana sup
 arenā nitat̄, ruitura simul atq; librū eius aggressus suero.
Ultimo p̄regustum libelli sui propinat, propinator
 vrb̄anissimus, & aliquot meos articulos opponi dicit
 principiis fidei. Bibamus & nos post eū hunc elegantē
 p̄regustū, videbis, quæ sint Louanii principia fidei. Pri-
 mus est, Deus p̄cepit impossibilia, hunc sic tractat vir
 honestus & rectus, vt respirationē neget mihi, etiā adie-
 cta particula, Nobis, seu, citra gratiā dei, quā nō diffite-
 in meis libellis additam. Quærimus autē, quod sit istud
 tam rigidū & inclemens principiū fidei, quod neget, no-
 bis, id est, viribus nostris, citra gratiam, esse mandata
 dei impossibilia. An Paulus? An Christus? An Mo-
 ses hoc condidit? Non, sed decretellum quoddam hu-
 manum, e Hieronymo sumptū, quod est huiusmodi.

Hieroni 7.

Qui dixerit deum præcepisse impossilia, anathema sit. Hoc verbū hominis ambiguū & obscurum, sic iactatur a Sophistis, vt omnibus sensibus clausis, nō nisi vociferentur, Anathema, anathema, anathema, vt eos furere ipsa voce iudices. Huic verbo humano cedere oportet et silere, quicquid scripturæ euentissimæ & clarissimæ, & copiosissimæ controuertunt, ne syllabā quidē gloriæ lucidantis, tam tenerū decretellum admittit, sed rigidissimū vt sonat, iactari, omniū auribus obtrudi, omnium cordibus inculcari oportet, periculo maximo fidei & cognoscendæ gratiæ dei, nulla causa, quā quia humanitus statutū, & Magistri nostri secundū ipsum iudicare solent tanquā regulam infallibilem! Nam liberū arbitriū non parū viriū ab hoc decretello concepit.

Uenitq; hoc principiū fidei tam insolens est & ambitiosum ceu Romulus quidā, qui sociū suum, ac fratrem Remū non sinat cōmuni imperio regnare. Est enim & aliud decretū satis piū, iuxta hoc scandalū positū, quod sic habet, Qui dixerit nos posse mandata dei implere, absq; gratia dei anathema sit. Hoc infelix decretū, nemine habet qui iactet, extollat, inculcet, obtrudat, sed fratri suo (vt dixi) regnū cedere cogit. Hoc nō est principiū fidei, secundum hoc Magistri nostri nihil iudicant neq; damnant. Cur hoc? quia nimis est diuinū, & oīa ferme Magistrorū scripta huic aduersant. Insuper vide magistrorū nostrorū insignem æquitatem, cum non satis esset, latere hoc miserū decretū, adiecerunt, vt pingui glo-

sa etiã euiscerarent, & extinguerent, dicentes, Mandata dei implentur dupliciter, vno modo secundũ substantiã factorum, alio modo secundũ intentionem præcipiẽtis. Hoc inuento effugio, hui quã pulchre eluserunt veritatem. Nam hinc gratia nõ opus esse duxerunt ad implenda mandata dei, sed ad implendã intentionem dei vltra mandata exactã. Scilicet deus iniquus exactor, nõ est cõtentus impleri mandata, sed exigit in gratia impleri vt gratia sit non gratia sed exactio quædam. Nempe legi dei satisfecit liberũ arbitriũ & deus in hoc non est cõtentus, quæ est sententia omniũ impiissima & sacrilegissima. Sed (vt dixi) sic agitur cũ misero isto decreto. At illud prius, si velis industria pietatis sic moderari, vt impossibile etiã dupliciter caperetur vel in gratia vel extra gratiã. Hic manibus, ferro & igne obsistunt, neq; tãgere sinunt, sed vt vt sonat, nisi confitearis exclamant, Hæreticus, Hæreticus, Hæreticus, quia decreta patrum negat, nõ credit Ecclesiam sanctam, nõ tenet principia fidei. Obsecro quid hic facias aliud, quã genimina ista viperarũ, igni suo inextinguibili sinas parari? An dubitare potes, hunc sophisticũ cetum synagogam esse Sathanæ? Vide quã mihi obiectet vesica ista Latomiana cũ fiducia eiusmodi decretũ, & quã magistraliter nostraliterq; taceat illud alterũ. Nempe, qd̄ illudere auribus orbis voluerit, tantũ ne Louaniẽn̄ impie egisse inuenirent̄.

CAmplius vero, Huic impiæ & sacrilegæ glossæ vide quantum tribuerint. Docent, per opera secundũ substan-

tiam facti tantū effici posse, si ex totis naturalibus viribus fiant, vt deus illis necessario & infallibiliter gratiā largiat̃. Hoc est, facere, qd' in se est, cū Paulus & post eū August. tantis tonitruis insonēt, hominē sine gratia, per legē non nisi peiorē fieri. Quod lex irā operet̃, & intrauerit, vt abundaret peccatū, ita vt huius sentētię sacrilegio vniuersum nouū testamētū euacuauerint, & eo nos in foelices nomine tenus, Christianos pduxerint, vt Christo prorsus nullo vsu sit opus, nisi vt doceat nos solum. Nā vt de fide informi, acquisita, generali & speciali, itidē principiis fidei illorū hic nugent̃, quid opus est referre factū tandē, vt & si impossibile sit mandata dei impleri sine gratia, quo ad intentionē præcipiētis, tamē in manu tua & prorsus facile est gratiā consequi, operibus secundū substantiā facti paratis, vt iā liberū arbitriū nō modo regnet in operibus substantiæ, sed in ipsa etiā intentione præcipiētis, hoc est, plane in ipsa gratia dei, nempe in manu eius est, gratiā venire vel nō venire. Hinc bona moralia, bona neutralia, & quid dicā: tot principia fidei isti habent, quot patrū dicta, quot Cōciliorū decreta, q̃t Papæ placita, quot Magistrorū nostraliū sentimēta, vt mundū cernas periisse diluuiō quodā principiorū duntaxat fidei, tum quę putes erūt sequelæ & cōclusiones eorū. Et cū ista sit septies sacrilega Theologia recentiorū, vt nemo possit negare, adhuc audet os istud Louaniē, impurū & impudens, rostro porrecto, in orbem lallare. Eadē esse docta ab antiquis, quę a recentioribus istis, ad

huc pergīt cōcordare vtrorūq; dicta & sentētiās, vt Christi-
stum cū Belial societ, & lucē cū tenebris confundat.

Videamus autē, quāta oracula scripturæ, huic scan-
dalo cedere coacta sint theatrum totum. Paulus Ro. viii. Ro. 8.
Nā quod impossibile erat legi, in quo infirmabāt per
carnē, deus misit filiū suū in similitudinē carnis, pecca-
ti, & de peccato damnauit peccatum, vt iustificatio legis
implerēt in nobis. Hic vides, vt aperto ore affirmet, fu-
isse legi impossibile, vt implerēt in nobis iustificatio le-
gis, nisi & hic iustificationē legis, intentionē præcipientis
esse cogas. Quod si legi impossibile fuit, quæ in adiu-
torium data est, quāto magis citra adiutorium legis impossi-
bile, imo adeo impossibile fuit, vt adiutorium legis magis
obfuerit. Dicit. n. in eo impossibili legē infirmatā, id est,
nō impletā, propter carnē peccati, aut & hic nō impletā
dicent secundū intentionē præcipientis, at tum nō culpa car-
nis, per quā dicit nō impletā legem, sed dei intendentis
est, qui nō contentus impletā esse, exigit gratiā, & sic per
carnē lex bene firmat, sed per intentionē præcipientis in-
firmat. O blasphemias voces & rabidas. Sed vt dixi, hāc
diuinā vocem Pauli oportuit inter blattas & cariem cō-
ticescere, ne non regnaret decretū illud principium fidei.
Sic Act. xv. Per hunc vobis remissio peccatorum annū-
ciatur ab omnibus, quibus non potuistis in lege Mosi
iustificari, in hoc omnis qui credit iustificat. Nō habuit
Apostolus græce linguæ peritiā tantam, vt diceret, quibus
difficile fuit iustificari, vt impossibile asserere cogeretur?

Act. 15.

Act. 15. Item Act. xv. Petrus dicit, Hoc est onus quod nec nos,
 nec patres nostri portare potuerunt. Quid dicis Petre?
 Non potuerunt portare? nonne portauerunt secundum
 substantiã facti? nonne circumcisi sunt, sacrificauerunt,
 & omnia illa seruauerunt? Tu, video, ignoras principia
 fidei & multis modis delyras a Louaniẽ Theologia.
 At dicit hic Latomus, de circumcissione loquitur Petrus,
 vt ex capitũs principio patet. At non potuerunt portare
 circumcissionem? imo de lege Mosi loquitur. Sic. n. pau-
 lo ante scribitur. Surrexerunt autẽ quidã de hæresi phari-
 saorũ qui crediderant, dicentes, Oportet circumcidi eos,
 præcipue quoq; seruare legẽ Mosi. Ecce onus quod Pe-
 trus impossibile dicit. Quid autẽ definit tandẽ? sed per
 gratiam (inquit) domini nostri Iesu Christi, credimus
 saluari, quemadmodũ & illi. Et nõ habes Petre substan-
 tiã factorum, quæ portet onus & gratiam cogat adesse?
Omitto ea quæ ad Hebræos, nõ vno loco de impossi-
 bilitate ista loquitur. Christus quoq; Matt. xix. vbi dix-
 isset facilius esse, vt Camelus transeat per foramen acus,
 quã vt diues intret in regnũ cœlorũ. Et discipuli stupen-
 tes, impossibilem esse salutẽ, dicerent. Et quis potest sal-
 uus fieri? Ipse ignarus huius principii fidei, nõ negauit
 imo affirmauit impossibile istud salutis, nec mutauit in
 difficile. Sed sic ait, Impossibile est apud homines, sed
 apud deũ omnia sunt possibilis, hoc em̃ non tantũ de di-
 uite dixit, sed ad illud respondit, Quis potest saluus fie-
 ri? Proinde cũ in nouo testamento proprie regnare de-

Matt.
 19.

beat ministeriū spiritus, id est, prædicatio gratiæ, ut
Apostolus ait, optandū fuit, ut hoc verbū aut Hierony.
nunquā dixisset, aut in tenebris sepultū mansisset. Chris-
tianiis em̄ non cōuenit nisi gloriā dei prædicare & con-
fiteri, id est, nostrā impossibilitatē & dei possibilitatē, ut
Christus hic dicit, omniaq; scandala submouenda sunt,
quæ lib. arb. erigere aut inflare possent, quale est hoc de-
cretellū vel inter prima, ut pura gratiæ dei, & nostræ mi-
seriæ cognitio custodiretur.

Sed mouit forte hominē, quod dixi, nō om̄ia dei mā-
data, etiā in gratia, plene impleri in hac vita. Quæ non
mea, sed Aug. sententia est. i. retra. xix. de qua infra vide-
bimus. Sed qui dixi nō fieri, nō negaui posse fieri, & so-
phista iste magnificus nō tantū de logica sua didicit, ut
sciret, aliud esse nō fieri, aliud nō posse fieri. Ego dixi, nō
fit, ille infert ergo dixisti, non potest fieri. Quis dubitat,
deū posse tantā gratiā alicui dare, ut plene impleat, sicut
de Beata uirgine sentimus? licet id nō faciat omnibus.
Quod si decretellū huic repugnat, abeat in malam crucem
& sit anathema. Sed & alio suo vitio hic laborat q̄ nūq̄
nō laborant sophistæ, quod est petitio principii, quod
est viciolissimū disputandi genus, in quo & totus hic li-
ber Latomi sophisticat̄. Perpetua scilicet est insania so-
phistarū, ut id quod ante omnia eis probandū demon-
strandūq; est, arripiāt & præsupponāt, tanq̄ principiū
fidei infallibile, ut hoc loco. Quod implere dei mandata
plene, significet id, quod est mandatis dei satisfacere per

Aug. libro 1.
retra. 19.

te
A

D

omnia, vt ignosci nihil sit opus, imprimis fuit Latomō
 demonstrandū, Nā hoc Aug. & ego negamus & scrip-
 tura negat. At ipse nihil moratus, proruit securus quasi
 principiū indemonstrabile fidei habeat, & dum gladio
 spiritus sese vastare omnia credit, ridiculus culmis & sti-
 pulis opinionis suae corā nobis ludit. Nam nec decretel-
 lum eius hanc sententiā habet, cū nos dicamus omnia
 dei mandata impleri, nō operantibus plene nobis, sed
 ignoscente copiose gratia dei. Hic nihil impossibile, imo
 plenissima omnia, & melius dicimus, q̄ si sine miseri-
 cordia ignoscēte, solis operibus impleri oīa a sereremus.
 Et probandū illi (vt dixi) fuit, suū impossibile, id signi-
 ficare, qd' ipse cogitat, sed & ipsi cōfitemē in hac vita, nulli
 gratiā cōsumatā dari, sed semp augeri, cū tamē gratia nō
 det, nisi ad implēda dei mādata, & hinc sequat, tantū nō
 impleri ea, quantū nō consumat gratia, sed quia Magis-
 tri nostrales hoc dicunt, ideo nō est damnabile, Si Lu-
 therus diceret, error esset.

2. **A**lius articulus, Peccatū post baptismū remanet. Hūc
 arti. dānat autoritate Greg. quē ego probauī autoritate
 Pauli Ro. vii. sed principii ille petitor viciōsus illic pecca-
 tū nō peccatū, sed infirmitatē exponit, quasi euicerit sic
 exponendū esse, aut quasi Paulus ignorarit qbus verbis
 loqui oportuerit, aut mihi nō liceat illius verbis vti. Vi-
 deamus Gregorii p̄bationē. ait, Christus dicit, Qui lo-
 tus est, mundus est totus, Nihil ergo remanet de peccati
 sui cōtagiōe, quē totū mūdū fateē, ipsiq̄ redemit, Latomi

oscitantia p̄tereo, q̄ se p̄derare nō numerare, p̄misit tes-
timonia, id est, sophistica strophā loquēdo nō p̄derare
sed numerare voluit. Cū Greg. ex postulo. Dic Gregori,
vbi Ch̄rus hoc dicit, qd' tu dicis? Nōne verba Ch̄ri suo
textu afferre debebas? Tu dicis, Qui lotus est mūdus est
totus, Christus vero sic dicit, Qui lotus est non indiget,
nisi vt pedes lauet, sed est mūdus totus. Vnde ista immū-
dicia pedū post lotionē? Nōne totū mūdū sicasserit vt
tñ lauari pedes opus habeat? Quid est hoc aliud q̄ pec-
catū in baptismo totū ignosci, & tamē reliquū esse, vt &
Paulus dicit Ro. vii? Tota vita pedes lauant, etiā iis qui
toti mundi sunt, sicut dicit, Debetis alter alterius lauare
pedes. Nōne hic locus, p̄ me cōtra Latomū facit? omnia
peccata sunt abluta & reliquū est lauandū. Stat clara sen-
tētia. Quō ergo oīa abluta, nisi quia p̄ gratiā remissa &
indulta? Quō lauandū, nisi quia vere in natura sua reli-
quū est? De iis postea, nā hic Latomo fiducia tollenda
fuit, vt videret, patres nōnūquā fuisse hoīes, deinde & vi-
ciosissimū disputādi sui morē agnosceret, quē dixi, peti-
tionē principii, Qui prius p̄bare debuit, totū esse mun-
dū id esse, qd' nihil reliquū peccati baptismo. Nec Greg.
verba id cogūt, aut si cogūt, negāda sunt, at ipsi patrū ver-
bis intruso suo sentimēto, p̄deūt sicut asinus sub pelle leo-
nis, facturi nobis principia fidei, nō ex patrū sentētia, sed
ex sua p̄pria, verbis patrū imposta, subdoli isti oparii.

§. **Tertius.** Nō omnia mortalia esse sacerdoti cōsistenda.
Hunc dānatū dicit generali Cōcilio, ergo est damnatus.

tenet cōsequētia, a Latomo ad suū sapientē. Quā autem scripturā pro se habent Conciliū? si Conciliū sine scriptura valet, & satis est infultos & rulos illic congregari. Cur nō lignea & lapidea signa e templis congregamus, & impositis mitris & infulis, dicamus illic Conciliū esse generale? Nōne vitiosissimū est, Concilium sine verbo dei agere aut statuere? Verū ego nunc amplius dico, & nego confessionē exigendam esse in totū, edito in hoc ipsum vernaculo libro, facturus idē latino, vbi tempus fuerit. Traditiones, n. hominū abolendę sunt de Ecclesia, quas & Latomus p homines tolli posse affirmat in suo dialogo, at ista cōfessio aliud non est, quā tyrannica exactio pontificū, nullis radicibus scripturæ nixa.

Ultimus, Omne opus bonū in sanctis viatoribus esse peccatū. Hui quā absurdū hunc facit, & videt tanto viro directe contra illud symboli, Qui bona egerūt, ibunt in vitā æternā. Hic vero triumphat serio, vt pudendū esse iactet, rationē ab eis petere in huiusmodi. Deniq; minat etiā ferox ille, ne qs mihi se sociū faciat. Sic & Iudæi corā Pilato, Si nō esset hic malefactor, nō tibi tradidissimus eum. Vere stulti & pudendi mortales, q Magistris nostralibus Louaniēn, nō solo nutu crediderunt, quasi ii sint, qui aut male velle, aut errare possint, sicut cæteri hominū, præsertim cū & Bullarū Episcopus eorū factum cōprobauit, Bulla scilicet bullas. Sed vide nequitia hominis, qui nusquā nō interpretaē peccatū (de quo ego in opere bono loquor) esse illud quod damnabile vocant,

hoc em̄ solū est cōtra illud, Qui bona egerūt ibunt in vi-
 tā æternam. Nā ipsimet cōcedunt, opus bonū in quo ve-
 niale sit peccatū, non esse cōtra symbolū illud. Iam etiā
 hoc asserunt qđ Gerson dicit, Nullū veniale peccatum
 esse natura veniale, & plures gratias dei priuatiuas quā
 positiuas esse, sola autē misericordia dei esse veniale. Et
 quod mireris Latomus primū nō negat, in omni opere
 bono esse posse peccatū veniale, vtpote negligentia, & ta-
 men nō est absurdum illis sic posuisse peccatū in opere
 bono, nec est cōtra simbolū, nulla causa, quā quia ego
 nō dixi, & illi dixerunt. Sed & hoc infra eos cogam &
 forte proni cōcedunt, Incertū esse, an vllum opus sit om-
 niū hominū, quantūlibet bonū, sine peccato, neq; enim
 hominū vllum cogent, hoc de suo opere bono affirma-
 re. Et ecce, quod incertū est, tamē esse potest, & forte ita
 est etiā eorū sententia, ab alio dictū, absurdum & cōtra
 symbolū est, vt nihil absurdius dici velint. Nā hoc incer-
 tum cogit eos oppositū non asserere, quare nec propo-
 sitū negare aut damnare. Nā quæ inducit dicta patrū, pe-
 titor principii eo trahit omnia, quo nō probat illa perti-
 nere, scilicet qđ nullum sit in opere peccatū, quantūlibet
 illi dicant esse bona, nō damnare &c. Nihil em̄ horum
 & ego nego. Sed breuiter hāc præfationē Latomi lector
 vice *ἰκόνος* sophisticę habeas. Hic. n. vides sophisticę ima-
 ginē egregie descriptā. Quę est, vultu & verbis modestiā
 simulare, cæterū tanto fastu, arrogātia, superbia, mali-
 tia, nequitia, temeritate, supercilio, inscitia, hebetudine
 tumere, vt nihil supra.

PRIMVS ARTICVLVS A LATOMO PE-
titus est iste.

COMNE opus bonum est peccatum.

Primo infert incōuenientia, secūdo opponit cōtraria, ter-
tio dissoluit mea fundamenta. sic. n. ipse partiē, Ego res-
ducturus sennacherib istum in terrā suam, a nouissimo
incipiam, mea primū defensusus.

Iesaię.
67.

CNobilissimū Iſaię. lxiiii. locū, vbi dicitur. Et facti su-
mus immundi omnes nos, & vniuersę iustitię nostrę,
quasi pannus menstruatę. mihi ablaturus, sic tractat, vt
nec sibi nec mihi prodesse possit, cū incertū faciat, de qui-
bus sit intelligendus, recitans esse qui de assyriaca, alios
qui de Babylonica, alios qui de Romana Iudęorū cap-
tiuitate intelligāt. Ipse tñ postremos cū Hieron. & Lyra
sequit̄, tandē quarto, si etiā fidelibus aptandus detur, ad
Synecdochen cōfugit, volens omnes iustitias esse id quod
aliquas iustitias, tropo scripturę frequenti. Ita dū nihil
certi affert, & Hierony. autoritas nō sit satis, quippe qui
soleat ferme aliorum sententias in cōmentariis recitare,
vt scribit ad August. in medio suspensa relinquitur sen-
tentia. Et hoc primo sit responsum omnibus quę super
hanc sententiā ædificat, infert & firmat. Certis enī puga-
nandū est. Igitur sit ista autoritas Latomo incerta & in-
utilis contra me. Mihi conandum deinceps est, vt certa
& potens sit in eum, ac primo de captiuitate Iudęorum
& in persona captiuorum dici consentio & probo, non
de Assyriaca, quia per eam ciuitas Hierusalem non est

vastata, nec tribus Iuda capta, quemadmodum hoc loco plorat propheta. Quod si ostendere potero, nec de Romana intelligendum, euici necessario de Babilonica intelligendum esse. Primo locum ipsum videamus.

Occurristi letanti & facienti iustitiam, in viis tuis recordabuntur tui. Ecce tu iratus es & peccauimus, in ipsis fuimus semp & saluabimur, Et facti sumus vt immundi omnes nos, & quasi pannus menstruatæ vniuersæ iustitiæ nostræ, Et cecidimus quasi foliū, & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerūt nos, Nō est qui inuocet nomen tuū, qui consurgat & teneat te, abscondisti faciē tuā a nobis & allisisti nos in manu iniquitatis nostræ. Et nunc domine, pater noster es tu, nos lutum & fictor noster tu, & opera manuum tuarū omnes nos. Ne irascaris domine satis, & ne memineris vltra iniquitatis nostræ. Ecce, respice, populus tuus omnes nos, Ciuitas sancti tui facta est deserta. Sion deserta facta est, Hierusalem desolata est, Domus sanctificationis nostræ & gloriæ nostræ, vbi laudauerunt te patres nostri, facta est in exustionē ignis, & omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas. Nunquid super his continebis te domine, tacebis & affliges nos vehementer?

Latomus quidem robustissimus saltator, fortiter transiit murū q̄ suæ sententiæ occurrebat in verbo, Et saluabimur, quod de Iudeis istis reprobis intelligi nō potest, sed absq̄ dubio in p̄sona electorū dicit̄ & fidelium. Deinde illud, Occurristi letati attingēs, vbi dixisset, q̄s est iste

qui facit iustitiã cui lætanti occurrit dominus, si hoc ver-
bũ, vt vult M. de quocũq; fideli quocunq; tẽpore intelli-
git, mox obtulit, quasi calculũ momordisset, vt nescias
quid quærat, metuens forte ne infœlix fieret interpres.

Clatomus cũ suis dicit hæc dici in persona eorũ, qui ad
Hierusalem & templũ spectent, quod optant reparari, q̃
sacrificare & laudare deũ, sicut patres sui possint. Hoc ve-
rũ affirmo, nō quia illi dicũt q̃bus nihil credo, sed q̃a tex-
tus qui eos coegit & me cogit, alioqui cur tanta copia
querelam auget, & ciuitatis vastitatẽ tanta diligẽtia co-
rã deo exponeret, nisi hoc peteret, vt deus misertus eam
repararet? vulnus detegit medico, vtq; sanari pctens.
Deniq; vbi dixisset, Et omnia desiderabilia nostra ver-
sa sunt in ruinas. adiecit, Nunquid super his continebis
te domine? Quid est nō continebis? nisi ne sinas ita ia-
cere. Si. n. nunquã repararet, vere cōtineret sese super iis
semel vastatis. Est ne igit certũ ac clarissimũ, his verbis,
pro reparanda Hierusalem & tẽplo orari & gemit; alioq;
non video cur sic allegaret, inculcaret & aggrauaret & ex-
aggeraret. Sic oportet cum Sophistis pertinacibus etiã
de per se notis dubitare, donec certa fiant.

Consequens est, talem peti istis gemitibus & verbis,
quæ possit reparari. Spiritus. n. sanctus nō est tam stul-
tus, vt suggerat petere impossibilia manifesta. At iam de-
finitũ erat, post Christum neq; in monte neq; in Hieru-
salem, sed in spiritu & veritate adorandũ esse deum, vt
Christus Iohan. iiii. dicit, quod mysteriũ futurũ, & spia

ritus Isaie ita notū fecit, vt alius post Dauid nullus tam
clare cognouerit & prædixerit. Simul Haggei secundo,
Domus ista nouissima prædicta est. Et Daniel desolatio-
nem statutā vsq; in finem post Christū venturā præui-
dit, vt impossibile sit eam reparari, vt Iudæi expectant.
Quare ista deploratio & imploratio non potest compe-
tere temporibus post Christum, sed Babylonicæ capti-
uitatis tantū, vbi & spes & desideriu & oratio pro repa-
randa ciuitate, recte spiritui tribuitur.

Hoc etiā obseruandū est, ne blasphemiam tribuamus
spiritui sancto, quasi in persona impiorū & blasphemā-
tiū aliquādo sit locutus. Diffinitū est psal. c. viii. Oratio-
nem Iudæorū Romanæ captiuitatis fore peccatum &
abominabilem. Deinde Christus psal. xv. nomina corū
nō memoraturū sese dicit per labia sua. Quomodo ergo
in psona blasphemantiū blasphemias eorū exponet co-
ram deo spiritus Isaie, cū tanta humilitate, tam pia con-
fessione, tam sincæro corde & studio? Oportet enim et
eius orationē esse peccatū & blasphemiam. Hoc bene ha-
bet scriptura, qđ spiritus de impiis & pro impiis oret p
sanctos, sed in persona eorū nunquā. Spiritus est corpo-
ris Christi & in sanctis adiuuat infirmitatē eorū, & ge-
mit & postulat pro eis. Qualem esse hanc orationē Isaie
quis non palpat etiam? Sic Christus fleuit super Hieru-
salem, sed nō in persona Hierusalem. Paulus etiam pro
Iudæis, sed non in persona Iudæorum. At hic Isaias sese
personā facit eorū cū quibus & pro quibus orat. Igitur

cum periculum sit asserere/ quod in scripturis exemplū
 non habet, id solum asserere oportet, quod illa habet/ cō-
 fiteamur, quod spiritus corporis Christi, nunquā in alie-
 na, quæ est corporis diabolici, sed semper in sui corpo-
 ris persona loquat̄, operetur, viuat & maneat. Non po-
 test, laudans deū, personā gerere blasphemantis deum,
 cum is qui personā gerit & is cuius personā gerit, opor-
 teat in verbo, sensu & voto saltē cōuenire, si nō possunt
 in viribus & operibus. At istis iudæis & spiritui dei im-
 placabilis dissensio est, qui tamen si per Isaiam in perso-
 na eorū locutus esset, vsq; hodie itidē & multo magis lo-
 queretur, cum extent eius verba, & occasio præsentissi-
 ma vehementissime vrgeat, nec possumus negare, quin
 spiritus verba sint, cū in sacro Canone sint. Quod si spi-
 ritus sunt, pia & fidelia & sancta sunt, quæ personæ Iu-
 dæorū (vt vides) minie omniū cōueniūt. Si recitaret tā-
 tū verba impiorū, posset eorū sentētia tolerari, sed orare
 & agere in psona eorū, hoc ferri nō pōt. Recitat apd' Isaiā
 verba supbæ Babylonis, & Assur & Sennacherib, reci-
 tat apud Ezech. verba draconis magni in flumīe & mul-
 torū aliorū, Sed psonā nunquā gerit nisi piorū & suorū.
CAd hæc clare dicit in textu, Ecce respice, populus tuus
 oēs nos. An nescimus/ qd sit esse populū dei? Isti Iudæi
 iā populus nō sunt, sicut in Osea dicit. Voca nomē eius
 Nō populus meus, quia vos nō eritis populus meus, &
 ego nō ero vester deus. Et iterū, Et tu dñe, pater noster
 tu, nos lutū, tu fictor noster, & opus manū tuarū oēs

nos Nunquid ludæi iã filii sunt ac nō potius inimici?
 Nunquid lutum fictoris, qui nolūt fingi, nō, n. agnoscūt
 fictorē? Nunqd opus manuū eius, ac nō potius iã opus
 Satane? Nec valet hic cauillū, q̄ patrē, fictorē, factorē ge-
 nerali nomīe appellare dicunt. In spiritu loquit̄ p̄pheta
 & verba ex affectu spiritus p̄cedunt, in quo nō nisi filio-
 rū deus pater est, q̄ fideles sunt, sicut & in oratiōe dñica,
 patrē in spiritu adoramus. Quare nomē patris extra spi-
 ritū, præsertim nouo testamēto nō audit, qd' tñ maxie
 debuit, si ista in persona ludæorū dicerent, cū iam (vt
 dixi) & occasio vrgeat, & verba adhuc supersint.

His arbitror satis liquidū fieri, in p̄sona infidelis po-
 puli hæc dici nō posse, quod & amplius liquebit vbi in-
 tellectum eorum viderimus.

¶ Quia qd' cōtendit, eiusmodi locutiōes vniuersales in scrip-
 turis plerunq̄, particularē intelligētia habere, vt est illud
 Omnes q̄runt q̄ sua sunt, cū Titus & multi alii nō fuerint
 tales, ita hic, Oēs iustitias dici immūdas, vult intelligi ali-
 quas aliquorū. Aut Latomū hic malitia & inuidia exce-
 cāt, aut insigniter stupidus est non modo, q̄ ineptis ex-
 emplis ludit, sed q̄ & temere figurā hanc torquet. Si sic li-
 cet p̄ mera libidine, nulla adducta ratiōe, figuris ludere,
 qd' obstat, q̄ minus oīa induāt nouas intelligētias? dicā
 & ego. Qd' psal. i. Omne qd' faciet, p̄sperabit, possit sic
 intelligi, id est, aliqd' p̄sperabit. Et. ii. Beati oēs q̄ cōfidūt
 in eo, id est, aliqui qui cōfidūt in eo. Psal. v. Perdes oēs q̄
 loquūt̄ mendaciū, id est, aliq̄s. Et quæ rogo ludibria ia

scripturis hinc ducentur? Non erat Latomi tanti Theologi officiū, asserere, quid possit sic dici, sed quid debeat sic dici. Nō quaeritur quid possit libido nugandi, sed quid debeat praestare religio interpretandi, praesertim cū tanta bucca sese iactarit, nō numeraturū sed ponderaturum testimonia scripturarū, & conuicturū male citantē Lutherum. Est hoc ponderare testimonia? est hoc cōvincere male citantem? dicere duntaxat, Ego possum sic & sic intelligere? Nōne hoc vitio reos haecenus egi Sophistas istos, quod possint omnia sic & sic intelligere, nunquā autē vt debent velint intelligere? Hoc non est confutare aduersariū, sed confundere diuinas scripturas.

¶ Deinde qui huius figuræ tam viuaciter memor est, hoc loco quomodo tam crassum stertit in sequenti vbi dicitur, Non est qui inuocet nomen tuū, qui surgat & teneat te? Nō potuit & hic particularem facere, id est, aliqui & multi nō inuocant nomen tuū? quo caueret, ne insulsiſsimū & ineptiſsimū excursus cogeretur facere, probaturus quā nunquā defuerint inuocantes nomen domini per omnia secula. An in negatiuis non habet ista figura locū? An nō Isaia. lvii. videbitur posita? Iustus perit & nō est qui recogitet in corde suo, & viri misericordiae colligunt & non est qui intelligat? Num Isaías non intelligebat, qui hæc ipsa dicebat? An soli Latomo licet vbi vbi voluerit figurā facere, vbi non libet, nullam facere? scilicet sentiebat homo prudens, quod illud citra figuram dictū (omnes iustitiæ pollutæ) contra sese con-

cluderet, ideo fuit eludendū. rursū illud, Nō est qui inuocet sub figura dictū, nō concluderet contra Lutherū, ideo fuit ei detrahendū. Nec interim cogitabat vir tātus quā hac libidine & temeritate copiā versuræ aduersario faceret. Eadē em̄ autoritate permutabo & ego ista duo figurata, vt nunc simul, nunc alterutrū, sint figurata & nō figurata. Iste autē est modus tractandæ scripturæ.

Rursū, Egregius Theologus illud, Omnes iustitiæ nostræ pollutæ. quod fidelibus figuratū tribuerat, tandem sine figura tribuit Iudæis vltimo vastatis, de quibus hunc locū interpretant, vt habeant, quorū iustitias omnes citra figurā pollutas asseuerare possint. Ita Latomus sibi licentiā in diuinis literis arrogat libidinandi, etiam dum seria ducit, & pro fide cōtra pessimū hæreticū pugnat. Si essem hæreticus (quod auertat Christus) & has laruas in me cernerem instrui, sententiā meā firmarem, & omnia illorū suspecta haberem ex illa ipsa inconstantia & nugacitate. Neq; n. seria nec vera eos crederem tenere, quāto magis nūc ea etiā damno & detestor.

Age tamen, valeat ista Louanienſis & noua theologiae sancti ratio, & vno verbo omnia Latomi subito subuerto & mox vicero. Quoties n. inductis autoritatibus callatur, opus bonū non esse peccatū, diuertam ad istud effugiū synecdoches & dicam, opus bonū intelligit particulariter bonū, similiter & peccatū particulariter peccatū. Sic n. ipse aliquas aliquorū iustitias non bene factas synecdochisat. Quid erit tum facilius mea victoria his

armis aduersarii ipsius parta? Ecce hoc est Louanialiter & Latomialiter sensum scripturæ e filo consequentia & circumstantia verborū ducere, quos tamen parricidium est truncos stipites appellare.

Figura

Facessat ergo ista Louanitas & vera vanitas. Et Augustini sententiā quæ ipsius veritatis & cōmūnis omniū sensus est, nobis hic supponat. Figura nihil pbat, quod licet de sacris rerū figuris dixerit nihil minus etiā grāmaticis verborū figuris aptari comode pōt. In nulla enim scriptura nedū diuina, figuras captare licet, pro mera libidine, sed vitari debēt & simplici puræ, primarięq; verborū significationi nitendū est, donec ipsa circumstantia aut euidens absurditas cogat figuram agnoscere, alioqui quæ erit Babylonia linguarū & verborū in mūdo? tum præstaret mutos esse quā eloquētes, exemplis crassis mōstremus, quia increassati sunt nimium Magistri nostri Louaniēn. Quando poeta dicit, Nascetur pulchra troianus origine Cæsar, si hic figurā captes, vt Cæsarem pro Cæsaribus dictum velis, potes hoc pro libidine tua, sed nunquid grāmaticis persuadebis? Rursus illo, Tu populos regere imperio Romane memento, potes sine figura vnicū ciuē Romanū iactare, sed grāmatici quid dicent? Sic psal. xv. Notas mihi fecisti vias vitæ, potes tuo cerebro dicere, vias terrenas intelligi, quas corporalibus pedibus calcamus, sed errorē simul pro via sequeris. Et quid opus pluribus? plena fatemur omnia figuris, sed in quibus obseruandis opus sit iudicio, quod tamen nulla

certa regula formari satis potest, quãq̃ ego adhuc nullũ exemplũ huius figure reperi, in signis illis vniuersalibus vt Latomus hic fingit. Duo ista habemus, quæ nos dirigant, Absurditatem rerum & circumstantiã verborũ. Quod. n. gladius femoris psal. xliiii. & duo gladii discipulorũ Luce. xx. non ferrũ significant, circumstantia verborũ fortius probat quã absurditas, quanq̃ & hæc valet. Rursum q̃ relinquens vxorem centuplũ accipiat in hac vita, ipsa absurditas rerum, non de relinquendo & recipiendo corporaliter intelligi cogit.

Cita Latomo meo in præsentĩ nõ sufficit dicere, potest hoc figurate intelligi, omnes pro aliquibus, non patior figuram, quã diu non docuerit absurditatem, aut circumstantiæ necessitatem, sed vrgebo eum, vt simplici propria & primaria significatione, debeat intelligere, omnes iustitias nostras esse immundas, debet inquã hoc, quia nulla absurditas huic cõtraria in scripturis reperitur. Et sic stat autoritas ista adhuc inuicta, & ridet Latomianos conatus, & præproperam iactantiam, probatq̃, Quod omnis iusticia est immunda, omne opus bonũ peccatũ. Quãuis miror eum sui effugii hic oblitum, quo in omnibus aliis vtitur, poterat em̃ & hic dicere, immunditiã esse aliud nihil quã impfectionẽ, sicut in vocabulo viciũ & peccatũ facit, autoritate quã solẽt, rebus substantias & vocabulis significationes affingere, prout visum fuerit. Sed sperabat heros magnanimus aliquãdo e spectatiore victoria illustris fieri, quã p̃ effugia reliqua factus est.

De vniuersali affirmatiua in scripturis.
NB.

Accedit ad hæc, ne figura ista locum hic habeat & alia ratio. Quod regulare sit in scripturis, vbi simpliciter & perfectis. vniuersalem absq; omni scrupulo exclusa Synecdoche seu particularitate (vt sic dicam) statuit, non contenta est, posuisse vniuersalem & affirmatiuã, adiicit & vniuersalem & negatiuam. Quale est illud Ro. iiii. ex xiii. psalmo. Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt, nō est intelligens nec requirens deum, nō est qui faciat bonū. Quo loco Paulus hanc regulã seruat & cōfirmat, concludens simpliciter omnes Iudæos & Græcos. hoc est, omnes filios hominū sub peccato. Nisi. n. hic exclusa esset synecdoche, tota Apostoli disputatio illic rueret, & nihil pro gratiæ necessitate, quã intendit, cōcluderet. Tale & illud eiusdē psal. xxxi. Beati quorū remissæ sunt iniquitates, quorū tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputauit dominus peccatū, nec est in spiritu eius dolus. Ecce vt plena & rotunda remissio exprimeret, nō satis erat dixisse, esse remissa & tecta affirmatiue, sed & computari non esse in spiritu dolum addit. Hoc modo Tren. ii. Precipitauit dominus & nō pepercit omnia speciosa Iacob, vt nihil scilicet speciosum relictū ostendat. Et psal. xxvii. Destrues eos & nō ædificabis eos, ne partim eos destrui intelligas. Est quidē synecdoche dulcissima & necessaria figura & charitatis misericordiarq; dei symbolū, vt dū percutere aliquando dicitur aut vastare, nō penitus delere aut omnes percutere intelligat, totum enim tangit, quādo partē eius tangit.

Ita & hoc loco Isaias, multas affirmatiuas & negatiuas eadem regula componit dicens, Et facti sumus immundi omnes nos, & quasi pannus menstruatae vniuersae iustitiae nostrae. Et cecidimus quasi folium vniuersi, & iniquitates nostrae quasi ventus abstulerunt nos. sequuntur negatiuae, Non est qui inuocet nomen tuum, nec qui surgat, nec qui teneat te. Scilicet, adeo sunt omnes iustitiae pollutae, vt prorsus nullius apud te valeat, qua tenearis in hac ira tua. Quare Latomi figmentum friuolum hic funditus eueritur.

Haec autem dico, non quod Latomo concesserim esse figuram Synecdochen, in locis ab ipso prolatis, sed quod figuram hanc in scripturis frequentem esse concedam. Et videat sophista, quod leuibus stipulis, quantam rupem oppugnet. Quod non vno modo suae nemine superari facile possint. Nam ego non memini vlllo scripturae loco, in vniuersalibus locutionibus synecdochen vidisse. Quae autem Latomus affert, ipse cogit synecdochen habere, cum nihil habeant minus. Denique ipsemet seipsum confutat, dum dicit, verba huiusmodi debere contrahi ad suam materiam, vt illud Isaias, vt disperdat omnem terram, non vtiq; orbem terrarum, sed terram Babylonis. Ita in Euangelio Lucae. ii. describitur orbis vniuersus, non vtiq; totus orbis terrarum, sed orbis Romani imperii. Et tenebrae factae sunt super vniuersam terram, quod putant de sola Iudaeorum terra dici, cum earum tenebrarum Romani scriptores non meminerint, praeter fabulosum illum Dionysium in Heliopoli, cuius Epistola extat, nisi

mirū efficta meo iudicio. Insuper vniuersas iustitias im-
 mundas ad populū Romanæ captiuitatis trahit absq̃
 synecdoche. Sic locus iste, Omne caput merens &c. Du-
 plici causa nō habet synecdochen, Primo, quia vniuersa-
 lis, deinde, qđ negatiua addit̃, Nō est in eo sanitas &c.
 Et vt Paulus Rom. ix. exponit ad Iudæos istos pertinet,
 post Christum relictos, In quibus vere omne caput me-
 rens & non est in eo sanitas, sed & Christi tempore iam
 tales erant. Loquitur. n. in eos, qui extra Christum tunc
 fuerunt & permanserūt. Ita illud Hierē. Omnes student
 auaritiæ, a minimo vsq̃ ad maximum, certe ad corpus
 auaritiæ pertinet, exclusis piis. Sicut & illud Pauli. Om-
 nes quæ sua sunt quæerunt, ad suā materiam & obiectū
 pertinet. Alioqui cū Paulus Ro. iii. Omnes homines sub
 peccato cōcludat. Et Ro. iii. omnes gloria dei vacuos esse
 dicit, seipsum quoq̃ Abrahā & oēs pios inuoluisset, sed
 loquebāt in eos qui sine fide vera agebāt. Itaq̃, vt dixi,
 ineptis exemplis ludit Latomus, mala cōscientia erroris
 vexatus, cupiens euadere & nō potens. Euidens. n. argu-
 mentū est, eum esse veritate inuicta conuictum, qui tot
 miser diuerticula & tam anxie quærit, O veritatis con-
 scientia non sic trepidat aut variat. Sero ista quæeruntur
 remedia miseri sophistæ.

Hic autē est figura Synecdoche in Euangelio, Sic erit
 filius hominis tribus diebus & tribus noctibus in corde
 terræ. Et similiter latrones qui crucifixi erant cū eo blas-
 phemabant eum. Et euidentissime psal. lxxvii. Et tenta-

uerunt deum | vt peterent escas animabus suis. hoc in vi-
tuperiū dicitur, quasi totius populi Israel. Contra psal.
c. iiii. Petierunt & venit coturnix &c. hoc in laudem di-
citur, sed vtruncq; per synecdochen, totū pro parte, præ
cæteris autē in Prophetis late regnat ea figura. At hoc lo-
co nō sic potest Isaiæ verbum ad alios contrahi, quia sese
inuoluit, non ad alios loquitur, sicut fit in prædictis lo-
cis, sed prosopopeiam loquentiū de seipsis facit, dicens
omnes nos. vniuersæ nostræ iustitiæ. Non dicit, illi, aut
vos &c. Sed nunc superest, quomodo ista fidelibus tri-
bui possint. Et credo nō esse necessariū probare eos fuisse
fideles & pios, cum ad vocem Hieremię obedientes deo
sese traderent in captiuitatem, alii sponte, alii tandē co-
acte. Nā Christi & Apostolorū caro adhuc in illis erat,
ob quā solam, possumus eos dicere fuisse pios & fideles,
quādo suæ carnis linea merito credat per totū genus hu-
manū vsq; in virginem matrem, sanctū & electū semen
fuisse. Dicam igitur prius summam, postea textum.

Ego docui opera nostra bona esse talia, quæ iudiciū
dei ferre non possint, iuxta illud Psal. c. i. Non intres in ps. 101.
iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in con-
spectu tuo omnis viuens. Cum autē iudiciū eius sit verax
& iustum, non damnat opera, quæ prorsus sunt incul-
pabilia, nulli enim facit iniuriam, sed sicut scriptum est,
Reddit vnicuiq; secundū opera sua, ideo sequi bona no-
stra non esse bona, nisi regnante super nos misericordia
eius quæ ignoscat, esse vero mala intentato super nos

iudicio eius quod reddit vnicuique. Hæc est via docendi timoris & spei in deũ, Hanc sapientiã pietatis calumniatores mei damnãt, & sua opera inflant, homines timore dei & spe spoliant, & superbos reddunt pestilentibus suis doctrinis, fingentes opus bonum, laude, premio, gloria dignũ, vt hic etiam Latomus latrat.

Quam sententiã & hoc Isaiæ loco firmaui, & recte, quãtũ adhuc intelligo, imo nunc firmitus quã ante ludibriũ Latomi stat pro me. Vult. n. Isaias irascẽte deo & in captiuitate vastitatem trudente populũ, deũ iã nõ secundũ misericordiã sed secundũ iudiciũ imo iram cũ eis agere, in quo iudicio & si sint pii & iusti viri, quorum iustitia extra iudiciũ, munda esse poterat sub regno misericordie, nũc adeo nihil prodest illis, vt similes sint nouissimis & immundissimis peccatoribus. Non. n. agnoscit eos dñs in isto furore, sed simul tradit iustũ & impium. Nec sinit se teneri, quo quid aliud facit, quã q̄ eos q̄ iusti sunt, sic habet & sic apparere facit, ac si iusti non essent. In quo tamẽ iudicio, quia iuste iudicat & vere, necessariũ est simul eos esse iustos & tamen immundos. Et ita ostendit quã nullus in sua iustitia sed sola misericordia eius niti debeat. Hoc sensu & Iob. ix. loquitũ. Vnũ locutus sum, Innocentẽ & impiũ ipse consumit. Nec. n. de ficto innocente loquitũ, & tamẽ consumit cũ nõ iniuste. Ita & Isaias, hic vere iustos & mundos intelligit. Nõ enim spiritus in spiritu piorũ de fictis, iustis, seu in ficto iustorũ persona loquitũ. Verissima est iustitia & tamen velut im-

Iob. 9.

munda, quod patit̄ omnia corū quæ immūdi patiunt̄,
nō innocenter apud iustum deum, licet innocenter corā
hominibus & in conscientia nostra.

Hoc sensu & psal. xliii. vbi plurima mala perpessi dis-
cunt, Hæc omnia venerūt super nos & inique non egi-
mus in testamento tuo, Nec recessit retro cor nostrū, nec
declinauerunt semitæ nostræ a via tua. Hoc est, quod in
Hieremia dicit. xlvi. Ecce quibus nō erat iudiciū vt bi-
berent calicē, bibentes bibent, & tu innocens relinque-
ris. Non eris innocens, sed bibens bibes. Quomodo nō
erat illis iudiciū, & tamē bibūt? scilicet in cōscientia sua
& corā hominibus, sicut lob fuit, quē itidem testat̄ do-
minus innocentē, cū ille c. ix. longealiter dicat, alioqui
deus iustus non afflixisset eos. Nā rursus Hier. xxxi. di-
cit, Castigabo te in iudicio, vt nō videaris tibi innoxius.
Omnes ergo corā eo peccamus si iudicet, & perimus si
irascat̄, qui tamē si misericordia nos operiat, innocentes
& pii sumus, tam coram eo quā omni creatura. Hoc est
quod Isaias hic dicit.

Ubi sciendū, q̄ ille faciens iustitiā hoc loco non cum
significat, qui agit iuste, qualis psal. xliii. est, Qui operat̄
iustitiā. Quales iustitias hic omnes immūdas vocat, sed
eum qui factor est iustitiæ, id est, autor, vt sit iustitia in
diebus suis. Sicut Hier. xxiii. Regnabit rex & sapiens
erit, & faciet iudiciū & iusticiam in terra. Et psal. c. xviii.
Feci iudiciū & iusticiā. Prospera. n. sunt & leta tempora,
quādo factores iustitiæ sunt, quos tamen simul esse op̄e-

2
ps. 25.

Hiere. 21.

Hiere. 31.

rarios iustitiæ necesse est. Et locus iste totus hoc plorat, & si sint boni & iusti, in tēpore isto iræ, tamē iustitiam erigere nō possunt, qua ira dei sedaret & teneret, sed ipsi vna cū impiis cōsumunt, iustitia eorū nihili habita, quia ira dei nōn sinit eos quicquā promouere, vt copiosiore sermone sic eloqui hunc locū queas meo periculo.

¶ Occurristi letanti &c. Quando leta sunt tempora & prospera iustitia, quod vtiq; gratiæ tuæ regnum est, tu quoq; propitius es, occurris & obuiis manibus eos suscipis, inuocāt nomē tuū & exaudis, surgūt & inueniūt te, tenent te & parcis omnibus, vt tēpore Moli in deserto. Tūc est incedere in viis tuis, tunc est memorare, laudare, gratias agere tibi pro beneficiis effulis. At nūc cū ira tua scēuiat, & tristitia sint tēpora, nihil nisi peccatores sumus, nō occurris, non inueniris, non teneris. Et si sint boni & iusti, nullus tamen eorum est, qui surgat & teneat te, aut inuocet nomen tuū pro nobis, quia nec audet, nō hic est laudare te pro beneficiis, sed plorare tantū in nostris malis. Et sicut tēpore florentis iustitiæ etiā peccata aliorum facta sunt alba sicut nix, nec puniisti ea, quin p nō peccatis reputasti, ita isto iræ & ruentis iustitiæ tēpore, etiam iustitias nostras vniuersas pollutas ducis, punisq; simul cū peccatis aliorū, & cū malo inuoluis, allidēs nos in manu iniquitatis nostræ, sinens nobis fieri, qd' peccata meruerūt, vt quasi immundi simus oēs nos. Sic misericordia ablata iniquitates nostræ sicut ventus auferunt nos, nihil valentibus aduersus eū vniuersis iustitiis nostris,

Sic & de principe irato dicit vulgus, Nemo audet ei de hac re dicere, nec pro ea intercedere, ne filii, ne vxor, ne amici quidem &c. Sic irā dei tam magnā querit, vt & vniuersas omniū piorū iustitias sic tractet quasi peccata & immunditiæ sint, nec audeant, nec possint eum inuocare aut flectere. Frigidissima autē est sententia de impiorum sacrilega iustitia, ad ardentissimam & vehementissimam hanc orationē cōparata, quæ si vnquā apte orari potuit, hodie orari potest, vbi multi pii, sed ita præualet Antichristus Papa, vt etiā non modo in mala penare sed & in errores trahat electos, nec est hic qui surgat, te-
neat, inuocet nomen dei pro miseris nobis.

Hunc sensum pulchre quadrare sequentibus arbitror satis patere, & Latomis meis hoc deesse, q̄ spiritū sanctū credunt nō ex animo loqui, sed fictas quasdā iustitias allegare, Sed illas nō quereret immūdas fieri / cū iā essent immūdæ. Hic iustitias synceras confitetur esse, & quæstio est eas pollutas & immundas fieri, dū nō contingit illis quod iusticiis syncæris solet, sed cōtraria cōtingunt, quia nō surgunt & tenent iratum deum, in die furoris, apud quem nihil non possunt tempore fauoris, Iustum ergo simul & iniustum vastat furor & iudicii rigor, sola misericordia seruat quicunq; seruantur. Quare vides credo lector, hunc locum cum vniuersa consequentia, cum proprietate verborum, cum simplicitate & vnitate sensus, sine varietate laciniosa Louaniensium Sophistarum pro me facere & stare inconcussam,

& scyllæ huius latratus irridere. Stat, inquã, opus bonũ natura sua esse immundũ, ablata nube gratiæ, quod sola misericordia ignoscente purum, laude & gloria dignum habetur.

Igit locus nõ solum meã sententiã fulcit, sed etiã exemplũ eius doctrinæ simul exhibet. Sic, n. agit cũ operibus bonis, extra ignoscentẽ misericordiam, vt hic audimus querulari Isaiã. Et tamẽ nisi vere impura & mala essent, iustus iudex nõ sic cũ eis ageret, in qua re cognoscimus, quã diues sit gratia dei super nos, quã indignos foueat, vt ex totis medullis grati sumus, amemus & laudemus diuitias istas gloriæ, gratiæ dei. Hunc cultũ dei & veritatis notitiã perdere festinant isti Cõsequentiores & circũstantiatores sophistæ, qui sese solos iactant scripturæ elucidatores, cũ aliud nõ faciãt, quã vt in multas lacinias lacerent, & ambiguas obscurasq; eas reddant. His simul responsum est, magnifico Latomĩ cauillo, quo Lutherũ vehementer absurdũ traducit, qui hunc locũ, non solis Iudæis, in quorũ persona dictũ confiteor, sed omniũ seculorũ sanctis cõuenire dixerim. Idem iste spiritus quẽ hic Isaias habet suo seculo, & sua tribulatione, fuit in Iob fuit in Abraham, in Adã, & est adhuc in omnibus mēbris totius corporis Christi, ab initio mundi in finem, in suo cuiusq; seculo & sua cuiusq; tribulatione. Nisi forte Paulus, ii. Corint. iiii. nõ debuit dicere, Et nos credidimus, propter quod & loquimur, quia nõ habuit eandẽ extasin, & eodẽ tempore cũ David, Variant secula, res

& corpora & tribulationes, sed idem spiritus, idem sensus, eadē esca, idem potus omnium per omnia manet. Aut si hoc nō placet, Consiliū esto Louaniēn incendiariis, psalteriū David incendere, & nouum, quod nostros triumphos de Reuchlino & Luthero celebret, condere, quia illud uetera cōmemorat Iudæorū facta, quæ nobis nouis nō cōueniunt. Cæci & talpæ, sic diuinas literas in facie cōtemplamini, secundū opera, nō secundū spiritum iudicantes, sicut Iudæi in deserto stantes in ostio papilionis sui, adhuc nihil aliud videntes, quā dorsum Mosi ingredientis tabernaculum federis domini.

Prosequamur reliqua.

Cum ego dixissem ista nō posse intelligi de iustitia legali, quæ potius inflet, non autē humiliter gemat, sicut iste locus gemit. Dicit Lato. me falsum supponere, quia totus textus sit superborū Iudæorū, petentiū liberationem temporālē. Et hanc falsitatē probat insigni auctoritate, quæ est opinio Latomi credentis hunc locū de Iudæis istis intelligi. Sic audent isti homines sup sese ædificare & omnia damnare. Quare spiritus sanctus in persona superborū aliquando superbiet, & corā deo fastuose loquet. Deniq; audet Latomus eadē temeritate addere pcedens caput de eisdē intelligi, supbis superbe dicētibus. Quare errare nos fecisti de viis tuis: facti sumus quasi in principio cū nō dominareris nostri, cum Isaias eodem contextu in eodem spiritu loquatur.

Ultra, cum iustitiā legalem negassem malam esse, &

2. Cor. 5. vsum dānaſſem, q̄ reprehendiſſe, oſtendit Latomus iterū
 quā doctus ſit in ſacris literis, & inducit illud, ii. Cor. iii.
 Nam nec glorificatū eſt qd̄ claruit in hac parte propter
 excellentem gloriam. Deinde credit me nō vidiffe illud
 Ezech. 19. Dedi eis præcepta nō bona. Si verbis præſen-
 tibus ſic mecū ageret, crederem eum iocari ſi bonus eſſet,
 aut irridere ſi malus eſſet. Sed, p̄pter alios dicemus pauca.
 Perſuaſum eſt multis eo loci Paulū agere de ceremoniali
 iuſtitia, quæ euacuata eſt, cū prorsus de tota lege lo-
 quatur, & comparet inuicem legem & gratiā, nō legem
 & legem. Error venit inde, quod Euangeliū doctrinam
 legum arbitrentur. Breuiter, Duo ſunt ministeria præ-
 dicationis, alterū literæ, alterū ſpiritus, Litera eſt legis,
 ſpiritus eſt gratiæ, illa ad vetus, iſte ad nouum pertinet.
 Lex. Gratia.
 Legis claritas eſt cognitio peccati, ſpiritus claritas eſt re-
 uelatio ſeu cognitio gratiæ, quæ eſt fides. Igitur lex non
 iuſtificabat, quin cū eſſet intolerabilis infirmitati huma-
 næ, velata eſt vſq̄ ad præſentē cū eo gratia in mōte Tha-
 bor. Nemo enim vim legis ſuſtinet, ſine gratia ſeruante,
 ideo Moſes velare coactus eſt faciē ſuā. Hinc Iudæi vſq̄
 hodie nō intelligunt legem, quia ſuā iuſtitiam quæ-
 runt ſtatuerē, & nolunt eam fieri peccatum, vt iuſtitia dei ſu-
 biicerentur. Hoc enim legis claritas facit, vt omnes rei
 fiant, ſicut Ro. iii. dicit, Concluſit omnes ſub peccatum.
 Ita lex eſt virtus peccati, operatur iram & occidit, Spi-
 ritus autem viuificat. Quod ergo Ezechiel dicit, Dedi eis
 præcepta non bona, & iudicia in quibus nō viuent, ad

vniuersam legem pertinet, nō ad ceremonias tantū, sicut & hoc Pauli, Non est glorificatum quod claruit in hac parte, ad eandem vniuersam legem pertinet. Vniuersa em̄ lex sancta, iusta & bona fuit, vt Paulus dicit Ro. vii. sed nobis illud quod bonū est, nostro vitio, non potest bonū esse nec viuificat nos sed occidit. Nam & ipse deus summū bonum, non est bonum impiis, sed summus pavor & tribulatio, sicut dicit Osee. v. Ego quasi tinea Ephraim, & quasi putredo domui Iuda, Et ego quasi leona Ephraim, & quasi catulus leonis domui Iuda.

Osee. 5.

Erro ergo est Magistrorū nostrorum prorsus nihil in scripturis scientiū, nec quid lex, nec quid gratia, nec quid ceremoniale, nec qd legale vnquā intelligētiū, ideo sic cōfundunt, & alterū pro altero sequunt. Dico ergo, sicut lex decalogi est bona si seruet (id est, si habeas fidē, quæ est plenitudo legis & iustitia) cōtra mors & ira, & non bona tibi, si nō serues, id est, si non habeas fidem, quantumlibet eius opera facias. Nā iustitia legis etiam decalogi, immunda & abolita est per Christū, imo magis quam ceremonialis. Nam ipsa proprie est velamen vultus Mosis, quod fidei gloria tollit. Ita ceremonialis, quæcunq; bona est, si eam serues, non autem operibus sed fide eam seruas, id est, si sic opereris eam, vt non in illis sed in fide scias esse iusticiam. Cōtra nō bona, mors, ira est, si extra fidem serues id quod est, ac si non serues. Claret ergo, literam occidentem esse vniuersam legem, Spiritum viuificantem autem gratiam in fide Christi.

Cū ergo illis legem literæ dederit, nō legē fidei, per Mo-
sen recte dicit, se se non bona nec viuificantia iudicia de-
disse, quia nō poterant bonos & viuos facere. Gratia au-
tē lex vitæ est faciens & bonos & viuos & iustos. Et sic
Paulus vult, Noui testamenti ministros esse ministros
gratiæ, nō ministros legis, quia officitiū eorū sit nō Mo-
si. Hoc. n. iam missum erat, sed Christi, id est, gratiæ cla-
ritatē prædicare. Et velim doceri a Magistris nostris vn-
de sciant, quod Ezech. & Paulus. ii. Corint. iii. de ceremo-
niali loquantur? Nōne solum caput suū aut hominis testi-
moniū allegabunt? Sic. n. irruūt porci isti immūdi, &
dicta scripturarū sine iudicio arripiunt, quiduis in eis
intelligētes, & tamē audentes pugnare pro fide, antequā
arma sua considerent, an sint picta vel vera.

Vbi vero ita tractaſsem illud Isaiæ, Oēs iustitiæ nostræ,
& omnes immundi nos, vt vrgerem vniuersalem, quia
dicit, Omnes & nos, vniuersæ & nostræ, acutissimus
dialecticus argumentū inuertit dicens. Imo sic argumen-
tare, Nō dicit omnes, sed omnes nos, Nec vniuersæ iusti-
tiæ, sed iustitiæ nostræ, volēs ludæis impiis ea cōuenire,
nō fidelibus aut omnibus Quod iā satis est confutatiū,
vt quod nitatur in vaga Latomi opinione, ego autē pro-
barim, id fidelibus ipsiſq; optimis maxime conuenire.
Sed & aliā habet tā diues theologus euasione. Esto (in-
quit) simpliciter dixisset, Omnes iustitiæ, & omnes im-
mundi, adhuc cōtrahendū est ad partē aliquorū, iterum
suā vel hyperbolen vel synecdochen hic inuocans patro-

nam. Quod si dixeris ei, vnde probas figurā hic esse, & contrahendū esse? respondet. Quia in aliis locis scripturæ sic inueniūt (vt supra patuit) vt ibi, Omne caput me-rens &c. Vbi iterū vides Latomo magistro, liberū esse cuiuis figurare & ludere in scripturis, pro sua voluntate. Et hoc vocat Louaniū Magistraliter ponderare testimonia scripturarū, solide docere, & foeliciter vincere hæreticos. Nā hoc magisterio ego facile defendam istā Isaiæ autoritatē, solū vnū Iudæum impiū significare, & prohibebo Latomū quoq; ne illorū iustitias ex isto loco immundas facere possit, & locū hunc eis aptare, in hūc modū. Si dixerit, Omnes vestræ iustitiæ sunt pollutæ, respondebo, hoc cōtrahendū est sicut illud, Omne caput me-rens, ad aliquos, propter figurā. At accipiamus illos aliquos & sint duo, dicamusq; eis, Omnes iustitiæ vestræ pollutæ. Dicent, Nō, Est figura locutionis, vbi totū pro parte sumit. Videmur ne tibi lector pulchre theologisati? Nā cum Latomo satis sit a simili in scripturis pugnare, credo, quia semel legerit virginē peperisse, facturus sit virgines matres quoties volet, cōtentus, q̄a hoc in aliquo loco sic contigisse ostendere possit.

Vide itaq; studia & mores sophistarū, quibus aliud nō faciunt, q̄ vt varia & incōstantia sint omnia. Suum illud decretellū, Anathema sit qui dixerit, mandata dei esse impossibilia, tanto rigore, tanta pertinacia, vt verba sonant, statuūt, vt prorsus syllabā piæ glosæ nō admittāt, totū mundū hereticātes si qd cōtra mutiat. Cur hoc?

quia suū est, ex homine sumptū mercep̄ humanū verbū;
 At vbi scripturis dei in eos vsus fueris, tū infinitis cris-
 phegetis abundant, tum nihil est qđ cogitare possint,
 quin idē sit mox articulus fidei, nec tamē cogitant aliqđ
 simplex cōstans & vnū. Credo si hodie Christus de celo
 sonaret, Lutheri sentētia vera est, inuenturos eos aliquā
 distinctionē veri, ne in viā redire cogrent. Sed tu lector
 istos vagos oculos pro testimonio habeas, adulteræ mu-
 lieris, nec esse apud Magistros nostros studiū simplicis
 veritatis, sed variæ & inconstantis elusionis. Si mihi sic
 laborandū esset, opinionibus, similitudinibus, varietatibus
 nollem Christianus esse. Quomodo, n. veritatē so-
 lidā in his pcellis & fluctibus inuenire sperarem? Quid
 ergo reliquū est? Nempe, quia figurā hic esse nō potest
 probare Latomus, cogēt autoritatē citra figurā simplici
 & propria significatiōe admittere, om̄esq̄ omniū iusti-
 tias esse pollutas, & om̄es homines esse immundos citra
 dei misericordiā. ¶ CALIVM locum Eccle. vii.

Ecclesiā
 c. 1.

NON EST HOMO IVSTVS IN TERRA
qui beneficiat & non peccet.

ps̄. 3 et
 88.

¶ Latomus inuadit etiā minatus mihi in fine, vt desinā
 ponere maculam in gloriā sanctorum, quod gloria san-
 ctorū apud eum sit opus eorū sine peccato. Quomodo
 psal. iiii. dicunt, Tu es gloria mea, id est, tu es opus meū
 bonū sine peccato. Et. lxxxviii. Quoniā gloria virtutis
 eorū tu es, id est, tu es opus eorū bonū sine peccato, scilicet
 vt nobis ipsis deos faciamus, sicut illi dixerunt Exo.

di. xxxii. Fac nobis deos quod proprie dictū est de operibus bonis, in quo gloriantē sancti isti Latomiani. Et consonat Isa. iiii. Opus manuum suarum adorauerunt, quod fecerunt digiti eorum. Nam sancti dei confunduntur in suis operibus coram deo, & in solo ipso gloriantur, ut Hier. ix. Non gloriatur fortis in fortitudine sua. Et Paulus. i. Corint. x. Qui gloriatur, in domino gloriatur. Sed ut dixi Magistri nostri præ nimia prudentia sic loquuntur, ut reuelentur cogitationes cordium suorum, quod de pietate sentiant supra quam prophetæ aut Apostoli capere possint. Nam quid Latomius de fide & operibus sentiat ex animo, satis probat os ex abundantia ista cordis loquens, præuenit hic artē natura, ut simulare non possit.

Consequentiā, circumstantiā & (quod dicit) filium locutionis hic omisit, ponderator testimoniorum prudentissimus, quia periculum sensit, ideo confugit, Primum ad aliorum expositiones, deinde more suo ad alium locum scripturæ. Quamquam & ego si præter hanc auctoritatem nihil haberem, non in hac sententia starem, in hoc autem eam posui, quod prorsus non possim ad eam respondere, quod satisfaciat, sicut nec Latomus potest, nec ullum posse credo, ideo quando apertis verbis huc concedere videtur, nec alius eius sensus inueniri a nobis potest, donec spiritus perfectior dederit, eam copulaui his que apertæ sunt & infallibiles. Sepius eam elusi istis glossis, quibus Latomus nititur, sed semper perseueravit obstrepens & nimio consensu aliis locis meis conspirans. Nam Latomus cum nihil noui asserat, credit tamen Lutherum nihil eorum vidisse.

3. Reg. 8.

Homo pro
peccatore.
Gen. 6. et 8.
ps. 81.

Et hæc credulitas satis erat, qua impelleret ad scribendū
Facile est dicere, quod idē sit, Nō est iustus in terra qui fa-
ciat bonū & nō peccet, cū illo. iiii. Re. viii. Nō est homo q
nō peccet, sed cū hic nectat hominē & iustum. Deinde,
bonū facere & nō peccare. In libro autē Regū simpliciter
hominē, & simpliciter nō peccare dicat Latomus conse-
quētias & circumstantias fugiens, quas professus est præ
omnibus sequi elabit, ego autē qui eas obseruo, in eis he-
reo, meū non esse intelligens asserere, idē esse hominē &
hominē iustum, itē peccare & benefacere cū nō peccare.
Et plane cōfiteor, si Latomus mihi eā opponeret, huius
meæ sententiæ assertor factus, & cōfenderet in scriptu-
ris hominē accipi ferme in malo p peccatore. vt Gen. vi.
& viii. Nō permanebit spiritus meus in homine, q̄a ca-
ro est. Et Paulus, Nōne homines estis? Itē sapius secun-
dū hominē dico. Item humano die. Et psal. lxxxii. Vos si-
cut homines moriemini &c. certe mihi angustia fecerit.
Retundenda ergo est, euidentibus scripturis, vt hunc
sensum nō faciat, aut cedendū ei, dū hoc facit, qd' multe
aliæ. Vnū est em̄ testimoniū, sed in ore eius verbū tunc
stabit, dū alius aut tertius ei cōsenserit. Itaq; cū eam sol-
uere nesciam, soluor ab eius exactione dū ei cessero, acce-
dentibus & aliis euidentioribus testimoniis, donec spi-
ritus reuelauerit hominē esse idē quod hominē iustū, &
bonū facere ac nō peccare, idē quod peccare, interim id
quod verba sonāt sequar, nō secuturus (vt dixi) sed in
dubio relicturus, si sola sonaret. Tutior tamē est affirma-

tio huius sensus quā negatio, etiā si sola sonaret in tota scriptura. Quod nemo in hoc peccat, si sua opera bona inutilia, peccata, nulla esse corā deo accuset, & cū lob omnia vereat. Periculosum imo impiū, si vnū opus coram eo iactet & laudet, quæ ratio & cogit hunc sensum amplecti, etiā si autoritas, id quod Latomus vult, simularet tantū. Nunc cū apertis verbis inclinēt & solus metus est; ne quid occulte habeat, sitq; nec plene obscurus nec plene apertus sensus, potior sit pietatis sensus aut interim nullus, quā impietatis. Accedit, q; & hic hebraice faciens bonū, is est, qui autor est vt sint bona, vt nō tantū personalem sed efficacem bonitatem ad extra prosperatā significet, & tamē hunc peccare dicit, quāto magis operatorē bonorū, peccatorem faciet. Si tñ mea hebraicitas fidem haberet, assererem in hebræo hunc sensum haberi. Sic. n. habet, Quomā homo non est iustus in terra, qui faciat bonū & nō peccet. prior pars, Homo nō est iustus in terra, certe illud facit, qd' e lib. Reg. Latomus affert. Nō est homo qui nō peccat, imo amplius facit, vt apparet. Deinde, qd' sequit, explicat, quod talis etiā peccet benefaciendo. Sciūt. n. hebræi, q; soleat coniūctio superflue poni in eius generis locutionibus. vt illud Gen. xvii. Masculus cuius caro nō fuerit circumcisa, & peribit anima illa de populo suo. Exo. xiii. Quicūq; comederit fermentū, & peribit anima eius de Israel. Ita & hic, Qui benefaciat & non peccet, pro eo quod est. qui cū benefecerit non peccet.

Sed Latomus, illud quod cōsequentia vrget, non diluit, vbi dixi superfluū videri, qđ Salomon addit ad iustum hominē, & dicit, Qui facit bonū & nō peccet, q̄si iustus alius quispiā sit, q non faciat bonū, nā qđ de cadere & peccare eluisse credit, nō mouet. Non, n. qđ Beda aut vllus homo dicat, sed qđ dicere debeant, quæro. In sola scriptura dei attēdere oportet nō solū qđ sed & quis dicat. Nec hoc eū iuuat, q̄ aliū locū ex. iiii. Re. viii. affert, q dictus est, probandū prius fuit, illū eiisdē esse sentētix & cōtra me facere. nō, n. iuxta ponendū sed cōfutandū illi fuit, alioqui cur non etiā illud adduxit. In principio creauit deus ecelū & terrā. Et quoties rogo dicendū est ei, vt nō iuxta sed contra ponat. sicut ego nō iuxta & similia, sed cōtraria illis posui. Non audio, alibi sic vel sic dici, sed hoc audiā, alibi contrariū cui dēter dicit. Tollat suū, potest sic dici, & afferat, cōmune oportet sic dici, Et hoc debet, q̄ cū iudicauerint, dānauerint, exusserint, cōprobati sint a Bulla, turpissimū eis sit, eo fuisse nixos, qđ possit sic dici, nec ostendāt, q̄ oporteat sic dici. Quid, n. cogitabit orbis si seipos prodant, sup eo dubio, tam certā sententiā tulisse, executos fuisse, cōprobatos esse. Et q̄s nō tūc affirmet Latomū veritatis illū assertorē, in reddenda ratōe & asserēda veritate publice confundī, nec alio q̄ cauillandi & eludēdi, nō autē docēdi aut defendēdi studio scripisse. Hoc est, n. nimis crasse sophisticari & tentare ingenia & iudicia orbis. Ego meorū nihil volo posse sic dici, sed que

cūq; nō debēt sic dici, ea valeāt & sint disputatiōes. Et si
si id efficeret Latomus, vt mea non vrgerēt, tamen hoc
nō sufficit, rationis redditorib. & dāstorib. qui mea
exusserūt, tanq; non solū non vrgeāt, sed quæ prorsus
dici non debuerint. Quæ est ista leuitas vel stultitia, vt
argumēto suscepto de Christo differendī, mox alia can-
tilena accepta, de Hectore Troiano cantes?

Unter hæc & argutatur dialecticis captionibus in Lu-
therum, velut prorsus ἀλογον & ignarum dialectices, di-
cens, Non magis sequitur, Nō est iustus qui faciat bo-
num & non peccet, ergo vno & eodē actū peccat, quā
sequitur, Non est homo qui viuit & non videat mor-
tem, ergo simul viuit & moritur. Aut si quis diceret,
Non est homo qui vigilet & nō dormiat, si ex hoc ve-
lis inferre, q; simul vigilet & dormiat. Similiter, nō est
homo qui viuit & nō comedat, ergo quādoq; vi-
uit, comedit. Hæc ille, Obsecro, da vnū de pueris Lato-
mi, qui vna die audierit dialecticā, vt corā eo præcep-
toris sui industriā examinem. Dic puer, Est ne omnis
illa cōsequentia optima, q̄ties ad impossibile sequit̄ qd̄
libet, vt habēt prima rudimēta apud Aristot? Exēpli
gratia, bene sequitur, Tria & duo sunt octo, ergo dia-
bolus est deus. per regulā, ad impossibile sequit̄ quod
libet. Quā primū em̄ antecedēs fuerit verū, cōsequens
erit etiā verū. Ita, nōne bene sequit̄, Nō est homo q; vi-
uit & nō videat mortē, ergo simul viuit & morit̄? Est
n. antecedēs impossibile, cū nemo viuēs videat mortē.

vnde ex eodē antecedente sequit̄ etiā oppositū cōsequē-
tis scilicet , Ergo nō simul viuit & moritur. Ita, non est
homo qui vigilet & nō dormiat, ergo simul vigilat &
dormit, nōne est legitima sequela? sequit̄, n. etiā cōtra-
dictoriū, Ergo nō simul vigilat & dormit. Quia ante-
cedens impossibile est, cū homo dormire nō possit, qui
vigilat, nec econtra, sic, Nōne sequitur, Nō est homo
qui viuat & nō comedat, ergo quodocunq; viuit, co-
medit, nō comedit, est, & non est, & omnia quæ volēs
inferri? Quare ergo præceptor tuus istas cōsequē-
tias negat & damnat? tum in re seria sic nugatur? An hoc
etiā comprobauit Bulla egregiū factum? Vide itaq; le-
ctor, q̄ cæca sit inuidia sophistica, vt ista puerilia ru-
dimenta etiā & cōmunē hominū sensum nō capiat.

Sed dicet aliquis Latomaster, Magistri nostri exi-
mii hoc voluerunt, Nō est homo, qui viuat, & non vi-
debit mortē aliquando in futurū, Et non est homo qui
vigilet & nō dormiat aliquādo, alio scilicet tempore,
quā quo vigilat. Et nō est homo qui viuit & nō come-
dat aliquādo, non omni tempore quo viuit. Ex illis, n.
nō sequitur, Ergo simul viuit & moritur, simul vigilat
& dormit, simul viuit & comedit. Ago gratias de bo-
nā informatione. Sed hoc est Magistros nostros exi-
mios vno absurdo liberare, & geminis immergere.
Quorū primū est, quod grāmaticā ignorant, nec sciūt
differentiā inter verbum præsentis & futuri temporis,
dū rem futurā per præsens enunciant, simul multa ad-

uerbia occultant, forte in vindictā, quod antea lingua-
rū peritiā calumniati, nunc passiones illas animæ quæ
iuxta Aristotelem, vt Dialogus Latomi habet, apud
omnes eedem sunt, efferre nequeāt, & sint, qđ volue-
runt, elingues. Ita concedo pessime inferri, Non est ho-
mo qui viuit & non videbit (vt psal. lxxxviii. habet)
mortē, vel non videat aliquando mortem, ergo simul
viuit & moritur. Ita pessime inferitur, Nō est homo q
vigilet & nō dormiat aliquando, ergo simul vigilat &
dormit. Non sequit̃, Nō est homo qui viuit & nō co-
medat aliquādo, ergo quādocuncq; viuit comedit. Sed
contra quē pugnant istæ absurdæ cōsequentiaē? Nun-
quid Lutherus dixit. Nō est iustus in terra q̄ benefaciat
& nō peccet aliquādo, ergo simul benefacit & peccat?
Quis mihi hoc aduerbiū, aliquādo, obtrudet? quis il-
lud Salomoni addere audebit? Et hoc alterū est absur-
dum Magistrorū nostrorū, quo fere semp peccant, qđ
vocat̃, petitio principii. Quo quia Latomus toties vtiē
nō grauabor, hominē toties admonere, si forte ex hac
cōtentione, saltē aliquā regulā dialecticæ discere queat.
Dico ergo, hoc probandū fuit Latomo, q̄ Salomonis
verbū includeret aduerbiū aliquando, quo cōtraheret
peccatū, ad opera mala extra bonū opus. At ipse, quasi
probatū sit, apprehendit & probat negatū per negatū
viciosissime.

Quod si hæc vicia non essent, adhuc deficit in mo-
dis prædicandi per se & per accidens. Peccatū. n. (qđ

Quid p̄dica- horrescere faciet oēs pilos Magistrorū nostrorū) vo-
 vi p̄ se: et lui & nūc dico p̄dicatione perfectatis inesse operi bo-
 qd p̄ aridēs no quā diu vivimus, sicut risibile inest homini (loqr
 ad morē Arist. nō sophistarū, q̄ adhuc nesciūt quid sit
 per se apud Arist. aut ppria passio) sed esca, somnus,
 mors, insunt p̄dicatione p̄ accidēs, vt ergo nō sequit̄,
 homo semp est risibilis, ergo semp ridet, ita, nō sequit̄
 homo vivit, ergo semp vigilat, comedit, morit̄, tamen
 vt sequit̄, Homo vivit, ergo est risibilis, comeltius,
 dormitius, mortalis &c, ita sequit̄, Homo benefacit,
 ergo peccat, q̄a homo benefaciens est subiectū, & pec-
 catū eius passio, vt suppositū est ex Salomone. Quare
 ego melius æmulabor cōsequētiās istas perfectatis, q̄
 Latomus, & veris exemplis meā cōsequētiā, & necessa-
 riis necessariā suadebo, hoc modo bene sequit̄, Nō est
 sophista Louanij qui scripturas tractet, & nō deprauet
 sentētiās damnetq̄ veritatē, ergo eodem opere tractat
 scripturas & deprauat eas. Quia sophistarū est aliquā-
 do scripturas tractare, sed propriū corū, illas depraua-
 re & damnare. Sic bene sequit̄, Nō est theologista Lou-
 uanij, qui cōcionet̄ & nō loquat̄ fabulas & somnia sua,
 ergo quoties cōcionatur, fabulat̄, quia theologista ver-
 bum dei præsūmit, sed propriū suū est, fabulas pro eo
 docere. Sic, Nō est hypocrita Louanii, qui missam fa-
 ciat & nō adoret idolū, ergo quoties missam facit/ado-
 rat idolū. Quia antecedētiā om̄ia sunt necessaria, & p̄
 se, cū nō possint se aliter habere. Veniā dabis pie lector

huic meae nugacitati, & Latomo imputabis, q̄ nō est veritus in re ista graui, veritatē istis nugis calumniari. Voluerā transire hoc cauillum, sed recordatus pompæ & Bullæ, timui, ne istas neuias belle valere simplices crederent, quæ si valerent, incredibili absurditate sententiã meã traducerent, ideo fuit ei reddendū quod merebatur. Hi sunt, quos Papa comprobat, & cultrices agri dominici fideles vocat, in mei solam inuidiam, non in illorum gratiam, de qua tamen sola inflantur.

Quod vero Hierony. addit, qui docet, Homine nō peccare, esse id, quod nō perpetuo carere peccato. hoc est, Iustum facientē bonum nō esse, qui non peccet, debet sic intelligi, q̄ aliquādo peccat, Sicut de David legitur, quod omnes voluntates fecerit, & tamen aliquādo peccauerit. Iterum hic Latomus affert, suum potest sic dici, & non monstrat, quia debeat sic dici. Obsecro quis dubitat sanctos aliquando peccare? Sed hoc probandum fuit Latomo, q̄ eadem esset Salomonis sententia in præsentī verbo. Iam alterum eius vitium hoc loco, quod a simili arguit. Tertiū vitium, petitio principii est, quod similitudinem non prius probat. Ego concedo sententiam Hierony. adductã, sed nego Salomonis similem & eandem. Quid facies? Inclamabo & ego Latomum iterum, Audis Latome? Tuum argumentū q̄ suscepisti est hoc. Opus bonū non est peccatū. Et hanc, Opus bonū est peccatū, confutare debes, nō illã pbare, Sancti aliquādo peccāt, nec illã cōfutare,

Sancti nunquā peccant. De iis. n. nemo tecū disputat. Iam Hierony. eo loco, ne cogitat quidē de isto loco Salomonis, tantū abest, vt probet, eius sensum esse quē Latomus ex ipso affert. Insulsiſſima est cōsequētia, Hierony. dicit, q̄ sancti aliquādo peccant, & nō perpetuo carent peccato, Ergo Salomon idem vult, quādo dicit, Nō est iustus in terra q̄ faciat bonū & non peccat. Cur nō etiā dicis? Paulus dicit, Virgo non peccat si nubit, ergo idē est quod Petrus dicit, Fratres vigilate & sobrii estote. Cōsequēcias trahis & nō probas eas, deinde sensum vnus loci vis in aliū locum intrudere, autoritate ppria, quasi tibi orbis credere & cedere debeat, sine vllō testimonio. Compone quotquot voles loca, sed memor esto, vt probes illorū esse, sicuti vis videri, eandē sentētiā. Hoc. n. officiū Latome suscepisti, qđ nisi feceris, nihil feceris. Manet mihi sentētia & Salomon meus firmus, et vos incēdiarii et sacrilegi cōuincemini.

CAn autē Hierony. recte tractarit illud, Dauid fecit omnes voluntates dei, & tamen aliquādo peccauit. per hoc qđ dicit, Omnes voluntates dixisse deū, sed nō addidisse, perpetuo, in medio relinquo, alienū ab instituto nostro. Nos dicimus, omnes voluntates dei fieri, sic vt ignoscat omni operi nostro, sicut Aug. dicit. Mandata dei implentur, quādo quicquid non fit, ignoscitur, nihil hic de robustis illis peccatis disputamus, quibus aliquādo sancti peccant, sed de quotidiano inherente, sicut & ipsi de veniali loquunt̄. Satis dura mihi Hiero.

interpretatio videt̄, Omnes, id est, aliquando vel pro
 maiori tempore, nō tamen damno, propter figurā illā
 synecdochen. Deinde manifeste errat, quod Paulū in-
 simulat, quasi vel peccarit vel nō bonū opus fecerit, dū
 scripsit ad Timotheū de membranis, ac quoties de ne-
 cessariis huius vitæ cogitarit. Vbi est hic ille Thraso,
 qui se ponderare nō numerare testimonia dixit? Er-
 ror est inquā, asserere, Paulū in his nō benefecisse. Me-
 lius Paulus ipse, Omnia quæcuncq; facitis, siue comeditis
 siue bibitis, omnia in nomine dñi nostri Ihesu Christi
 facite. Cōmunis vita iusti, nō est nisi mera bona opera.
 Neq; .n. vnā vngulam relinquit Christus in Aegypto
 de ouibus suis. Qd̄ dico, vt sophistæ sciant S. patres vt
 aliquādo peccauerūt, qd̄ Lato. probat ex Hierony. p̄
 exemplū Dauid, ita aliquādo errasse quoq; qd̄ ego hic
 in Hierony. probō, proinde optime valere eorū auto-
 ritates, quando scripturis manifestis nitunt̄, si secus, ne
 mihi crepent & iactēt sese vicisse, q̄ autoritas cuiuspiā
 sancti ab eorū parte steterit. In cōtentiōe sumus, vbi di-
 uinis, iisq; certis & euidētibus nitēdū est testimoniis.
 Humana v̄o valeāt in familiari psuasione & populari
 cōtione.
Sed quia Paulū p̄ exemplo ponit, qui
 sine peccato bonū opus fecerit, tentemus & nos istā p̄-
 sopopeiā. Demus itaq; S. Paulū vel Petrū siue orantē
 siue docentē, siue aliud bonū opus operantē. Si ē opus
 bonū sine peccato, & absq; omni vitio, pōt̄ ipse stare
 cū debita humilitate corā deo et dicere hoc modo. Ecce

Quid d' patrum
 auctoritate
 sentiendum?

domine deus, hoc opus bonū p tuæ gratiæ auxiliū fe-
 ci, nō est in eo viciū aut peccatū vllum, nec indiget tua
 misericordia ignoscēte, quā sup eo nec peto, deinde vo-
 lo vt iudicio tuo verissimo & strictissimo ipsum iudi-
 ces. In hoc, n. gloriari corā te possum, q̄ nec tu possis il-
 lud damnare, cū sis iustus & verax, imo nisi te ipsum ne-
 ges, nō damnabis, certus sum, non iā opus misericordia
 quæ remittat debitū in isto opere, sicut oratio tua do-
 cet, euacuata hic est vtiq̄, sed tantū iustitia quæ coro-
 net. Horrescis ne & sudas Latome? hęc oīa posse imo
 debere dicta tali iustitiario certū est, q̄a veritatē debet
 dicere maxime corā deo, necq̄. n. propter deum debet
 mentiri, at veritas est, opus esse absq̄ peccato, laude
 dignū, misericordia nō egens, iudiciū dei non timens,
 imo iā in opere ipso & accepto dono gratiæ confidere
 & sperare licet, quia habemus qd' opponamus etiā ipsi
 deo & iudicio & veritati eius, inde necq̄ amplius eū ti-
 mere oportet, & in misericordia eius nō cōfidere. Nō
 ne Latome hęc oīa sequi & fieri oportet? Necq̄ em̄
 deus, etsi creaturas bonas destruat, ideo eas dānat aut
 reprobāt. Ita licet posset & talem sanctū cum suo opere
 destruere, tamē non potest damnare aut reprobare, q̄a
 stat veritas, Dilexisti iustitiā & odisti iniquitatē. Et sic
 per gratiā dei habemus, quod in hac etiā vita & ante iu-
 diciū deo opponamus, & tam misericordiam q̄ iu-
 diciū eius secure posthabeamus.

Et vbi tunc est illud psal. c. i. Nō intres in iudiciū cū

feruo tuo, quia nō iustificabit in cōspectu tuo om̄is viuens? An hic synecdoche est, om̄is viuens, id est, multi vel aliqui viuentes? Sed & Paulus, i. Corint. iiii. Nihil mihi cōsciū sum (ecce bona opera) sed nō in hoc iustificatus sum. Quo modo nō iustificatus, cū in bono opere sit iustitia & nullū peccatū? Certe prædicasti Euangeliū totis viribus, collegisti (vt Latomus dicit) collectā cū omnibus circumstanciis virtuosis, etiā ab Aristotele recensitis, certe hoc opus fuisse bonū nō potes negare, quomodo ergo adhuc peccator es in illo? An nō es peccator, qui nō iustificatū in hoc te dicis? An etiā mentiris te iustificatū nō iustificatū vocans? Si Latomū audis, non dicas, neq; me ipsum iudico, dominus autē est qui me iudicat. Sed dicas, ego iudico me ipsum, quia opus bonū illius iudiciū nō metuit, iustus, n. est ipse. Aut ergo Latomiani blasphemāt dei misericordiā & iudiciū cū suis operibus sine peccato, aut tu Paule mentiris, imo & ipse blasphemās veritatē ab illis doctā. Nō stant simul, habeo opus sine peccato, & in hoc nō sum iustificatus. Noli deū iniquū facere, q nō iustificet opus bonū sine peccato. Quid, n. in eo damnetur imperfectio- nem? at illa non est peccatum sed pœna augens bonitatem etiam vt melius sit forte multas q̄ paucas habere eiusmodi imperfectiones.

Hebre. 11.

Ut dices, Hieremias dicit, xvij. Tu scis, qd' egressum est de labiis meis, rectum in conspectu tuo fuit, diem hominis non desideravi, tu scis te pastorem sequens.

2. Reg. 22. Et Ezechias, iiii. Re. xx. Obsecro dñe memēto quæso, quomodo ambulauerim corā te in veritate & in corde perfecto, & quod placitū fuit corā te feci. Respōdeo, nō autē dicit, se in iis ipsīs nihil peccasse, idē fere cū Apostolo sentiens, Nō sum mihi cōsciū, feci quæ tibi placita sunt, & quæcuncq; mandant, sed nō in hoc iustificatus sum. Loquit quantum habet cōscientia. Deniq; in psalterio et aliis locis passim inuocāt sancti iudiciū dei, pro causa sua cōtra aduersarios. Et tamē qui corā hominibus & cōscientia sua irreprehensibiles sunt, nō iustificant corā deo in hoc, sed in alio quopiā, nempe Christo. Si ergo Apostolus audet dicere se nullius esse sibi consciū, & tamen nō in hoc iustificatū, quanto magis Ezechias aut Hieremias nō iustificati sunt in his quæ recensent, cū sit multo maius & perfectius, nullius esse cōsciū, q̄ ambulare in veritate & facere placita dei. Hi. n. alicuius esse possunt sibi cōscii, vt & Lato. ex Hierony. probat. Cæterū de verbo est alia quæstio, ibi. n. & Paulus audet dicere, deū nō posse mentiri nec seipsum negare, quia verbū est eius nō nostrū, in hoc possumus cū fiducia stare, etiā corā eo & dicere, scio, q̄ hoc non potes damnare, hoc em̄ est iustificatū in semetipso nō modo nullius sibi consciū, hoc non timer tuū iudiciū, nec quærit misericordiam, deniq; hoc tibi opponere possumus, cū sit tibi per om̄ia æquale &c. Sed de vsu ministerio & tractatu verbi nō ita possumus, quia hic, id quod nostrū est, accedit. Ideo Hieremias bene dicit,

Quod egressum ē de labiis meis rectū in cōspectu tuo fuit. Deniq; pro verbo mori debemus tam certi, q̄ pura veritas sit, sed pro opere suo bono, quod sine omni vicio sit. quis audeat mori? Nā & Paulus ad Timoth. cū diceret, Bonū certamen certavi, cursum cōsumavi, fidē seruavi, de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quā reddet mihi in illū diem iustus iudex, nō dicit se in hoc iustificatū, sed similia Ezechiaē in p̄sumptione misericordiæ loquit̄, cuius beneficio nullius sibi conscius, expectat coronā gloriæ, qđ faciūt & oēs credentes. Spes. n. expectat non irā sed gloriā. vt Tit. ii. dicit, sed nō in operibus, imo in misericordia dei.

Quid autē? si Latomiani elabant̄, dicentes, Nō volumus ita fieri, q̄a nemo est certus an tale opus habeat. Quid audio? Stoici sumus an Academici, vt nihil certū habeamus? Verū nō credo eos ita desipere. Quid, n. absurdus q̄ docere bona opera, & simul ignorare q̄ sint bona opera, aut nullum exemplū posse mōstrare. Paulus, n. nihil dubitat, nec Dauid, Nō em̄ ait, dubius sum, sed nihil mihi cōsciū sum. Et Ezechias, nō ait, dubius sum an fecerim placita corā te. Et Dauid psal. vii. nō ait, ludica me secundū dubiū meum, sed secundum innocentiam meā quæ est in me. Rursus Paulus nō dubitat opus esse in peccato. Nō. n. ait, Sed in hoc dubito an sim iustificatus, sed sic, Nō in hoc iustificatus sum. Et Dauid, nō ait, Quis scit si iustificet̄ in cōspectu tuo om̄is viuens, sed, Quia nō iustificabit̄ in cōspectu tuo

omnis viuens. Quis. n. persuaderet ad bonū opus, si dubitare deberet, quodnā esset bonū opus? Quis in dubiū & in incertū currere (-vt Apostolus ait-) & aerem pugnis verberare volet sciens & prudēs: tum vere nulla vnquā erit pax, cū & bona opera habere oporteat, et nemo sciat tota vita, quādo habeat. Quare nobis optie cōsuluit deus, vt nos de vtroq; certificaret, opera bona manifesta docens esse Gal. v. Fructus autem spiritus sunt, charitas, gaudiū, pax &c. Et Matt. vij. Ex fructibus eorū cognoscetis. Rursum, ea nō sine vitio & peccato esse (ne in illis esset fiducia nobis) certos nos faciēs, vt nō dubia et fallaci cōfessione possimus in omī opere nos agnoscere peccatores, & misericordiē viri inueniamur. Porro, vt pacē haberemus infallibilē verbū suū in Christo nobis dedit, in quod cū fiducia nixi, securi essemus ab omni malo. Necq; eīm aduersus verbū etiā porte inferi valēt cū omībus peccatis. Ibi petra refugij nostri ibi cū Iacob etiā contra deum luctari possumus, & suis eum promissionibus, sua veritate, proprio verbo vregere (vt sic dicam) audemus. Quis enim deum iudicabit & verbum eius? Quis etiā fidem in verbum eius accusabit aut damnabit? Desināt ergo & mei Latomi maculam in gloriam dei ponere, & os blasphemū compescant, nec nobis idolum operis nostri dubii & infidelis erigant, ne & nos gloriā nostram mutemus in similitudinē vituli comedentis fenum. ✠

In fine indignatus, q̄ insimulati essent sese nō intelli-

De peccato nūc disputant.

gere quid sit peccatū, vñ scripturarū. Videamus, inqt. in scriptura quid sit peccatū. Deinde peccatū quattuor modis accipit. Primo pro causa peccati, secundo pro effectu seu pœna, Tertio oblationē pro peccato. Quarto pro ipsa culpa, quo anima rea fit. Et miror, quod nō quinto modo etiā pro premio peccati acceperint, Deinde, vt totum Aristotelem haberemus, etiam peccatū per se & peccatū per accidens facere poterant fœcundi illi distinctores. Hic si quæram, quæ est illa scriptura, in qua ista quadriga peccatorū Latomo est visa? Respondet, Origenes & Ambro. diabolum vocant peccatū. Et Augusti. Concupiscentiā post baptismū vel motū eius remanentē. Ex his ego concludo, q̄ Origenes, Ambro. & Aug. sunt scriptura sancta, ita multiplicabunt non solū dij, per opera bona, sed etiā scripturæ deorū per peccata. Quid. n. essent dij, nisi & scripturas diuinas nobis darent? Deinde negat peccatorē dici eū qui habet peccatū secundo modo, id est, concupiscentiā seu motū eius post baptismū. Sed mittamus ista portenta & ad rem veniamus. Hic te lector iubeo liberum esse & Christianū, in nullius hominis v̄ba iuratū, scripturæ sanctę cōstantē p̄fessorē, quę si qd peccatū vocat, tu caue vilius verbis mouearis, q̄ velut melius locuturi, ipsum negant peccatū, sed nūc imp̄fectionē, nūc pœnā, nūc viciū volūt appellari, q̄ extenuēt & eludant verba dei, cū nihil horū habeat scriptura, credasq̄ tu spiritū sanctū eū fuisse, q̄ res suas idoneis v̄bis eloq̄ potuerit,

Ro. 6. et
A. et 8.

vt hominū figmētis nihil opus haberet. Incredibile est
em̄ quā torqueat sophistas Paulus Ro. vi. & vii. et viii.
qd' ibi peccatū & nō penā appellarit, cōcupiscentiā sup-
stite baptismo, Multa sūma, si possent, redimerēt hoc
CS. Hilarius recte censuit, nihil licere (vocalulū.
asserri extra præsriptū cœlestē, q̄ vero id tentaret, aut
ipse nō intelligeret, aut aliis nō intelligendū relinque-
ret, id qd' accidit & istis, in vocabulo peccati eo loco
Pauli. Nō autē aduertunt sophistæ, quā sit absurdū, &
fide indignū, peccatū appellari pœnā peccati eo loco,
& id nullo alio testimonio scripturæ posse doceri, qd'
tamē oportet in cōtentione, vt obstruat os aduersario:
sicut Paulus iussit Tito. Sed nō solū hoc non possunt
docere peccatū eo loco pœnā esse, insup nec Louamien-
sis theologisandi ratio, hic aliqd potest, vt saltē & alius
vnus locus in scripturis produceret, quo peccatū simi-
liter eā pœnā significet, etiā si hunc locū nō cogeret de
simili peccato intelligi. Cū autē hic cardo totius ferme
questiōis verset, & vniuersum cahos Latomianæ offæ
in peccati istis ludibriis & æquiocationibus supbiat,
nobis autē id agendū sit, vt veritatē sic asseramus, quo
aduersarius nō habeat occasionē illudendæ. Habet au-
tē eam, si peccatū nō possumus per scripturas isto mo-
do distinguendū & æquiocandū probare, sicut reue-
ra necq̄ illi nec nos possumus. Quare in simplici & con-
stanti significatiōe sistendū est, nec egrediendū, donec
manifesta autoritas nos exire cogat, paulo itaq̄ alius
hæc repetenda sunt.

Quoniam primis, peccatū non multis, sed vno simplicissimoque modo in scripturis accipi, nō dubites, nec sinas te per Sophistas multiloquos hoc tibi extorqueri. Peccatū vero aliud nihil est, quā id quod non est secundū legē dei. Stat. n. sententia Ro. vii. Per legē cognitio peccati, sicut eōtra, per peccatū ignorantia legis. Peccatū. n. tenebra est, quā lex illuminat & reuelat vt cognoscat. Iā vero hoc libenter asserimus & gaudemus, scripturas frequentissime vti figuris grāmaticis, synecdoche, metalipsi, metaphora, hypbole, imo in nulla scriptura frequentiores figuræ. Sic cū coelū in vniuersa scriptura, simplex et vniuoca vox sit, quæ supernā illā machinā significet, tamē psal. xviij. per Apostolis per metaphorā ponit. Et terra simplex vox quod significet nemo nescit, metaphoricè impios viciis & malis calcādos significat. Quod si quis cōtendat, hæc nihil minus multa significata esse. Respondeo, si sic vis nō repugno. Sed quod nam tum lexi- con, quod nos vocabula doceat? cū figuræ eiusmodi sint in arbitrio vtentiū, seu vt vocāt ad placitū? Sicut Horatius docet, Dixeris egregie, notū si callida verbū reddiderit iunctura nouū. Exēpli causa, Vexillū nemo nō simplex vocabulū ducit. At cū dixero, vexillū crucis, aut vexillū verbi, nemo nō egregie factū verbum nouū ex notissimo cernit. Et has egregias innouatiōes, si velis pprias significationes facere quæ erit finis? scilicet ideo in lexico scribes. Vexillū aliquando significat crucē propositā & Euangeliū prædicatū. Perius cepe

Peccatu
quid.

figure grā-
maticæ.

tunicatū vocat, ergo scribendū. Nota tunica significat
Proinde mihi Hebreistæ illi nō placent (corticē cepæ.
cent, q̄ tot vni verbo significationes faciunt, occasione
Chaldaicorū istorū Onkeli & Ionathæ, quorū hoc ne-
gociū fuisse videtur, vt ea quæ scriptura venustissimis
& ornatissimis figuris eloquit̄, pro rudibus exuerēt, &
crasso simpliciq̄ significato traderent. Hinc natæ illæ
æquiuocatiōes in ista lingua sine causa, & quædā Baby-
lonica cōfusio verborū. Mire. n. dispergit̄ & intelligē-
tia & animus ista varietate, vbi si vna simplici (q̄ties
fieri potest) significatiōe p̄posita, cæteras illius imagi-
nes & figuras iuxta posueris, placido & facili sinu om-
nē illā confusionē colliges, tum & memoriā & intelli-
gentiā mirū in modū iuuabis, nec minus animū simul
dulcissima voluptate capies. Nescio. n. quæ sit figurarū
energia, vt tam potēter intrēt & afficiant, ita vt omnis
homo natura & audire & loqui gestiat figurate. Nōne
multo dulcius sonat, Cœli enarrāt gloriā dei, q̄ istud,
Apostoli prædicāt verbū dei. Et quādo Moses Deo
tro. iiii. dicit de astris nō adorandis, Ne forte adores ea
quæ creauit dñs deus tuus in ministériū cūctis gētibus
quæ sub cœlo sunt: si hebræū verbum sua simplicitate
reddas inuoluta metaphora, certe nihil dulcius, poten-
tius, plenius audias. Sic. n. sonat hebraice, Quæ blandi-
ficauit dñs deus tuus cūctis populis sub cœlo. Obscuro
quāta eruditio pietatis? quāta cōcitatio affectuū? quā-
ta voluptas in eo verbo est? q̄ dñs deus astra illa cœli.

omnibus populis dederit, velut adulatus & blanditus
eis, quo eos suauissima & tenerrima bonitate sua ad
sefe alliceret, & mollibus istis beneficiis ad sui amorem
inuitaret, nō aliter, q̄ sicut mater filio suo super genua
sua blandit̄. Vbi si mihi æquiuocator accesseris, & id
verbi cōfenderis, pprie eo loci significare, partitus est,
vel vt noster transtulit, creauit, cogor tibi cedere, sed
quāta gratia simul me priuasti, & velut e paradiso in
terrā deposuisti: dū nimis proprie et citra figurā loque-
ris, cū in figura nihil minus, & tuā significationē cū vo-
luptate possederim. Nā qđ hinc, portio, pars, fors, hæ-
reditas dicit̄, quis non videt inde manare, qđ deus vni-
cuiq; blandit̄ pro sua necessitate, & blanditias suas no-
stras facit portiones, vt possis dicere, Hæc blāditia dei
mihi & mea portio est, & hinc id verbi, diuisionis sig-
nificationē videat̄ per Metalipsim traxisse, vnde illud
Gen. xlix. Diuidam illos in Iacob. At psal. v. Linguis
suis dolose agebant, pro lingua sua blanditi sunt, reti-
net gratiā verbi. Igitur id quod diuidere, blandiri, crea-
re, velut tria vocabula facis, propter vsum autorū, vel
figurantiū, vel figuras tollentiū, poteras in vno voca-
bulo cōcludere, maiore gratia & luce.

Sic cum Deutro. vi. dicit̄, Et narrabis ea filiis tuis.
fortius sonat, si dixeris. Et acues ea filiis tuis. Nam non
esse simplicem narrationem, probat quod sequitur, Et
loqueris de eis, siue habites in domo, siue ambules in
via, siue cubes, siue surgas. Quod si obstrepes acuere,

Exodi
32

nō ad verba, sed ad ferrū pertinere, vt hic pprie verbū istud iterare, narrare, inculcare, cogas significare, permittā tibi, sed magis credā priori vt gratiori significationi & fortasse soli. Nā huius verbi vim æmulatus videt Paulus. ij. Timoth. iij. Insta oportune, importune argue, increpa, obsecra. Quid hoc est, nisi verbum dei esse assidue tractandū & inculcandū, acuendū & exponendū: ne scilicet intrent traditiones hominū, & hebetent verbū dei, fiatq; illud Eccle. x. si ferrū rubiginosū fuerit, & facies eius non deterant, roborabūt vires & c. Et Exo. xxxij. vbi dicit, Vidēsq; populū esse nudū, spoliauerat. n. eū Aaron, propter ignominia sordis, & inter hostes nudū cōstituerat, nō prohibebor, quin eandē rem melius sic referam. Et vidit Moses populū quia ociosus esset, ociosum em fecerat eū Aaron ad notam, dū erexisset eū. Quod verbū Paulus ad Gal. æmulatus dicit, Euacuati estis a Christo, & euacuatū est scandalū crucis, id est, cessauit scandalū, iā nō efficax est, nec Christus in vobis operosus est. Ita hic Aaron suo vitulo fecerat populū, vt nec a deo ageret nec deus ageret in ipso, sed ociosus ab illis diuinis operibus, erectus esset ad gloria ppriæ iustitiæ. Nōne hoc verbo puchre nō solū nuditatē ipsam, sed & qd illa sit & portēdat, colligog? Nēpe qd futurū erat, sicut & illic Aaron fecerat, qd sacerdotes populū a lege dei traherēt et diuinis operationibus vacantē, in suis ppriis operibus erigerēt, sicut & Paulus dicit, Circuncidī vos volunt, vt in carne

vestra glorient. Hanc. n. gloriã tãgit Moses, quãdo di-
cit populũ ab Aaron euacuatũ, & tamẽ erectũ in suam
notã, vt ipse hinc notabilis esset, cuius opera talis esset
populus factus, id qđ Hieron. dicit, ppter ignominiã
sordis & inter hostes nudũ constituerat, qđ nihil facit
neq; ad rem neq; ad textũ, nisi æquiuoces omnia, qđ nō
phibeo. Ab hoc verbo rex Aegypti nomẽ habet Pha-
rao, qđ sit eiusmodi populi rex, qui ociosus sit ab ope-
ribus dei, suis propriis operosus.

ps. 118.

Meditari.

Madhuc vnũ, psal. c. xviij. sãpius iterať hoc verbũ me-
ditari, vt Testimonia tua meditatio mea est, Et medita-
bor in iustificationibus tuis semper. Et cũ variis modis
vertat, tamẽ facile in vnã colligã significationẽ omnes,
quæ est, qđ vulgo dicit, amicabilem applicare, sese in-
sinuare, teu, freuntlich zu yhm thun/ feyn zu yhm stel-
len. Qđ Gen. iij. dicitur, Respexit deus ad Abel & ad
munera eius, ad Cain autẽ & munera eius nō respexit.
Prouer. viij. aliter, Et delectabor p singlos dies. Et iterũ
Deliciæ meæ ad filios hominũ. Isaia. xvij. In illa die in-
clinabit vir ad deũ suũ, & nō inclinabit ad idola sua. Iã
Isaia. lxvi. Et sup genua blandient vobis. Rursus Isaia.
vi. Et oculos eius claude. Obsecro sint ista oĩa vera, vt
idẽ verbũ meditari, inclinari, delectari, delicias habere,
respicere, blandiri, claudere, & si fuerint plura, signifi-
cet. Iustũ autẽ ne est tot vocabula ex vno multiplicare,
cũ possis vel oĩa vel plurima in vnũ significatũ collige-
re, & figuris solis variare. Respexit deus ad Abel, id.

est, hoc faciēs animū appulit ad eū. Sapiētia delectat q̄
singulos dies, dū hoc agēs appellit animū suū om̄ibus,
& insinuat se benigniter filiis hominū. Sic homo appli-
cat sese dulciter ad deū, sic mater blandita filio in gre-
mio figit vultū suū in vultū illius, & blāde ad eū gestit,
Sic oculos illorū claudit, faciens vt spōte illos figant in
sua studia & sic claudant, Sic testimonia tua meditatio
mea est, dū cæteris contemptis, ad ipsa me verto. Bre-
uiter, om̄ne illam varietatem colligo, in hoc q̄ verto,
applico, apto me gratuito & ex animo ad illa.

Hæc eo dicta putent, vt probetur, scripturā esse re-
fertam figuris, nō tot significata & vocabula faciamus,
quot fuerint figuræ, alioqui qd opus figuris? Et vt ad
institutū veniamus, Christus dum offerretur pro no-
bis, factus est peccatū metaphoricè, cū peccator ita fue-
rit per omnia similis, damnatus, derelictus, confusus,
vt nulla re differret a vero peccatore, q̄ quod reatū &
peccatū, qd tulit, ipse nō fecerat. Sicut dicit psal. lxxviii.
Quæ nō rapui tunc exoluebā, vt non dubitet ea confi-
teri sua esse, dicens ibidē, Improperia improperantiū
tibi ceciderunt super me. Et iterū, Insipientia mea & de-
licta mea a te nō sunt abscondita. Oportet autē in meta-
phora aliquā differentiā esse a re vera, quia similitudo
(vt aiunt) non identitas est. Et quæ transferunt secun-
dū similitudinem se transferunt, alioqui ne translatio
quidē esset. Et hoc spectauit Paulus Ro. viij. Misit deū
filiū in similitudinē carnis peccati. Et Heb. iij. Tentatū

*Christy La-
ctus e p̄tm̄
quō mtelli-
gatur.*

per omnia p similitudine absq̄ peccato. Et in hac translatione, nō solū est verborū sed & rerū metaphora. Nā vere peccata nostra a nobis translata sunt & posita sup ipsum, vt om̄is qui hoc ipsum credit, vere nulla peccata habeat, sed translata super Christū absorpta in ipso, eū amplius non damnent. Proinde sicut figurata locutio est dulcior & efficacior q̄ simplex & rudis, ita peccatū verū nobis molestum & intolerabile est, sed translātū & metaphoricū iucundissimū & salutare est.

Ut ergo Christus vere petra dicitur, ab Apostolo i. Corint. vii. Petra autē erat Christus, ita Christus vere est peccatū. Item Christus est serpens æneus, agnus paschalis, & om̄ia illa de eo dicta. Nō tamen ideo dicimus, q̄ æneus serpens sit duo vocabula, nec petra. Nemo vnquā dixit Agnus paschalis, vno modo pecus, alio modo Christū significat. Nemo dixit Aaron vno modo Christū, alio modo filiū Amram. Nemo dixit Dauid vno modo filius Isai, alio modo Christus. Salomon vno modo filius Dauid, alio modo Christus. Et tamē vere dicimus, Christus est Dauid, Salomon, Aaron, et oīa illa veteris testamēti symbola. Ac ppter hūc Christū peccatū factū, etiā sua similitudo peccatum dicitur, oblatio scilicet veteris testamenti, Ita vt non diuersitas sed similitudo peccati per omnia maneat, quæ facit figuris locum & vocem cōmunem reddit. Illi autē peccatum sic tractant, vt quattuor istæ species dissimiliores sunt, quā cœlum & terra, ex qua dissimilitudine

Ro. 8.

Peccatu.

hebetať intellectus, cōfundit̃ anima, & perit vniuersa gratia, tum verbi tum rerū. Hoc modo Paulus Ro. viij tractans peccatū dicit, Et de peccato damnauit peccatū de peccato illo, qđ Christū esse fecit, trās lato nō in il lū damnauit peccatū nostrū, de quo nunc videamus.

Dicimus ergo sophistas, vere nō nosse, qđ sit pecca tū vsu scripturārū. Nā dū pcenā vocāt, longe dissimilē rem a peccato somniāt, qđ scriptura nō facit. Quia vt dixi, Christus similis peccato fuit p om̃ia, nisi qđ pecca tū nō fecit. Nā om̃e illud malū, qđ post actū peccati in nobis est, scilicet timor mortis & inferni, sensit & tulit Christus, illud vero figmentū illorū, de reatu & depu tatione ad pcenā ipsi nō intelligunt. Christus. n. sensit deputationē illam, & similis erat illi, qui sic deputatur, licet absq; culpa. Quæ vero est deputatio, quā nō sen tias? prorsus nihil. Itaq; Christus tunc (vt dixi) nihil differebat a nouissimo peccatore, qđ accepta iā mortis et inferni sentētia dānandus esset. Vigebat illa deputatio, solū hoc aberat, qđ talē deputationē nō meruerat, & si ne opere in illā p nobis traditus erat, quācūq; hæc res ma gis affectibus, q̃ verbis tractari & capi velit. Ultra di cimus, sophistas nō nihil capere, quæ sit substātia pecca ti, scilicet offensio dei & legis dei trāsgressio, sed quale sit in pdicamento quātītatis, qualitatis, relatiōis, actio nis, passionis, hic prorsus nihil sciūt. Quare hic sic tra ctabo, vt ad oīa Latomi pducta semel respōderim, ne liber crescat in immodicū, si per singula discurrā, pat cendum enim est lectori.

Ut ergo crassissime loquamur pro sophistis. Peccatū
 secundū p̄dicamenta tractemus, si forte possint nos se-
 qui. Peccatū citra metaphorā, vbi vbi fuerit vere pecca-
 tū est, natura sua, nec vnū magis peccatū c̄p̄ aliud, iuxta
 proprietatē substātiæ, quæ nō suscipit magis neq̄ mi-
 nus, licet vnū sit maius & fortius alio, sicut & substan-
 tia vna maior c̄p̄ altera, nō, n. minus substātia est musca
 c̄p̄ homo, nec minus homo infirmus c̄p̄ robustus. Por-
 ro, ne me in verbis captent, Substantiā hic accipio nō
 more Aristotelis sed Quintiliani, q̄ modo, de quauis
 re mūdi possis primū disputare, qd sit, deinde quāta,
 deinde qualis, & sic de aliis. qd' & Aristo. obseruat vbi-
 cunq̄ differit, sed & sophistæ cuius prædicamēto suā
 tribuūt quidditatē. Sic, n. de iustitia disserturus, p̄ præ-
 dicamēta dispones locos orationis, primū, qd sit, secun-
 dū substantiā suā, deinde, quāta, qualis, quorū, qd agat,
 qd patiat, vbi sit, q̄ tēpore sit, qd habeat, quo modo ge-
 rat sese. Nā hic de p̄dicamentis intellectus, meo iudicio
 ad eloquentiā, ad memoriā, ad intellectū, ad cognitio-
 nē rerū vtilissimus foret, si exerceret, sed scholis sophis-
 ticis prorsus ignotus. Hoc vero peccatū substantiale
 (vt dixi) nō nihil intelligūt sophistæ, sed post baptis-
 mū & infusam virtutē dei, sic se habet, vt nondū peni-
 tus nihil sit, cōtritū tamē est & subiectū, vt iā nō possit
 qd' potuit. Quid autē potuit? reos nos agebat corā deo
 & conscientiā infestabat tyrānice, trahebatq̄ de die in
 diē in maiora mala, eratq̄ in quātitate, q̄litate & actiōe

potens, in vbi & quādo regnabat, quia vbiq; & semp
in om̄ibus viribus, om̄i hora praeualebat. In passionis
vero praedicamēto nihil erat, non. n. paciebat legē ar-
guentē, nolebat tangi etiā. Deinde sitū suū in corde po-
suerat, declinare faciem suā deorsum, & ad inferos pro-
perare. Porro, relatio erat omniū pessima, quod op-
ponebatur gratiae, subiectū irae & furori dei. Sic reg-
nabat, nos seruiebamus illi.

Quāt cū venisset regnū dei, diuisum est hoc regnum,
princeps mundi eiectus foras, caput serpentis cōtritū,
vsq; ad feces & reliquias qualdā, quae nostra demū cu-
ra sint exterminandae. Sic ingressis filiis Israel terram
Chanaan, oēs plane reges occidebant, virtus eorū con-
trita, reliquiae tamē Iebuseorū, Cananeorū, Amorreo-
rū (vt Iudic. i. scribit) remanserūt, naturalis & germa-
na portio illorū populorū deletorū, sed sic vt essent tri-
butarii & serui, nō autē regnarent aut aequarent filijs
Israel, quos demū Dauid confortato regno deleuit. Ita
nos in regnū fidei vocati per baptismi gratiā, regnum
peccati, obtinemus, ceteris omnibus viribus eius, tantum
in membris reliquiae manent, remurmurātes, & gene-
ris deleti sui ingeniū & naturā referentes, quas nostro
marte abolere debemus, fiet autē vbi Dauid noster cō-
fortato regno sederit in sede maiestatis suae. De hoc re-
liquo peccato mihi cū sophistis quaestio est, an sit cen-
sendū vere peccatū nec ne. Et vt dictum est negare non
possunt, peccatū ab Apostolo dici, sicuti vellent, ideo

ad patrū glosas & distinctiones cōsugiūt, adeo vt obti-
nerint, vt Pauli vox conticuerit per orbē, nemoq; sit
amplius, q̄ illud peccatū vocet, nōtē quo Paulus vocat,
volentes esse vocē absurdā & periculosam. Quasi spiri-
tus sanctus minus p̄uidus fuerit, aut verba ignorarit,
q̄bus sine periculo de rebus suis loquerēt, & nos loqui
doceret. Proinde, p̄ reducendo vsu Paulinæ vocis, hic
oīa omniū patrū dicta semel in vnū negemus, siue ap-
pellent superstite illā concupiscentiā, infirmitatē, pœ-
nā, impfectionē, viciū, aut quoquo modo volent, nos
illis Paulū opponimus Apostolū nostrū, id est gentiū,
tam locupletē autorē, qui nō vno loco peccatū, & semp̄
peccatū, nunq; pœnā, nunq; impfectionē, nunq; infir-
mitatē vocat. Necq; n. Augustino, q̄q; omniū summo,
licuit vocē Pauli mutare, & aliam inuenire.

Udicimus ergo, si probauerint, vel ex absurditate sen-
tentiaē, vel ex cōsequētia, peccatū hoc, nō esse peccatū
vere, cedemus, & peccatū hoc loco non peccatum sed
pœnam significare consentiemus, alioqui ne angelis
quidē de coelo aliud dicentibus cessuri. Quid quæritis
amplius sophistæ? ac patres quidē excusatos habeo, q̄
vel tentatione vel necessitate adacti fortiter negauerūt
peccatū post baptismū remanere, q̄a cū illis pugnabāt,
q̄ gratiā simpliciter negabant, ideo vt digne eā cōmen-
darent, asseruerūt omnia peccata auferri. Et seruebat
sermo eorū pulchre & apte materie (vt dicunt) sub-
iectæ, nā aduersarii de peccato regnante disceptabant.

hoc negabāt aufferri, id qd' impiū est, vere. n. totū peccatū abolitū est, vt prorsus nihil regnet amplius. Quāquā August. ipse in multis locis plane & vitiū & peccatū appellat, vt est in Epistola ad Hierony. vbi dicit, Nemini tantā esse charitatē in hac vita, quā nō augeri debeat. Atq; id qd' interim deest, vitiū est, inqt. Et seqtur ex quo vitio, nō iustificat in cōspectu dei omīs viuens. Ex quo vitio, si dixerimus, qd' peccatū nō habemus, ipi nos seducimus, & veritas in nobis nō est. Ex quo vitio nō ē iustus in terra, qd' bene faciat et nō peccet. Hęc Aug. Hic vides & Aug. hęc autoritatē sic intellexisse, qd' benefaciēs peccet, qd' operat in charitate nondū satis aucta, quā vitiū vocat, nihil aliud in opere isto deesse differens, qd' plenā charitatē. Sunt ne hęc clara satis? Sed & Lato. quaedā ex eodē adducit, in eandē sententiā vitiū semp' asserēte, qd' (vt dixi) Augustino nō satis credo, ne aduersarius dicat me eo niti tantū vbi mecū facit. sit sane sibi ipsi cōtrarius, vt Lato. cogit, mea nihil refert. Attñ cū esset Lato. his tonitruis percussus in caput, vt alienatus diu secū nō esset, vidēs se Aug. dānasse in Luthero, qd' ante temeritatē videre nō poterāt vniuersi sophistæ, tandē ad se reuersus cogitauit, qd' faciā? turpe est vinci, hoc faciā. Imaginabor latinā linguā in toto orbe vna cū gręca & hebrea, virtute dialogi mei extinctā esse, aut si qd' reliquiarū superest, dicā, sicut de hoc peccato dico, nō esse peccatū, ita illā nō esse linguā, qd' Papa factū nostrū cōprobauit, facile erit, vt istas orbis re-

liquias cogamus e Louaniensi facultate theologiae, pe-
tere vocabulorum significatiões. Igitur cum vocabulū, viciū,
in Augustino toties occurrat, vt etiā magis infestet, q̄
vocabulū peccatū in Paulo, statuimus & ordinamus,
& in virtute facultatis nostrae praecipimus, vt vitiū sig-
nificet qd' nos volumus, nempe impfectionē, nō illud
quod desit & deesse nō debet, nec qd' sit cōtra legē dei.
Si q̄s autē aliter dixerit, indignationē bullae et in caudā
eius nouerit sese incurfurū. Datū sub sigillo &c. Te ob-
secro lector, q̄ miraris me sic ludere in sophistas istos,
an nō iustus sit dolor meus sup istis inauditis temerita-
tibus & impudētissimis sycophanciis? Nō eos ludam?
q̄ nō cōtenti q̄ scripturas dei, q̄ dicta patrū, q̄ euiden-
tes rationes ludunt, insup pergūt toti orbi os oblinere,
& plane oēs homines in bestias trāsformare, quasi nec
linguas nostras cognoscamus. Oīa secula, totus orbis,
viciū vocat etiā hoc, qd' cōtra virtutes morales est, &
vsiatissimū est verbū de vicijs & virtutibus, nec ipsoꝝ
Aristo. peccata aliud q̄ vitia vocat. Et adhuc audēt isti
prodire, nra, sua, diuina, oīa negaturi, & in faciē om-
niū dicturi, vitiū nō solū nō cōtra virtutes, sed nec con-
tra gratiā dici. En tibi Louania tuos incēdiarios, hostes
linguarum & veritatis. Et tu Antichriste Romane, En
Igitur frontes istas meretricias con- (tuas cultrices.
temnamus, & Augusti. cū Paulo iungamus, q̄ hic pec-
catū, ille vitiū vocat. Vitiū autē scimus id esse, qd' culpā
& reprehensionē habeat, arguiq̄ dignū sit, etiā in re-

bus corporalibus. Sic habet vniuersa lingua latina.
 Quare Paulū de peccato audiamus, Ro. viij. dicentem,
 Ro. 8. Misit deus filiū suū in similitudinē carnis peccati, & de
peccato dānauit peccatū in carne, vt iustificatio legis
impleret in nobis, qui nō secundū carnē ambulamus,
sed secundū spiritū. Quid est peccatū dānari de pecca-
 to? diximus Christū esse peccatū factū, p nobis sicut
 dicit, ij. Corint. vi. Eū q nō nouerat peccatū, pro nobis
 peccatū fecit, vt iustitia dei essemus in illo. Hic vtrūq;
 peccatū vtroq; loco ponit. Metaphoricū vel allegori-
 cū est Christus, de q peccato dānauit nostrū verū pec-
 catū. Nā qd' peccatū nostrū tollat, vnde habemus, nisi
 de Christo facto peccato p nobis, nō vtiq; de nostris
 viribus aut meritis, sed de peccato dei, id est, quē deus
 peccatū fecit. Rogo/cur nō dixit, extinxit peccatū, sed
 vigilāter ponit, dānauit peccatū? Nō, n. nos credimus,
 cū Louanieñ. sophistis, Paulo defuisse verba qui sit vas
 electionis, electis & ppriis verbis locuturus præuisus.
 Quis, n. est dānatus? deinde addit in carne, omīno asse-
 rens peccatū in carne, sed dānatū. Dānatus vtiq; is est,
 q nō modo a latrocinio aut malo scelere p̄hibitus, non
 modo captus & incarceratus, sed iudicatus & lata sen-
 tentia mortis ductus est ad mortē, vt nihil aliud cū eo
 fiat, q̄ vt tollat de medio, etiam si necdum sit sublatus.
 Quæ est enim virtus talis latronis?

Uta peccatū p baptismū in nobis captū, iudicatū, pro-
 fusq; infirmatū, vt nihil possit, mandat penitus abolē-
 dū, q vero huic dānato cōsenserit, incurret illud Iohā.

xvij. Spiritus arguet mūdū de iudicio / q̄a princeps mūdū
di iā iudicatus est. Dānatū peccatū & iudiciū hoc rectū
esse credere debemus, & ipsum exequi. Quæ sunt autē
vincula huius captiuitatis? Iſa. v. Et erit fides cinctoriū
renū eius, & iustitia cingulū lūborū eius. Sic psal. lxxvij.
Ascendisti in altū captiuā duxisti captiuitatē, accepisti
dona in hominibus. Quis v̄o ignorat latronē liberū nō
minus esse latronē q̄ captiuū? Sed virtus eius extincta
est, vt nihil sit eo infirmius cui mors est, p̄xima, nō pōt
modo, q̄ latro vellet. Miser ergo, sed tamē latro, si em̄
dimiseris eū, faciet quæ latro facit. Ita peccatū in nobis
post baptismū vere peccatū est naturaliter, sed in sub-
stantia, nec in quātitate, nec q̄litate, nec actiōe, in passio-
ne vero totū. Nā idē prorsus est motus iræ & libidinis
in pio & impio, idem ante gratiā & post gratiam, sicut
eadem caro ante gratiam, & post gratiam, sed in gratia
nihil pōt, extra gratiā præualet. Vnde Paulus. viij. lex
spiritus vitæ in Christo, liberauit me a lege peccati &
mortis. Cur nō dixit, liberauit me a peccato & morte?
Nōne Christus liberauit a peccato & morte simul? ve-
rū de opere, p̄prio legis spiritus loquit̄, q̄ hoc faciat q̄
Ch̄us meruit. Christus q̄dē semel absoluit & liberauit
omnes a peccato & morte, dum nobis legē spiritus vi-
tæ meruit. Ille ergo spiritus vitæ quid fecit? nondum
a morte, nōdū a peccato liberauit, liberabit autē tandē,
q̄a adhuc moriendū est, adhuc in peccatis laborandū.
Sed a lege peccati & mortis liberauit, hoc est, a regno
& tyrannide peccati & mortis, vt peccatū quidē allit,

sed amissa tyrānide nihil possit, & mors quidē instet,
sed amisso stimulo, nihil nocere neq; terrere possit. Ecce
iā duos locos, in q̄ Paulus peccatū vocat reliquū ma-

Ro. 8. et Colof. 5. **H**inc Paulus Ro. viij. & Colof. iij. (lū baptismatis.
iubet mortificari mēbra sup terrā, irā, libidinē, auari-
tiā, & similia, a pertis verbis vtens, iā nō solū appellās
ipsum peccatū, sed suis nominibus, irā, libidinē, auari-
tiā. Et hæc noui isti linguarū autores psuadebūt nō esse
nomina vitiorū neq; peccatorū. Scribit. n. sanctis & fi-
delibus Apostolus. Fingāt igif, libido in isto loco non
est viciū sed pœna peccati, & impfectio quædā, nō con-
tra legē dei. An nō erat etiā pœna peccati ante bap-
tismū? Cur tūc erat peccatū? An imputatio hic sola mu-
tauit rem & naturā? Necessē ergo habebūt, vniuersum
Paulū ferme nouis vocabulis replere, erasis istis inole-
Ro. 6. tis. Sic Ro. vi. Non regnet peccatū in mortali corpore
vestro, vt obediatis cōcupiscētiis eius. Quid clariū di-
ci potuit? peccatū inest in corpore & cōcupiscētiē eius-
dē, sed ne regnet curandū est, hic iā tertius locus. Quar-
tus ibidē, Peccatū. n. vobis nō dñabit, q̄a nō estis sub le-
ge, sed sub gratia. Ecce sub gratia agentibus scribit, &
peccatū eis nō dominari dicit. Quod vtiq; nō de extra-
neo, sed intraneo oportet intelligi. Quis. n. extraneo re-
sistere potest, & alterū prohibere ne peccet? Quintus
ibidē, Vetus homo noster simul crucifixus ē vt destrua-
tur corpus peccati. Noster, inqt, homo crucifixus est,
& tamē destruendū est corpus peccati in eis dē nobis,

Nunc̄ vult dicere, vt destruat corpus imperfectiōis aut corpus p̄cens. Ecce quinc̄ locos aptos habemus, in quibus Paulus peccatū vocat, p̄ter eos, quos nō numeramus adhuc, vbi nominibus indiuidualibus vitiorū vtitur. Et hęc oīa cœlestia tonitrua, cedere cogēt sibi fumivenduli homūtiōes, vna repta glosella e p̄prio capite prolata, ne vno quē loco scripturæ roborata. Nā de septimo capite, quod totū huc p̄tinet, in sequētib. videbimus.

Quid ergo? peccatores sumus? imo iustificati sumus, sed p̄ gratiā. Iustitia nō est sita in formis illis qualitātū, sed in misericordiā dei. Reuera, n. si a piis remoueris misericordiā, peccatores sunt & verū peccatum habēt, sed quia credūt & sub misericordiæ regno degūt, & damnatū est & assidue mortificat̄ in eis peccatū, ideo nō imputat̄ eis. Ista est remissio baptisimi gloriosissima & certe si spectes rem diligēter, fere maius est, eum pro iusto haberi quā adhuc peccatis infectus est, quā qui oīno purus est. Nō ergo dicendū, quod baptisimus nō tollat oīa peccata, vere oīa tollit, nō secundū substantiā, sed plurimū secundū substantiā, & totū secundū vires eius, simul quottidie etiā tollēs secundū substantiā, vt euacuet̄.

Nec ego solus aut primus ex hominibus post Apostolos hęc dico. August. verba sunt, Remittit̄ in baptisimo vniuersum peccatū, nō vt nō sit, sed vt nō imputet̄. Audis? Est peccatū etiā post remissionē, sed nō imputat̄. Non sufficit tibi hęc ineffabilis dei misericordiā, quod te penitus iustificat ab omni peccato, habens te ac si sine

peccato sis, tantū vt pergas mortificare, id qđ iā dāna-
tū & prope mortē positū ab ipso est. Monstret itaqz
absurditatē & cogat Latomus, Apostolū nō intelligen-
dū de vero peccato, pprie dicto. At dices, hoc iam non
peccatū est, nō imputari. Hoc est qđ volo, vt nō natu-
ræ operis, sed misericordiæ nō imputāti tribuat. Lato-
mus autē misericordiæ ignoscentia postposita, vult ex
natura non esse peccatū. Hoc vero est sacrilegium.

Ex iis puto defensum nūc, Omne opus bonū esse pec-
catū, nisi ignoscat misericordia. Nā nec ipsi possunt ne-
gare, qđ fructus referat naturā arboris. At arbor iā, pba-
ta est, nō sine peccato esse, licet dānato et indulto, quare
nec opus eius est sine peccato, licet dānato & indulto.
Hic etiā Aug. i. Retra. xix. dicit, vbi disputat, an māda-
ta dei impleant in hac vita, cōcludit, Omnia mādata dei
implent, quādo quicqđ nō fit ignoscit. Nōne hic clare
dicit, nō operibus factis sed misericordia ignoscēte dei
mādata impleri? Quid autē ignoscit nisi peccatū? Cla-
ret ergo in meris cauillis verborū sophistas hærere, dū
negāt peccatū esse, et tamē appellari a Paulo peccatū cō-
cedūt, vt possis dicere secundū eos, Opus bonū nō est
peccatū, est tñ illud qđ dicit peccatū, sicut sup de impo-
ssibili. Mandatū dei nō est impossibile, est tñ qđ dicit
impossibile. Quasi Demodocū apud Aristo. æmuleris
& dicas, Louanicē insipiētes qđc nō sunt, faciūt tñ ea,
q̄ faciūt insipiētes. Scilicet, tātas tragedias mouēt, tātū
ne voces istas, peccatū & impossibile in publico sinant

ullo sensu valere, nulla culpa, nisi quia contradictum est ab eis, ne Magistri nostri a veritate confundantur.

Et quia hic de peccato diximus, primum volo lectorem ut habeat quod breuiter omnibus a Latomo inductis respondere. Obserua primum, Latomus incedit per omnia, quasi peccatum a me assertum nihil sit, & iam dudum triumphatum, ut est mos sophistarum ante victoriam exultare et petere principium viciosissime. Ideo quicquid scripturae vel patrum potest corradere, in quo negant peccare fideles, huc pertinere credit, ut me concludat. Tu ergo ad ista omnia utere Pauli verbo Ro. vi. Non regnet peccatum in mortali vestro corpore, ut aliud scias esse, peccatum regnare, & aliud, peccatum regnari. Intelligis? Nam sic potes dicere etiam Latomi usum, aliud esse peccatum velle, aliud peccatum explere, cum sit tamen idem peccatum, ut furtum vel homicidium. Dic ergo quando nubibus testimoniorum aduehitur, Domine numerator testimoniorum & non ponderator eorum, vos valde bene probatis, non esse in sanctis vel operibus eorum, peccatum regnans, sed non probatis, non esse peccatum regnatum, seu illud quod Paulus tangit, dum dicit, Non obediat concupiscentiis eius. Eius, Eius, auditis Domine Latome? Eius peccati quod non regnet in corpore, & tamen sit in corpore cum suis concupiscentiis. Nam Lutherus nunquam de regnate peccato dixit, quod in sanctis esset. Vos ergo non recte facitis, quod aliud promittitis & aliud facitis. Vultis confutare Lutherum, & confutatis aliquem vestrum Morpheum.

Exempli gratia, quando Paulus, i. Cor. vii. dicit, virgo si

nubit nō peccat, & si duxeris vxorē nō peccasti. Hoc D
 vestra inducit contra Lutherum, & non concluditis,
 q̄a idē est cū illo, nō regnet peccatū in corpore vestro,
 ergo de regnāte peccato loquit̄, quod dictionis series
 probat, q̄a de sanctis loquit̄, in quibus nullū peccatum
 regnat. Nōne et Lutherus multo fortius q̄m vos dixit, ex
 i. Iohan. iij. Qui natus est ex deo nō peccat, & nō potest
 peccare? repugnat. n. ex deo esse & peccare. Virgo nu-
 bit & nō peccat, minus est q̄m non potest peccare. Hoc
 Ro. 6. Paulus dicit sic Ro. vi. Peccatū vobis nō dñabit̄, id est,
 nō potestis peccare, q̄a nō estis sub lege sed sub gratia.
 Nā & Latomus q̄ dicit, Virgo nubēs nō peccat, & Lu-
 therus qui dicit, Virgo nubēs nō potest peccare, nega-
 re nō possunt, quin virgo nubens peccet in reddendo
 debito carnis, vt vnanimiter oēs dicunt, & pbat psal. l.
 ps. 50. Ecce em̄ in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis
 cōcepit me mater mea. Quomodo ergo peccat nubens
 & nō peccat? An nubere Latomus eo tantū trahet, qd̄
 in sponsalibus agit̄ ante secreta cubilis? Non credo sic
 aperte sophisticaturū, sed sophisticet̄. Quid ad illud p̄-
 ceptū/qd̄ ibidē p̄mittit? vxor viro debitū reddat, &
 vir vxori debitū reddat. An hic nō opus illud cōceptio-
 nis in peccato/qd̄ David dicit, docet? At nubens huic
 operi sese ex an̄io tradit. Sed & Lato. quocq̄ dicit san-
 ctos s̄pius peccare, potest & virgo nubere aliqua ve-
 niali peccato cōcurrente, ergo contra Apostolum vir-
 go nubens peccabit.

Sed audacem Apostolū vide, qui sine cōsensu facultatis theologicæ Louaniēn. amplius loquit̃. Nolite fraudare inuicē, nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi, & iterū reuertimini in id ipsum, ne forte tentet vos Satan, ppter incōtinentiā vestrā. Quis? tu Paulē absq̃ literis & sigillo facultatis Theolo. Lousniēn. audes incōtinentiā ponere in sanctis, & iis quos oratiōi vacare doces? Certe tu Tacianus, Cataphrigarū patronus es, q̃ Matrimoniū peccato inuoluis, imo nō tantū matrimoniū, sed sanctos dei. Et om̃is illa pompa in te ruet, quā Latomus pro absurditatibus cōtra Lutherū inducit, & futurū est, vt libri tui exuranē, tum postea terribilis bulla cultrices illas fideles agri dominici comprobabit, surgetq̃ Latomus, ac ratiōe reddita, p̃babit, q̃ incōtinentia illa nō sit incōtinentia, sed infirmitas et p̃cna. Et quādo Satanas eos tentat, nō ad incōtinentiā sed ad infirmitatē tentat. Q̃ si quo casu cōsenserint incōtinentiæ, non peccato cōsenserint, sed infirmitati & p̃cnae, ac p̃ hoc dū peccant, etiā nō peccabunt. Vide q̃ fedus tu es futurus hæreticus. Deniq̃ hinc fiet, vt diuina mādata vniuersa nō prohibuerint peccatū, sed infirmitatē & p̃cnā peccati. Et noua Theologia in mundū veniet, quod peccatū sit, nō cōsentire peccato sed infirmitati & p̃cnae. Et deus nō prohibuerit vitare peccatū sed infirmitates & p̃cnas peccati. Et erit sensus Pauli Ro. vi. Nō regnet p̃cna peccati in corpore vestro, vel nō regnet infirmitas in corpore vestro, vt obediatis cō-

cōcupiscentiis eius. Rursum cōsentire ei qđ peccatū & damnatū nō est, peccatū erit. Noua plane ratio peccati. Infirmitas nō est peccatū nec dānata. Et tamen si cōsentias rei nec damnatæ nec culpabili, peccasti.

¶ Quare, si consultū piis animabus voluissent sophistæ isti, omissis verborum elusionibus, rem simpliciter, vt est, pposuissent in hūc modū. Ecce optimi fratres fatemur opera bona deo placere, omīnoq; p ea nos saluari, sed nō sic sunt bona, q; sine peccato sint, sed q; aduersus peccatū pugnādo facta sunt. Hoc ipsum enim bonū opus est totū, qđ peccatū in nobis est, & nobiscū ipsis pugnamus, ne regnet, ne obediamus cōcupiscentiis eius. Iā licet rigor legis diuinæ etiā hoc exigere possit, vt ista pugna in nobis nō sit, quia tales nō creauit nos ab initio, rectū em̄ fecit deus hominē, ipse se miscuit infinitis quæstionibus (ait sapiēs) Nā hoc malo impedimur, ne toti simus in eius lege, & pars nostri quæ nobiscū pugnat, legi eius aduersat. Tamen, pmisit misericordiā & ignoscentiā omnibus, qui saltē non consentiant huic parti, sed pugnēt aduersus eā & abolere studeant. Hoc studiū placet, nō quia dignū, sed quia ipse indulgit & acceptare promisit. Proinde ne infleris aut superbias, habes in teipso vnde iudiciū & rigorē metuas, & ad misericordiā solā tete conferas. Hac em̄ misereunte, nō te currente, bona sunt opera tua. Aliud ergo de te iudicabis secundū rigorem iudicii dei, aliud secundum benignitatē misericordiæ eius. Et hos duos con-

spectus nō separabis in hac vita. Secūdū illū, oīa opera tua polluta & immūda sunt propter partē tui aduersariā deo. Secūdū hāc vero totus mūdus et iustus. Atq; vt hoc sis, Baptismi symbolū pro testimonio habes, in quo verissime omīa peccata tibi remissa sunt, remissa inquā in totū, sed nondū omīa abolita. Credimus cū remissionē peccatorū omniū factam absq; dubio, sed agimus quottidie & expectamus, vt fiat etiā omnium peccatorū abolitio & omimoda euscusatio. Et n̄ qui in hoc laborāt, faciūt opera bona. Ecce hāc est fides mea, quoniā hāc est catholica fides. Sophistæ vero q̄ hęc impugnāt, hoc agūt vt nobis fiduciā operū erigāt, & tam misericordię q̄ iudiciū dei opus extenuēt, sicut de eis dicit psal. ix. Auferunt iudicia dei a facie eius. Et ideo & timorē dei & fiduciā nostrā subuertūt, ferendi alioq; si nō hanc sortē nostrā & capitale salutis præsiidiū nobis demoliri & vastare anhelarent, & in leuioribus rebus vel luderent vel insanirent.

¶ At dices mihi, distinctio illa noua & tua est, de peccato regnāte & regnato, & arbitrio tuo posita. Respondeo, Esto, cōtemne eā, nō est mihi in verbis cōtrouersia, finge tu aliud. Saltē regnātis peccati vox, non meū inuētū, sed Pauli autoritas est. Tu nūc illud, qd' nō regnat quis nomīe appellato, quāuis etiā, p me faciat Gen. iij. Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius. hic certe peccatū subiectū describitur. Sed & Sophistæ cogunt cōcedere, aliud peccatū veniale, aliud mortale.

Et cū veniale asserāt nō nocere, nō regnare, nō dānare, verissimū tamē vocāt & pprie dictū peccatū, nec ideo alterius generis aut naturæ peccatū faciūt, q̄ illud mortale, hoc veniale, sed vtrūq̄ defectū a lege dei & cōtrariū legi dei asserunt. Et ego aliud nihil peto, q̄ vt mihi permittāt hoc modo peccatū vocare illud reliquū baptismo, quo modo ipsi veniale, qd̄ misericordia eget, & natura sua malū & vitium sit, cui si cōsentias etiā regnare fecisti & seruisti ei, ac mortaliter peccasti. In hoc habeo Paulū Ro. vi. satis iā memoratū, a quo nō patiar me auelli. Non (inquā) negare poterunt duo mala su- peresse baptismo, peccatū & cōcupiscentiā eius. Verba Pauli aperta sunt, peccatū, fomes ipse naturale malum, cōcupiscentia, motus eius, huic nō obediendū, illud destruendū dicit, vt destruat (inqt) corpus peccati. Appellēt illa duo vt libet, sed nō repellant esse dicta a Paulo. Mortificanda ea & destruenda vult Paulus, vt quæ dānata sint ad mortificandū, mala ergo vicia & peccata sunt. Infirmittates, n. & mortalitates & p̄cænæ non cadunt sub p̄cepto, nec in arbitrio nostro poni possunt. Quis, n. mortē & p̄cenas mortificet, nisi solus deus sine nobis? Sup peccata vero & ea quæ nos reos faciūt, p̄cepta ferunt. Cū ergo nobis præcipiat mortificare, nō obedire illis, nō vtiq̄ p̄cenas, nō mortalitates, nō infirmitates, sed peccata intelligit. Quæ esset em̄ lex, Noli obedire hulceri, noli obedire feбри, noli obedire fami & siti, noli obedire nuditati & vinculis aut cōcupiscen-

tiae vnius illorū? Nōne & istae sunt infirmitates, peccatōe, mortalitates? sed peccato, peccatori & suggestio- nibus corū, quae & ipsa peccata sunt, nō est obediendū.

Quanquā stultū sit, nos in re tam manifestaria tot ver- bis laborare, cū Apostolū claris expressisq; verbis ha- beamus, peccatū & cōcupiscentias asserentē. Qui Pauli verbis nō acquiescit, nostris quādo capiet? Obsecro, qd facturi fuissent, si Paulus obscure fuisset locutus, & pro peccato malū vel infirmū posuisset? itē p obedire & nō regnare, vigilare, vel abstinere. dixisset, sicut Pe- trus dicit, Abstinetē a carnalibus desyderiis, quā secu- ros, q̄ letos hic triūphos ducerent. Nūc cū luci & diei resistere nequeāt, parant nubes illi obducere, & in me- dio die tenebras creare, vt peccatū sit nō peccatum, vt Paulus mentitus videat. Quid si etiā patres pro ipsis so- nare videant, nō tamē eis adherendū est, sed magis Pau- lo, etiā si vera dixerint, q̄a obscurius & impotentius q̄ Paulus loquūt. Clariora sunt Pauli verba, q̄ vt yllius glosa indigeāt, imo glosa magis obscurant. Quanc̄ vt dixi, patres, tamē & ipsi hoc peccatū & viciū vocāt ali- quādo, tum saepius de peccato regnāte loquūtur. Qua- re sophistis nostris per patrū dicta me oppugnātibus, sic dixerim, Vos p obscura probatis clarissima, & per humana tractatis diuina. Quare cū hoc etiā vester Ari- stoteles prohibuerit, ne ignota p ignota, obscura p ob- scura, multo magis, ne manifesta p obscura probent, cōcludo vos ineptos disputatores, q̄ nō nisi toto opere

& omni tēpore principiū viciolissime petitis. ^{Summa res} spōsionis Lutherianæ & cōfutationis Latomianæ est hæc. Si peccatū in locis Apostoli Pauli citatis probari pōt, nō esse vere & pprie peccatū, ruit Lutherus. Si nō potest pbari, ruit Latomus. At pbari nō potest nisi p quædā patrū dicta, sibi etiā pugnantiū, insūp humana, si nō pugnarēt etiā, qbus pferri debēt diuina, sine quorū autoritate nihil est asserendū, quare ruit Latomus et omnia sua, & stat Lutherus cū omnibus suis.

Ego tamen laudo Latomi fidē & cōstantiā, q postq̄ semel susceperit partes sophisticæ p̄tinaciæ tueri, nihil cōmittat qd̄ ingenio & p̄tinacia sophistarū sit indignū sed oīa trahat, deprauet, torqueat, cogat, quæcūq; diuina & humana cōtra se faciūt, quocūq; volet. Sicut, n. superiorius vidimus, vbi tot scripture testimonia probāt, Mādatū dei esse impossibile nobis vt nihil sit manifestius, tamē sicut aspides surdæ ad hæc occludūt aures & auertunt oculos, tantū vt vnicū illud suū semel susceptū decretellū in publico obtineant. Anathema sit, q dixerit, deū nobis p̄cepisse impossibile. Hoc humanū verbū regnare necesse est, hoc omnes probare, hoc nulla glosa moueri oportet. At tonitrua diuina silere & iacere oportet, tum quasuis libidines glosarū admittere cuiuscūq; nebulonis. Hominis verbū sacrū & venerabile est, dei verbū prostibulū est. Ita & hic, cum tot sacra fulmina testent, peccatū & concupiscentiā relinqui post baptismū, vt etiam iram, libidinē, auaritiā, incontinentiā

aperte appellent, nominibus scilicet omnium sentu eis, quibus vicia & peccata nominari solent in omni lingua, adhuc erigunt sese frontes istae, aures continent, oculos claudunt, cor auertunt, tantu, vt suum hoc humanum verbum omniu aures occupet, solu hoc sit theatru, contra hoc nemo mutiat, Esse scilicet solam reliqua poena & infirmitate post baptismum. Huic sileant diuina oracula, huic cedat Paulus, huic cedat & ipsa experientia quotidiana nostra & omniu sanctorum. Quod si non cesserint, larua induant, & nomine peccati representent imperfectione & infirmitate, caueantq nostris glosis sese no accomodet. Na & hoc Latomus superius falsus est, Sanctos multa peccare (suo peccati significatu) surreptione, ignorantia, & aliis modis, id qd Paulus vocat concupiscentias peccati in corpore mortali, qbus no obediamus, id est, no cosentiamus. neq. n. ignoras aut prauentus aut inuitus cosentire potes, dixit. n. inuitos peccare. At quia Paulus ide vocat peccatu, cogitur per peccatu poena intelligere, nulla causa qz quod spiritus & no homo hoc locutus est, vt stet in arbitrio sophistarum, quid peccatu, qd poena esse debeat, obsecro que no vrat ea arrogantia plus qz Moabitica?

At dices, no tu credis ergo dictis patrum? Respondeo, Credam? quis mandauit illis credi? vbi est praceptu dei de ista fide? Cur illi non crediderunt suis patribus? praesertim Augusti, qui liber esse voluit, & oes esse liberos iussit in omniu hominu scriptis? An quia

*In deo et suo Christo
credendum: non
patribus.*

L V T H E R V S

Sophistę nobis hęc inuexerūt tyrannidē & captiuitatē
libertatis nostrę, donec & bis sacerrimo Aristoteli nō
resistendū, sed obsequendū coegerint, ideo ppetuo in
illa seruiemus, & nō aliquādo in Christianā libertatē
respirabimus, & nostras literas vel postliminio huius
Babylonię suspirabimus? At sancti fuerūt & scriptu-
ras elucidauerūt, inquis. Quis & hoc pbauit, scriptu-
ras esse elucidatas ab eis? quid si obscurarint? Quo iu-
dicio probas eos elucidasse scripturas? An Louanaliter
& Colonialiter dicturus es, mihi sic videt, & sic dicūt?
videant sibi sane & dicant, modo mihi rem pbent, aut
desināt me in verba sua inania cogere. Mihi nō est mā-
datū visionibus illorū, sed verbis dei credere. Vnus est
magister Christus, & iudicio diuinę scripturę probā-
di sunt patres, vt cognoscant, q̄ eas elucidarint, & q̄ ob-
scurarint. Sicut Paulus iussit, Omnia probate, qđ bonū
est tenete, Et. i. Corint. xiiij. Vnus aut duo pphetent, ce-
teri diiudicent. Qui oīa probāda mādauit, nō Aug. nō
Hierony. nō Orige. non vllū hominē excepit, ne Anti-
christū quidē Papā. At scriptura obscura indiget expli-
catione, dimitte eā vbi obscura est, tene vbi clara est. Et
quis pbauit patres nō esse obscuros? Iterū tuū, videt,
& illorū dicūt? Quid. n. faciūt & patres, q̄ vt clarissi-
ma & aptissima scripturę testimonia quærāt & profe-
rant? Miseri Christiani, quorū verbū & fides adhuc
in hominū glossis pendet, & eorū elucidationē expe-
ctat. Friuola sunt ista et impia. Scripturę oīibus cōmu-

nes sunt, satis aperte, quātū oportet pro salute, satis etiā obscure, p cōtēplatricibus animabus. Quisq; suā sortē in abundantissimo & cōmunissimo verbo dei sequat, & verba hominū aut repudiemus, aut cū iudicio legamus. Hęc satis pro ista autoritate, & nimio plusq; satis.

TERTIO.

Qnuadit Paulū Ro. vii. Hic Latomus meā sententiam **Ro. A.** mihi maxime cōfirmat & prodit, q̄ nō studio veritatis, sed animo deprauādi & fallēdi orbē, hūc librū scripserit, tantū vt ignomiā incendii & iudicii sacrilegi solaret. Nā quantūlibet ceruicosus et ptinax, tamē ita palidus & trepidus, silens cautusq; incedit p verba Pauli: vt videat timuisse p singulos apices, ne hiatus quispiā appareret, & misellū sophistā absorberet. Postq̄ vero transiuit ista pericula, & in suū campū venit, ibi excursus facit, ibi patrū dicta cōglomerat, ac si pro miraculo haberi velit, qd̄ sedentarius et ociosus lector, multa aliena cōsarcinare et confarcire potest. Fortasse ea spe & cōsilio, q̄ multitudīne me absterreret, ne scriberē denuo, cū infiniti sit voluminis ad singula eius respōdere, sed fallit eū spes, roboratis em̄ meis scripturis, hoc ipso pstratus est, vt respōsione singulari om̄ibus nō sit opus. **S**ūma ergo Latomianæ euasione est hæc. Ea quæ hic a Paulo dicunt, nihil aliud facere, q̄ esse infirmitatem baptismo reliquā, quę peccatū vocet. Nihilominus, spiritū cū illā rexerit, sic bonū operari, vt illud nō sit peccatū dānabile censendū, nec hominem ideo peccare in

bono opere, aut seruire peccato. Hic primum vides, Latomū nō nisi differre & abducere lectorē, ac tempus redimere, dū aliā a proposito tractat quæstionē. Suscepit, n. quæstionē de peccato ignoscibili p̄ misericordiā, de quo me loqui ipsemet nō vno loco testat̄. Et p̄ omnē & post omnē istum tumultū testimoniorū cōcludit in hunc modū. Ecce non est peccatū damnabile, cū sic debuerit cōcludere, Ecce nō est peccatū ne ignoscibile quod dē, nec cui opus sit misericordia. Sicut si me redargueres, qui risum veniale peccatū dixissem, & post effusam tuā omnē saliuā, & sudore exhausto, tandē anhelares in me dicēs. En risus nō est mortale peccatū. Talis est disputatio Eliu aduersus Iob. Putas autē paruā esse partē patientiæ, ferre has nequitias, dolos, & artes eorū qui Magistros orbis terrarū se iactant, in re tā sacra & necessaria? Nō queror iā eos ignorare quod sit peccatū, sed quod maliciose simulent & negent sese ignorare, & impo-
nant piis cordibus impudenti mendacio suo.

Sed fiduciā mihi facit, formidolosus & fugitiuus sophista. Paulū in faciē eius statuā, vt effugere nō possit, persequar & cōprehendam, nec conuertar donec deficiat. Aut Latomus Paulū, aut Paulus Latomū occidet. frustra præsidiis humanis fidentem. Quæro igitur primum, an mihi, vt Christiano Euangeliū professo, liceat appellare peccatū, quod Apostolus Paulus vocat peccatū? Nihil iā disputo quid peccatū significet, de hoc post videro. Volo simpliciter mihi responderi, an isto

A D V E R S V S L A T O M V M. Sz

Paulino vocabulo mihi liceat vti. Si non licet, deleatur Paulus, si licet, quid tragicis istis vocibus in me mugit sophistæ, quod opus bonū appellarim peccatum? Nōne ipsis licet, bonū opus vocare imperfectū & infirmū? Quid ergo? nunquid cogent me, vt verbis eorū vtar? Aut quare nōlunt cogi, vt meis & Paulinis verbis vtantur? Ipsi nōlunt peccatum appellare. Esto, Et ego nolo infirmitatē et imperfectionē vocare. At sancti patres peccatū interpretati sunt, imperfectionē & infirmitatem. Esto, quis me coget patrū verbis vti? quis coget me Pauli verbū deserere? An dicent, quia absurdū & periculosum? Hoc iā non in me Lutherū, sed in Paulū & spiritū Christi vergit. At tu non vteris peccato, vt Paulus, quis hoc vobis dixit? collatio patrum & tui, quis fecit hanc collationē? Nos, qui estis vos? quis facit nos certos vos nō errare? An q̄ bulla vos approbavit? Iam quis certos vos fecit, patres recte Pauli verbum tractasse? Auditis ne? quid mussatis? Vides ergo omnia Sophistarum adhuc ex suo proprio capite procedere. Te vero Latomū sophistarum ducem seorsum conuenio. Causa premit humeros tuos, agis enim talem ac tantū, qualem ac quātū, nec Cicero, nec Demosthenes egerit. Incendiarios, sacrilegos, homicidas, lesæ pietatis Christianæ reos vos coram & deo & hominibus ago. Tu ergo ne existimes te iam disputare & ludere. Seria res est/quā gerimus.

Uscilicet, q̄a cōprehēsi estis in ignominia, festina stis, n.

ad gloriã in principio , ideo confusio incipit fieri finis
 eius, hoc est, qđ sic mugitis, tonatis, insanitis, & auribus
 obtusis neminẽ audire velitis, sed tantũ hoc insanis
 clamoribus iactetis, Nõ est peccatũ, nõ est peccatũ, nõ
 est peccatũ, in opere bono. Quicqd ego affero, inter-
 pretor, expono, nihil est, tantũ in vocabulũ sic insanis
 tis, nõ alia causa, qđ quia a vobis dñatũ, timetis, p Pau-
 lũ in confusionẽ vestrã resuscitandũ esse, adeo vt Lato-
 mus incredibili impudẽtia , hoc ipsum vocabulũ a me
 positũ nullo loco, nõ interpreteĩ pro mortali & dñabi-
 bili peccato, qđ tamẽ in Paulo vult infirmitatẽ tantum
 significare, mihi qđ põt atrocius & odiosius interpretaĩ
 vbicq; oppressa semp mea interpretatiõe , etiã cõfessus
 me de ignoscibili loqui, volẽs vt mũdus intelligat a me
 peccatũ vocari, qđ ipse vult peccatũ videri, honestus
 ille & verax vir. Rursus in Paulo sic interpretaĩ leniter
 vt vocabulũ prorsus tollat. Qđ potẽs autor Latomus, qđ
 vocabula eleuãdi & opprimendi, nõ p meritis autorũ,
 sed pro libidine sua ius habet. Ego vero tibi pmitto &
 orbi, me nõ velle vtĩ vocabulo aliter qđ Paulus, in qđ
 inuoco nomen dñi vt mihi resistat, si aliter vsq; fuero.
 Quid vis amplius? At vocabulũ ipsum volo tenere,
 & tua patrũq; vocabula nolo, qđ scias. Volo inquam
 peccatũ dicere qđ vos defectũ vel impfectionẽ dicitis,
 nunqd me aliter coges? Nihil moueor vestro impetuo-
 sissimo tumultu, quẽ nõ sine causa vos cõcitare video,
 nepe ne succumbatis, & inueniamini temere in tanta

crimina irruisse, sed hoc antea fuerat præuidendū. Veniamus igit̄ ad significationem vocabuli huius. Paulus peccatū vocat id quod reliquū est baptismo, patres non peccatū, sed infirmitatē & in pfectionē vocāt. Hic in biuio stamus. Ego Paulū, tu patres sequeris. Augustinū excipio, q̄a ille fere viciū & iniquitatē rotūdis v̄bis vocat. **U**lterius ad caput dissensionis venimus. An tale peccatū seu, vt tu vis, infirmitas, natura sua vel sola misericordia ignoscēte, nō sit cōtra deū & legē eius. Nōne hæc est summa disputatiōis nostræ: Ego pro me habeo Pauli vocabulū, quod qd̄ significet nemo ignorat, nempe illud qd̄ cōtra deū est (nisi ignoscat) natura sua. Tu habes (vt videris tibi) patres, qui asserāt nō esse cōtra deū & legē eius, natura. Primū non probas hoc patres velle, sed oīa quæ inducis, facile a me abigenē, si dixerō illos loqui de peccato extra misericordiā posito. Sic. n. verissime dicunt, peccatū illud gratiæ (sic dixerim animi causa) prorsus neminē reū cōstituere, nō dānare, nō nocere, prorsus nihil cōmune habere cū peccato extra gratiā. Nōne & ego sic dico Latome? quid. n. sacrilegii in me est, quando in hoc fine cōuenimus, vt nihil mali vterq; asseramus habere, id siue peccati, vt ego, siue infirmitatis, vt tu vocas? Cur sic in me insanis & atrociter me criminaris, cū non possis aliud probare ex patribus, q̄ id qd̄ dixi? An q̄ tuū caput nō sequor, q̄ ante iudiciū me damnasti & exussisti? sed temeritate & igne ego nō terrear, nec trahor Latome. Sed esto, sit aliquis patrū, quē

ego nondū viderim. Nā Aug. Hieron. Ambro. Grego. Bernhard. noui, vt frustra mihi tot nubes obieceris. Sed sit aliqs, q̄ asserat istud reliquū natura sua esse nō cōtra deū, neq̄ cōtra legē eius, & neget ipsum sola ignoscente misericordia dei, nō esse cōtra deū & legē eius, vbi talem inueneris (inuenias autē iuxta mulæ fœtū spero) quid tum pmouisti? qd̄ effecisti? qd̄ vicisti? Quis me certū faciet Pauli esse eū sensum? an nō licebit mihi de eius sensu dubitare? Nō licet mihi sic mussitare mecū. Sanctus ē ille vir, sed quid si homo sit & humanū hic sapiat? Quis scit si aliud in Apostolo lateat, qd̄ ille nō videat? preferim cū Paulus tā libere & aperte peccatū appellet, cū potuisset, si vellet, sic loqui vt iste loquit̄. Quis illi ius fecit nobis legē statuēdi & intelligēdi? Nemo ex vobis legē facit, dicit Christus. Velis tu Latome cum tuis sophistis has pii cordis cogitatiōes incendio aut suspēdio dānare? Quid si nō possit aliter? & iusta sit tibi causa, q̄a in Paulo deū loqui certus est, cuius verba sunt venerāda nec temerāda, in isto nō est certus, deus an homo loquat̄.

Quid hic faciemus? dices ad rationē & cōmunē sensum eamus. Ago gratias. Liberati ergo sumus ab omnīū hominū autoritate in hac causa. Ratio ergo tua erit, quæ sese ex fidei articulo gloriē fluere, nempe q̄ credimus in baptismo omnīū peccatorū remissionem donari, sicut Paulus in multis locis docet. Nam hæc & patrū tuorū ratio est, & mihi placet, Sed quid quod Paulum ista ratio nihil mouerit, quin peccatum appellaret reliquum

ADVERSVS LATOMVM. *Sp.*

istud remissionis omnium peccatorum? patres autem mouerit, ut negent, ut tu dicis, peccatum. Vos inuenistis distinctionem peccati, ut saluaretis istam rationem & uerbum Pauli, non potentes ullo modo ista duo concordare, & tamen ipsam hanc distinctionem nullo loco scripturae potestis probare, sed est humanum inuentum, ut non potes negare, sed necessarium (ut uidetur uobis) propter rationem praedictam. Nonne ita habent? Nonne ego tua intelligo? & nihil contra haec imprudens aut ignorans posui, ut te Magistro mihi plane nihil fuerit opus. Iam si ego modum illustrante spiritu inuenero, ut & pietas illa saepe maneat articulorum fidei, & Paulus simul illaesus, non egens ulla uocabuli sui metamorphosi violenta & inaudita, sed simpliciter, proprie & germane, id quod alias significare possit, cum quo & satisfiat rationi illi uergeri uos, ad aequiuocandum uocabulum solo isto loco, id est, in Paulo, ac praeterea nusquam in scriptura, uelles mihi tu inuidere? atque si tu nolles amplecti, uelles me quoque meo gaudio spoliare, quando in rerum summa pulchre conueniremus? At ego a simplicitate uerborum dei non paterer me auelli, quae si salua pietate fidei, possem bono sensu intelligere uestris humanis inuentis plane cedere nollem.

Udicis autem, Si in summa conuenimus, quod prophanas uerbum nouitates suscitatis, & non citra scandalum nobiscum communicas? Respondeo, quod malo de fonte quam de riuulis bibere, an tu me hoc prohibebis? Duo enim sunt quae me mouent.

Primū, q̄ scripturas, in suis viribus puras, ab omni ho-
 minū etiā sanctorū cōtactu mundas, ab omni terreno cō-
 dimēto synceras habere volo. Vos. n. estis, q̄ prophanas
 vocū nouitates non vitastis, vt Paulus ait, sed humanis
 glosis vestire, & terrenis cōdimētis cōdire voluistis, san-
 ctas istas delicias dei. Et anīa mea nauseat, cū Ezechiele,
 panē comedere stercore humano opertū. Scis quid hoc
 significat? Alterū, q̄ verbis iā non synceris, nec syncere
 mysteriū istud gratiæ & peccati tractare potueritis, dein-
 de nec intelligere, tandē nec amare, ac sic frigidi, pallidi,
 tristes, segnes, in laude & amore dei facti estis. Humanū
 em̄ verbū diuino additū, velamen est veritatis purg. imo
 vt iā dixi, stercus humanū est, quo operit, sicut in Eze-
 chiele figurat dñs. Manna est qd̄ in vna aurea seruari
 velit, non in manibus hominū iactari & versari. Quis
 (inquies) ergo tuus est iste modus? Referā & si suspi-
 cer vobis alliuū & pepones Aegypti anhelantibus, & iā
 dudū corrupto palato male habētibus nō placiturū. At
 mihi satis fuerit, q̄ cōfutare eū vos nō poteritis, vos autē
 reos agere ille possit, qui verba dei torqueatis in eū sen-
 sum, quē in nullo alio loco habent, id quā sit indignum
 audiri de Christianis nedū Theologis, nemo non sentit.
Scriptura diuina peccatū nostrū tractat duobus mo-
 dis, vno per legē dei, altero, per Euangeliū dei. Hæc sunt
 duo testamenta dei ordinata ad salutē nostrā, vt a pecca-
 to liberemur. Lex aliter non tractat peccatū, q̄ vt ipsum
 reuelet, sicut dicit Paulus Ro. iij. p̄ legē cognitio peccati.

Quo? p̄tm̄ tū in veteri testamento: tum in nouo
 testamento tractetur.

Quæ cognitio docebat duo, corruptionē naturæ, & irā dei. De priore dicit Ro. vii. Concupiscentiā nesciebā esse peccatū, nisi lex diceret, Nō cōcupisces. Nā pruritū illū fedū natura nō dixit peccatū, sed vsum eius malū, in alieno corpore, vt stuprū, adulteriū, fornicationē. Ita irā & auaritiā nō dictabat peccatū, sed vsum eius, in furto, fraude, maledicto, cæde, & sic de aliis. Et haud scio, an peccatum in scripturis vnquā accipiat pro operibus illis, quæ nos peccata vocamus. Videēt. n. ferme radicale illud fermentū sic vocare/ qd̄ fructificat mala opera & verba. Nā hoc peccatū pprie reuelat lex, prius incognitū & mortuū, vt Ro. v. dicit, qd̄ & viuacissime latet sub speciosis opibus hypocritarū. Nā sub hoc peccato cōcludi p̄ scripturā oēs homines dicit Paulus, licet latere nunq̄ possit, quin fructus suos prodat, in vno sic in alio sic. Sed nullū opus malū dare queas, sub quo oēs homines cōcludere possis, de quo alias plura. De posteriore dicit Ro. iij. Lex irā operat̄, quia dicit Gal. iij. Maledictus om̄is qui nō permanet in om̄ibus sermonibus, quæ scripta sunt in libro hoc vt faciat ea. Et Ro. v. per peccatum mors. Et vi. Stipendiū peccati mors. Hactenus igit̄ lux legis nos erudit, & sub corruptiōe & ira nos esse docens, atq̄ omnē hominē & mendacē & filiū ire cōcludēs. Atq̄ corruptiōnē forte contempsissemus, & nobis in malo nostro placuissemus, nisi alterū malū iræ nobis hanc infamiā non indulgeret & obsisteret, terrore & periculo mortis & inferni, quo minus pacē in priore malo haberemus. Et pla-

ne maius malū nobis est ira q̄ corruptio, q̄a p̄cā plus
Mḡit̄ duplex malū lex reuelat, In (odimus q̄ culpā.
 ternū & externū. Alterz qđ ipsi nobis irrogauimus, pec-
 catū seu corruptionē naturæ. Alterū, qđ deus irrogat, irā,
 mortē & maledictionē. Esto, si vis illa duo, culpa & p̄cā
 na, sed nimis tenuiter & frigide, culpā & p̄cā, sub iis
 vocabulis tractauimus, nescio, quas relatiōes & imputa-
 tiones fingentes. Nos crasse & plene secundū scripturā,
 peccatū seu culpā seu internū malum vniuersam illā cor-
 ruptionē naturæ vocamus, in om̄ibus mēbris, malā &
 ad malū pronā ab adolescētia nostra, vt Gen. vi. & viij.
 scribit̄. Et hæc ira tanta est, vt ea q̄ bona vident̄/nihil pro-
 sint, vt sunt artes, ingenia, prudētia, fortitudo, cōtinētia,
 & q̄cquid naturaliu, moraliū, speculabiliū est bonorū,
 in q̄bus nullū viciū, omniū hominū cōmunis sensus de-
 prehēdere possit, adeo, vt hodie etiā nostri Theologi ea
 inter bona numerēt, nihil illis mali tribuētēs, q̄ qđ extra
 gratiā facta regnū cœlorū nō mereant̄, rursus tñ nec in-
 fernū, nec p̄cā mereant̄, parati plane asserere, ea cœlū
 etiā mereri posse, nisi quendā auditū de gratia necessaria
 cōcepissent, nō. n. deesse eis quicq̄ putāt, qđ lex requirat,
 sed qđ gratia exigat. Legi satisfactū docēt, sed nō Euāge-
 lio. Addūt deniq̄ tāta esse hæc bona, vt gratiā mereant̄
 de cōgruo & infallibiliter, & sic plena bona fiant, si non
 pprio merito, tamē per ppriū meritū. Accedit his, qđ
 deus ipse hæc nō negat esse bona, sicut reuera negari nō
 possunt, sed remunerat & ornat tēporalibus beneficiis.

vt regnis opibus, gloria, fama, dignitate, honore, voluptate, & iis similibus, ita vt nō modo speciei p̄p̄rig, sed & retributiōis diuinæ operculū accedat naturali cæcitatī, quæ ignorat vere bona, vt secure ista & p̄tinacissime bona esse cōtendat, sup̄ qua re potissimū prophetia laborauit, & oēs p̄phetæ occisi sunt, q̄ hæc carperēt & veriora bona exigent. Prophetia. n. nihil aliud q̄ expolitio, & (vt sic dixerim) praxis & applicatio legis fuit, seu quod dicit̄ in syllogismis subsumptio, quæ vt quodlibet opus bonū incideret, pronūciaret, an vere maleue bonū esset. Hinc multa legimus reprobari in libris antiquis quæ obstupescimus. Hinc p̄hibuit deus ne suū sensum sequerēt sed vocē eius audirēt. Ideo eis semp̄ prouidit prophetas, qui legē practicarent in his bonis (vt sic dixerim) velut in exemplis monstrando, quid esset lex.

Sola igit̄ lex ostēdit, nō q̄dē esse ista mala p̄ se, cū sint dona dei, sed esse in malo vsu, p̄pter radicale illud peccatū occultissimū, q̄ in illis cōfidebāt, placebāt, gloriabant̄ insensibili malo, sicut & nūc & semper facit hoc intimū peccati malū, cū in solo deo fidendū, placēdū & glorian- dū sit, sicut Hier. ix. dicit, Nō gloriēt̄ sapiēs in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuitiis suis. Oīa. n. hæc sunt bona, dispersa gratuito in malos frequē- tius q̄ in bonos, ita vt Psal. lxxij. sese periclitari ob hoc querat, & pene effundi gressus suos, sed oīa sunt (vt dixi) sub ira et maledicto cōclusa, nec q̄c̄q̄ profunt, et adeo nō parāt de cōgruo ad gratiā, vt magis incrassent cor, ne gra- tiā desideret, aut necessariā sentiat, sicut dicit psal. c. xvij.

Coagulatum est sicut lac cor eorum. Melius Heb. Incrassatum est sicut adeps cor eorum. Hic populus proprie in scripturis arguitur impietatis, incredulitatis, duræ cervicis, quod indomitum sensum in istis speciosis bonis humiliare non possent, nec legem nec peccatum suum in illis agnoscere, semper arbitrati sese obsequium in his prestare deo, præ omnibus aliis vere iustis. His frustra prædicatur, hi viri sanguinum et doli. Summa, lex illis est impleta, nec indigent gratia (ut dixi) nisi ex quodam superfluo exactiois diuinæ. His est velatus Moses, nec ferunt faciem eius cornutam, mali esse in tanta sapientia, bonitate, iustitia, religione non volunt, nec se esse cognoscere possunt, quia non audiunt. Vides ergo quæ excedat lex naturalem rationem incomparabiliter, & quæ profundum sit peccatum, cuius cognitionem docet lex. Hi ergo omnes sub ira, quia omnes in peccato.

Euangelium contra sic tractat peccatum, ut ipsum tollat, & sic pulcherrime legem sequitur. Lex enim introduxit & nos obruit peccato, per cognitionem eius, quo fecit, ut ab illo liberari peteremus & gratiam suspiraremus. Nam Euangelium etiam duo prædicat & docet, Iustitiam & gratiam dei. Per iustitiam sanat corruptionem naturæ, Iustitiam vero quæ sit donum dei, fides scilicet Christi, sicut Ro. iij. dicit. Nunc autem sine lege manifestata est iustitia dei. Et iterum Ro. v. Iustificati gratis ex fide, pacem habemus &c. Et. iij. Arbitramur enim hominem iustificari ex fide. Et hæc iustitia peccato contraria in scripturis ferme per intima radice accipitur, cuius fructus sunt bona opera. Huic fidei & iustitiæ comes est

gratia seu misericordia, fauor dei, cōtra irā, quæ peccati comes est, vt om̄is q̄ credit in Christū, habeat deum propitiū. Nā nec nos in bono isto iustitiæ satis læti essemus, nec magnificaremus eius hoc donū, si solū esset, & nō gratiā dei nobis cōciliaret. Gratiā accipio hic p̄ prie pro fauore dei, sicut debet (nō p̄ qualitate animi, vt nostri recētiōres docuerūt) atq̄ hæc gratia tandē vere pacē cordis operat̄, vt homo a corruptione sua sanatus, etiā propitiū deū habere se sentiat. Hoc est qd̄ impinguat ossa & cōscientiā reddit lætā, securā, imperterritā, nihil nō audentē, nihil non potentē, vt quæ mortē etiā rideat, in fiducia ista gratiæ dei. Proinde sicut ira maius malū est, q̄ corruptio peccati, ita gratia maius bonū, q̄ sanitas iustitiæ, quā ex fide esse diximus. Nemo em̄ (si posset fieri) nō mallet carere sanitate iustitiæ, q̄ gratia dei. Nā remissio peccatorū & pax pprie tribuit gratiæ dei, sed fidei tribuit sanitas corruptionis. Quia fides est donū & bonū internū oppositū peccato, qd̄ expurgat, & fermentū illud Euāgelicū in tribus farinae satis absconditū. At gratia dei est externū bonum, fauor dei, opposita iræ. Hæc duo sic Ro. v. distinguit, Si em̄ vnus delicto mortui multi sunt, multo magis gratia dei et donū in gratia vnus hominis Iesu Christi in plures abūdauit. Donū in gratia vnus hominis, fidē Christi vocat (quā & sæpius donū vocat) quæ nobis data est, in gratia Christi, id est, q̄a ille solus gratus & acceptus inter oēs homines, propitiū & clementē deū habet.

Gratia.

Ro. 5.

ret, vt nobis hoc donū & etiā hanc gratiā mereretur.
Iohānes. i. **I**ohan. sic. Lex per Moſen data eſt, Gratia
 vero & veritas ꝑ Iheſum Chriſtū facta eſt. Et infra, Ple-
 nū gratia & veritate. Ita veritas ex Chriſto in nos fluēs
 fides eſt, gratia fidē comitat̄ ob gratiā Chriſti, ſicut ibi
 dē præmiſit, de plenitudine eius oēs accepimus, gratiā
 pro gratia. Quā gratiā, pro qua gratia? gratiā noſtrā vt
 nobis faueret deus, ꝑ gratia Chriſti, qua illi fauet deus.
 Quia, inq̄t, Lex ꝑ Moſen data, ſed gratia & veritas per
 Iheſum Chriſtū facta eſt. Habemus ergo duo bona euā-
 geliū, aduerſus duo mala legis, donū ꝑ peccato, gratiā
 pro ira. Iā ſequit̄, q̄ illa duo ira & gratia, ſic ſe habēt (cū
 ſint extra nos) vt in totū effundant̄, vt q̄ ſub ira eſt, to-
 tus ſub tota ira eſt, qui ſub gratia, totus ſub tota gratia
 eſt, quia ira & gratia perſonas reſpiciunt. Quē em̄ deus
 in gratiā recipit, totū recipit, & cui fauet, in totum fa-
 uet. Rurſus, cui irāſcitur, in totū irāſcitur! Non em̄ par-
 titur hanc gratiā ſicut dona partitur, nec diligit caput
 & odit pedes, nec fauet animæ & odit corpus. Et ta-
 men donat animæ, quod nō donat corpori, donat ca-
 piti quod nō donat pedibus. Sic & in tota Eccleſia, quę
 in eadē gratia dei ſtat, vt Ro. v. dicit, Per quē habemus
 acceſſum in gratiā iſtam | in qua ſtamus &c. Diuerſus et
 multiformis eſt in donis ſuis. Ita econtra, cui nō fauet,
 toti nō fauet, & tamen non totum punit, imo ille vno
 peccato vnius membri, ſub ira totus manet, & hic vno
 dono vnius operis ſub gratia totus manet, vt longe, ſi

cut dixi, gratia a donis discernenda sit, cū sola gratia sit.
vita æterna Ro. vi. Et sola ira sit mors æterna.

Veniamus tandē ad institutū. Iustus & fidelis absq̃
dubio habet gratiā & donū. Gratiā quæ eū totum gra-
tificet vt persona prorsus accepta sit, & nullus iræ lo-
cus in eo sit amplius. Donū vero, qd' eū sanet, a pecca-
to & tota corruptione sua animi & corporis. Impiissi-
mū ergo est dicere, baptisatū esse adhuc in peccatis, aut
nō esse omnia peccata plenissime remissa. Quid enim
ibi peccati, vbi deus fauet, & nullū nosse vult peccatū,
totusq̃ totū acceptat & sanctificat? Sed hoc non est re-
ferendū ad nostram puritatem, vt vides, sed ad solā gra-
tiā fauentis dei. Remissa sunt omnia per gratiā, sed nō-
dum omnia sanata per donū. Donū etiā infusum est,
fermentū mixtum est, laborat, vt peccatum expurget,
quod iam personæ indultum est, & hospitem malum
extrudat, cui licentia facta est eiiciendi. Interim dū hæc
aguntur, peccatum dicitur & est vere natura sua, sed
iam peccatum sine ira, sine lege, peccatum mortuum,
peccatum innoxium, modo in gratia & dono eius per-
seueres. Nihil differt peccatū a seipso, secundum natu-
ram suam, ante gratiam & post gratiam, differt vero a
sui tractatu. Aliter enim nunc tractatur q̃ antea. Quo-
modo antea tractabatur? vt esset & cognosceretur, &
obrueret nos, nunc tractatur, vt non sit & eiiciatur.
At non ob hoc, non est vere & naturaliter peccatum.
Quin ingratitudo & iniuria est gratiæ & doni dei,

negare ipsum vere esse peccatū. Gratia quidē nullū ibi peccatū habet, q̄a persona tota placet. Donū autē peccatū habet/qd' expurget & expugnet, sed & p̄sona nō placet nec habet gratiā, nisi ob donū hoc modo peccatum expurgare laborans. Deus nō fictos sed veros peccatores saluos facit, non fictū sed verū peccatū mortificare.

Ecce istū modū intelligēdi & loquēdi sim- (docet. plicē & Paulinū ego quero & volo habere in tractatu peccati & gratiē. Hic purus & sincerus, prorsus sine vlla difficultate capiū, nullis distinctionibus indiget, & miro modo blandus apertusq̄ est, & totā scripturam aperit. Non est hic necesse dicere, Peccatū apud Paulū pro infirmitate capi, imo necesse est pro vero peccato capi, quo gratia & donū dei pure & vere cōmendent. Quod si q̄s neget vere peccatū esse, hic donū dei blasphemiat & ingratus est. Ita dico & doceo, vt omnis homo in omni opere suo sciat se tantū habere de peccato, quantū in ipso nondū est eiectū peccatū, qualis arbor, talis fructus, ne gloriē coram deo de mundicia sua, in seipso, gloriē autē in gratia & dono dei, q̄ fauentem deū habet, qui hoc peccatū nō imputat, insup donū dedit, quo expurget. Veritatē ergo cōfiteat, q̄ si secundū naturā operis, citra gratiā, iudicandus esset, non posset subsistere ante faciē eius. Nunc, q̄a in gratia mitiē, nihil est qd' eū accusare potest. An sunt hæc tam obscura, vt sophistarū immensa illa volumina de peccato & gratia cōgesta? An nō iā Pauli verbū & pietas fidei & ratio

illa quæ cogere videbatur, ut peccatū pro pœna caperet.
 pulchre cōueniūt. Quid facilius dicere quā peccatū tra-
 ctari aut lege aut Euāgelio? Si lege sola tractes, mors &
 ira est, si solo Euāgelio, gratia & vita est, manet tamen
 sub utroq; vere & naturaliter peccatū. Quocirca patrū
 autoritates, qui negāt peccatū esse in iusto, omnes intelli-
 gendæ sunt, secundū gratiā, sed nō secundū naturā pec-
 cati, vel legē. Christus em̄ nos liberauit, ut iam non si-
 mus sub lege sed sub gratia.

Quid dices, patres sancti peccatū negāt, nec tu probas
 hoc modo peccatū hic accipiendū. Respōdeo, Primū,
 nihil impiū & alienū tamē a fide sapio & doceo. Nōne
 admittis? Et, pbabo latius. Deinde hoc, pbō, q̄ pecca-
 tū in scripturis accipiūt ubiq; ut ego accipio, ideo effica-
 citer probō, sic accipiendū esse, cū sine scripturæ exem-
 plo, nihil sit in fide asserendum. Deinde, dupliciter tu
 nihil probas. Primū nō probas, patres negare peccatū
 sic accipiendū esse aut accipi posse, ut ego capio, q̄a &
 si infirmitatē appellent & peccatū negēt, hoc facere vi-
 deri possunt, respiciendo nō naturā peccati, sed gratiā
 dei, nec habes qd̄ hic opponas. Iā si etiā ex animo negēt
 secundū naturā esse peccatū, nō tamē probāt, nec est ar-
 ticulus fidei, q̄ ipsi sentiūt aut dicunt, imo periculose
 dicūt, dū sine exemplo scripturæ dicūt. Sic, q̄ peccatū
 significet reatū tantū, nec pbas ipsos velle, nec ipsi pro-
 bāt ita esse debere. Vos inuenistis hoc obscurissimum

Redtus.

scilicet scriptura simplicior est, nihil nisi corruptionē
 & iram facili & aperto sermone habet. Ita qđ remissio
 omniū peccatorū, ablutionē peccatorū, & quæcūq; tã
 dē de baptisimi gloria, nō immerito dicūt, non probas
 idē esse, qđ nullū peccatū natura relinqui, nec ipsi idē
 probāt. Sed om̄ibus obstat Paulus, sed & Petrus, quo
 rū hic carnalia desideria militare aduersus animam, ille
 peccatū in corpore mortali cōcupiscere aduersus spiri
 tū dicit, cogūtq; patrū dicta ad gratiā baptisato fauen
 tē, donūq; peccati aduersariū, nō ad naturā peccati aut
 legē spectare. Et sic oīa Latome sunt tua inania & cōfu
 tata, dispersa sicut puluis ante faciē venti. Cū ergo huic
 sententiæ meæ faueat pietas, consentiāt verba scriptu
 ræ, sitq; in ea simplicitas, sinceritasq; tā verborū q̄ res
 rū, nolo mihi auferri vocabulū peccati, in oībus homi
 nibus, om̄ibusq; operibus eorū in hac vita, etiā si cōfi
 tear, nihil eos habere peccati aut mali operis secūdū gra
 tiā dei. Qui me seq; nolet, omittat & sequat alia, sed sua
 sciat humanis niti, mea diuinis testimoniis. Nō patiar,
 vt plus Augustino credatur Apostolū glosanti, q̄ ipsi
 Apostolo toties peccatū iteranti.

Videamus nunc cōgruentias scripturæ in hāc senten
 tiā. Christus Lucæ vlt. pœnitentiā & remissionē p̄dicari
 dicit in nom̄e eius. Cur nō satis erat remissio peccato
 rū? Nōne huc cōgruit, qđ pœnitentiā est immutatio cor
 ruptionis, & renouatio de peccato assidua, quā operat
 fides, donū dei & remissio. Gratia donū est, vt non sit.

*Pœnitentiā. Resipiscentiā
 Renouatio. Regeneratio.*

ibi peccatū iræ: Nec. n. p̄dicari docet p̄nitentiā illam
 fictitiā sophistarū, quę ad horā durat. Q̄ diu p̄dicat̄,
 q̄ diu viuūt, p̄nitendū & nouandū est, vt peccatū ex-
 pellat̄. Nunq̄d potes sic aptare ista duo, infirmitati &
 p̄næ? q̄s de infirmitate p̄niteat? quis p̄nā inno-
 uet? Idē facit verbū Iohannis Bap. a Christo repetitū. *Matt. 3. Max. 1.*
 P̄nitentiā agite appropinquat regnū cœlorū. *Quid Lu. 3. Ioh. 1.*
 hoc est, nisi mutare vitā, qđ fides facit peccatū expur-
 gans, & sub dei regno esse, qđ gratia facit remittēs. Nā
 hos fructus dignos vocat Iohānes si peccatū expuret̄,
 & nō opera externa simulent̄. Huc tā pulchre cōgruit
 parabola *Matt. xiiij. de fermēto & farinae satis tribus*, vt
 nihil aptius possit. Nō sic autē cōgruit, si infirmitatē &
 p̄nā appelles peccatū, imo iam tenebras offudisti his
 vocibus, vt parabolā nō videas nec sapias. Huc & para-
 bola de semiuuio, a Samaritano curato, tota & primo
 loco p̄tinet, qui nō simul sanatus, simul tñ susceptus est
 curari, leuita & sacerdote legis ministris videntibus eū
 sed nō iuuātibus. Lex peccatū (vt dixi) cognoscere fa-
 cit, sed Christus per fidē sanat, & in gratiā dei reducit.
 Huc illud Iohan. Qui lotus est, mundus est totus, nēpe
 p̄ gratiā, & tñ lauat p̄ fidē operantē pedes peccati reli-
 qui. Huc, qđ nos palmites in Christo, qui est vitis, cū
 fructificemus vt mūdi p̄ oīa, tñ agricola cœlestis mun-
 dū purgat, vt fructū plus afferat. Nihil horū potes ad
 p̄nas et infirmitates aptare, statī. n. perit lauādi, purgā-
 di, curādi sensus, nisi q̄ vaga venialia huc possis trahere

sed superficialis ille est sensus, folia præscindit, radicē
 nō excindit. Et sicut similitudo habet a Latomo indu-
 cta, similis est iste modus curandi, radenti capillos vbi
 denuo renascunt. Nō sic donū dei, qđ radices mortifi-
 care laborat, & nō actus sed ipsam personā purgat, vt
 venialia illa cessent aut certe minus pullulēt, frustra ve-
 nialibus resistis, nisi peccatum illud fomitis extinguas,
 vnde illa pullulant. Peccatū semp cōcupiscit, sed cōcu-
 piscentiæ eius resistis, si nō tantū motibus eius resistis,
 sed ipsum quoq; iugulas, qđ fit per donū fidei mortifi-
 cantis, crucifigētis, & passionibus variis exercētis ve-
 terē istū peccati hominē, vt Apostolus vocat. Huc qua-
 drat & illa figura, quā supra posui, qđ filii Israel possessa
 terra Canaan, reliquias Amorreorū, Iebuseorū, Cana-
 neorū nō deleuerūt. Nō erant alterius naturæ reliquiae
 iste, qđ ipse gētes. At nri isti infirmitatē et poenā etiā nō
 malā, imo vtilē & ferendā docēt, qđ si nō sit expurganda.
Cōcludo ergo. Quādo Paulus Roma. vi. Peccatū in
 mortali corpore peccatū nō dñari, corpus peccati de-
 strui, Ro. viij. a lege peccati liberari. Roma. vij. peccatū
 operari, peccatū repugnare, peccatū captiuare, seruire
 legi peccati. i. Cor. vij. Incōtinentiā. i. Cor. v. fermentū
 vetus maliciæ & nequitiae, Ephe. iij. veterē hominem.
 Coloss. iij. Irā, libidinē, auaritiā. Heb. xij. circūstans
 peccatum, breuiter, nuscq; non peccati & vicii nomine
 appellet, atq; si semel tantū appellasset peccatum, nulli
 angelorū cederē. Nūc cū tot locis idē cōstanter asserat.

ADVERSUS LATOMVM. 61.

qui sunt illi homines, vt eorū glosas in textū, erasis Pauli verbis, me cogāt reponere? Nolo eorū sentētias, peccatū inesse nobis dico, & in omnibus operibus nostris cū fiducia, q̄p̄ diu hic sumus. Si ergo Louaniē mei me ante audissent, & plus in verba dei q̄p̄ hominū intēdisent, vtq̄p̄ veritatē purius cognouissent, quē eos a tam immani blasphemia, sacrilegio, crimine, scelere præferuasset, vt verbū Pauli tā temere nō exurerēt. Sed & adhuc eis offero optionē, vt resipiscant, errorē agnoscant, dent gloriā deo, confiteant̄ suas insanias, quas nulla ratione tueri possunt, & ecce ignota sunt eis oīa. Libētissimē. n. cōmunicabo illis, nec memor ero malorū vnq̄p̄. sicut nolo meorū esse deū memorem. **Q.** si perstent, qd̄ execror, certe anathema eos habebo. Dñs viderit, an mea excōmunicatio pluris minorisue sit, q̄p̄ infulsæ, sanguinariæ, sacrilegæ, breuiter, Papa & Roma dignissimæ bullæ Amen. Ex istis credo nūc satis asserta, defensa, & munita oīa quæ ad hūc articulū adduxi in resolutione mea, quā Latomus oppugnat, & Latomi omnia esse nihil q̄p̄ ignorātijs scripturæ, tum meras præsumptiones & petitiones principii. ¶

¶ Vnū adiiciam vt ratiōe & experiētia causam istā iuuem. Cū sophistis disputo. Veniamus de regula ad exemplū, ne simus stoici, qui sapientē eū definierunt quē nuncq̄p̄ viderunt. qualē oratorē Quintilianus quoq̄ format. Quæro an vllū hominē dare audeāt, qui possit de vno suo opere bono dicere, hoc est sine peccato, etiam

Q

eo modo quo ipsi de peccato loquuntur. Ego non credo ipsosmet aut vllū hominē hoc ausurū de suo opere sentire. Si negāt vllū posse, qd ergo me criminant tam immaniter, cū ipi idē sentiāt, imo magis q̄ ego dicāt: Ego em̄ de veniali peccato nō dixi. Iā quæ est absurditas in omni opere bono ponere peccatū, cū ipi fateant̄ in plurimis certo esse peccatū, & in paucis nō esse peccatum, etiā dū sine exemplo secūdū regulā solā loquunt̄. Si nō est absurdū in vno aut multis, quomodo absurdū aut impossibile in om̄ibus? Sumus ergo ne pulchri doctores, qui regulā docemus sine exēplo? Sed dicēt, Incertū est cuius opus bonū sit, sine peccato, tamē sine peccato esse nō dubitamus. Quid ergo facimus: ducimus homines in incertū cū nostris doctrinis? An hoc non est absurdū docere in Ecclesia, incerta? Quando ergo erit pax in cordibus nostris? Quid interim faciet? an orabit̄ p veniā peccati in bono opere, aut iactabit illud corā deo? Periculū est, si peccatū est, & veniā non petit. Rursus periculū si veniā petit, vbi nō est aut nō esse putat culpā. Mentiet̄. n. & orabit̄ p eo, p q̄ nō orandū sentit, & hoc ipso confitebit̄ opus veniā dignū, & faciet ei iniuriā. Suspēdet in dubiū: ergo etiā incerta orare oportet nō tantū operari? Gratias vobis Magistri nostri, q̄ nihil incertū nobis relinquitis, nec hoc quidē certū faci-

Sed facessant ista. Exemplū (tis, an sint incerta oīa. huius regulæ, Opus bonū est sine peccato, plane deest in hac vita, q̄ Paulus (vt diximns) nō audet hoc asse-

rere de suis operibus. Nihil mihi (inquiēs) cōsciū sum
 sed nō in hoc iustificatus sum. Certos āt nos esse oportet,
 ideo deus in gratia sua nobis, puidit hominē, in q̄
 cōfideremus, & nō in opera nostra. Nā quāuis p̄ donū
 fidei nos iustificarit, & p̄ gratiā suā nobis factus sit, p̄
 pitius, tamē ne vagaremur in nobis ip̄is, et in his donis
 suis, voluit vt in Christū niteremur, vt nec iustitia illa
 cepta nobis satis sit, nisi in Christi iustitia hæreat & ex
 ipso fluat, ne quis insipiens, semel accepto dono, iā satur
 & securus sibi videat̄, sed in illū nos rapi de die in diē
 magis voluit, nō in acceptis cōsistere, sed in Christum
 plane transformari. Illius, n. iustitia certa & p̄petua est,
 ibi nō est nutare, ibi non est deficere, ipse dñs omniū.
 Ideo Paulus mira diligētia q̄ties fidē Christi p̄dicat, sic
 p̄dicat, vt nō tantū p̄ illū aut ab illo sit iusticia, sed etiā
 in illū, vt nos in ipsum referat & trāsformer, et velut in
 absconsum ponat, donec transeat ira. Sic Ro. v. Iustifi-
 cati ex fide pacē habemus ad deū p̄ dñm nostrū Ihesum
 Christū. Ecce fides nō satis, sed fides q̄ se sub alas Ch̄ri
 recōdat, & in illius iusticia gloriē. Et iterū, Per quē ha-
 bemus accessum ad deū, p̄ fidē in gratiā istā. Iterū fidē
 sic docet, vt eā sub alas Ch̄ri proiciat. Et Colof. i. Et p̄
 eū placuit recōciliari oīa in ipsum. Ecce p̄ eū in ipsum,
 Et vltra, Pacificās p̄ sanguinē crucis eius, p̄ ipsum. Ecce
 p̄ sanguinē crucis eius, p̄ ipsum. Quid istis vult Apосто-
 lus, nisi q̄ nō satis est illa fides vaga sophistarū, q̄ accep-
 to dono putat̄ opari; sed ea demū fides ē, q̄ te pullastrū

109. 18. Deli-
 ta quis in-
 telligit?

mus, & iā gentiles insanias nostris pares & vtilis arbitramur. Ista scandala & excelsa tollenda sunt, & viæ Sion, quæ diu satis luxerūt, aliquādo terendæ iterū, ac puro nos tritico simplicis & synceræ scripturæ pascendi. Vides, n. & hic Latomū oīa glossis hominū incerta facere, præter ea quæ sunt hominū & philosophorū, adeo vt et hūc locū Pauli dupliciter exponere licere putet, de homine sub lege, vel de homine sub gratia. At hoc est nihil docere, sed animas cōfundere. Negādi & reprobādi prorsus sunt, q̄ Paulū hic de homine sub lege loqui affirmāt, cū verba satis sint apta & clara, q̄ de lectet in lege dei, & seruiat mente legi dei, qđ nulli impio potest quadrare, q̄ totis viribus repugnat legi dei, sicut c. iij. & v. docuerat. Meū consiliū sit, q̄ sacras literas nō pōt certo sensu tenere, eas dimittat. Tutius est cū laicis ignorare eas, q̄ incertas habere. Incredibile est, quātas molestias Satan p̄ eas faciat morituro, si ambiguas habeat, vt sophistas in hoc suscitatos putē a diabolo, vt eas incertas faciāt æquiuocatiōib. et ludibriis suis.

Quærimus igit̄ hic, vbi est ille testimoniorū pōderator, q̄ rationē reddere voluit p̄ Louaniē Magistratibus nostris? Nōne ipse nihil certi asserit? Nōne solū hoc agit, vt Lutheri sentētia sit cōtra suā dubiā sententiā? At illi q̄ dānauerunt & exusserūt, alii fuerūt. Nempe, q̄ voluerūt suā assertā, certā & infallibilē sententiā esse, vt nō solū possit, sed debeat quoq̄ sic dici. Et pro his miseris nihil loquit̄ Latomus, cū pro iis solis loqui

promiserit adeo fidēs, vt pudendū iactarit, in re tā certa rationē petere. Sed vt dixi, nō suæ rationi sed bullæ nixi sunt/vt auderēt p̄dire, nec aliud prodeūtes q̄rebāt, q̄ vt scripturas lacerarēt & os orbi oblinirent, cū suo, Potest sic dici. Si autē sic etiā de furore suo sensissent & dixissent, Potest sic dānari & exuri, sed nōdū dicimus, q̄ debeat & oporteat sic damnari & exuri, respōderet opus eorū verbis eorū. Nūc quales declarent seip̄sos, q̄s nō videt? q̄ hoc p̄ certo dānarint, de q̄ hodie quoc̄q̄ incertos esse seip̄sos cōfitent. Nā et si patres sancti quādoq̄ dubitēt & varient in scripturarū sensibus, nuncq̄ tñ furorē hūc addiderūt, vt assererēt, alienaq̄ dānarēt & exurerēt. Igit̄ ratio illa nondū p̄dit, quæ p̄mittit̄ p̄ istum ponderatorē. Nā vt Lutherū et sententiam eius eludat, suā tñ nō probat, nec meā improbat, sed vtranc̄q̄ incertā facit, cū vtrac̄q̄ ab eo inducta expositio esse vera non possit. Quare cōcludo Magistros nostrales cū me dānarēt, fuisse insanos, & qui nescirēt quid facerēt. Testis est Latomus eorū patronus, qui ideo hunc librū scripsit, ne orbem hoc diutius lateret.

Cū ego dixissem, repugnare legi aliud nō esse q̄ peccare. Nō agere bonū esse cōtra legē. Respondet, Quod Aug. audeat asserere, nō esse peccatū, nisi cōsentiatur. Tum ipse addit, Et nihil dānatiōis in eis esse, q̄a nō peccant. Vide nequitiosum sophistā vt oīa deprauet. Quis nō videt Aug. hic? loqui de mortali peccato, qd̄ fit cōsensu in cōcupiscētias peccati, nō tñ negat istos motus

esse venialia peccata. Adhuc Latomus hoc cōtra Luthe-
 rū esse fingit, nō q̄ ignoret me loq̄ de peccatonō mor-
 tali seu dānationis, sed q̄ malitia agitatus optet mea sic
 intelligi. Iam quā Latomiana dialectica, nihil dānatiōis
 q̄a nō peccant, Ergo ex opposito cōsequētis oppositū
 antecedētis sequit̄. Venialiter peccātes, peccāt ergo nō
 nihil dānationis est illis. Hoc est Apostolū Paulū Lo-
 tuamialiter interpretari. Peccatū veniale sine dānatione
 asserūt, meū autē illud peccatū dānationis faciunt. Nec
 dignant̄ meminisse, q̄ crebro ego quoq̄ illud induxe-
 rim, qd̄ Paulus ait, Nihil esse dānatiōis, licet nō nihil sit
 peccati, q̄a tot de peccato prēmiserat, sed ideo nihil est
 dānatiōis, nō q̄a nō sit ibi peccatū, vt Latomus mentit̄,
 sed q̄a sunt in Christo Ihesu, dicit Paulus, id est, pulla-
 stri sub gallina & sub vmbra iustitiæ illius pausant, seu
 vt Ro. v. clarius dicit. Gratiā & donū in gratia illius ha-
 bēt. Deinde nō ambulāt secundū peccatū seu carnē pec-
 cati, id est, nō cōsentiūt peccato, qd̄ reuera habēt. NB.
 Deus em̄ eis prouidit duo robustissima munitissimac̄ firmas
 mēta, ne hoc peccatū eis sit in dānationē. Primū, ipsūm I.
 Christū ppitiatoriū (vt Ro. iij.) vt sub huius grā tuti
 sint, nō q̄a credūt & fidē aut donū habēt, sed q̄a in grā
 Chri habēt. Nullius. n. fides subsisteret, nisi in Chri p-
 pria iustitia niteret̄, et illius ptectiōe serualet̄. Hęc ē. n.
 fides (vt dixi) vera, nō absoluta imo obsoleta illa q̄litas
 in anīa, vt illi fingūt, sed que se a gratia Christi nō patit̄
 auelli, nec alio nitit̄, quā qd̄ scit, illū esse in gratia dei.

nec posse damnari, nec aliquē, qui sic in eū se proiecerit.
 Scilicet tā magna res est hoc peccatū reliquū, sic intolera-
 bile iudiciū dei, vt nisi eū p te opponas, quē sine omni
 peccato esse nosti, subsistere nequeas, id quod facit fides
 2. **A**lterū est, quod dono accepto nō ambulant (vera,
 secundū carnē, nec obediūt peccato, sed prius illud prin-
 cipale & robustissimū est, licet & alterū sit aliqd, sed in
 virtute prioris. Quia pepigit deus pactū iis q sunt hoc
 modo in Christo, vt si pugnēt cōtra seipsos & peccatū
 suū, nihil sit dānationis. Nō ergo nihil est dānationis, vt
 Latomus delyrat, quia nō peccāt, aut nō sit peccatū in
 opere bono. Hoc fingit sophista, extra & cōtra apertū
 textū Pauli e pprio capite. Sed q̄a sunt (inqt) in Chro
 Ihesu, & nō ambulāt secundū carnē, manifeste de mora-
 tali peccato loquēs. Solū hoc agūt sophistæ, vt hoc pec-
 catū extenuēt, quod deus tantū exaggerat, vt filiū suū si-
 bi velit opponi, & homines oēs hoc vehemētissimo iu-
 dicio Christū vrgere & cōpellere, vt sub alas eius tre-
 mētes, desperātes, anhelantes sese recipiāt. At isti huius
 peccati negatores, faciūt oscitātes & securos homines,
 in accepto dono, p hoc & Christi gratiā vtilem, et mise-
 ricordiā dei leuē, ad q̄ sequi necessario oportet, frigus
 amoris, segniciem laudis, & teporē gratitudinis. Nihil
 de Christo hī profus sciūt. Tu ergo caue illos pestilen-
 tissimos, & disce opera dei magna, mirifica & glorio-
 sa esse, ideo scias tete nō posse hoc peccatū satis exagge-
 rare. Necq̄, n. malū eius vllus hominū vnq̄ inuestigare

aut cōprehēdere penitus potuit, cū sit infinitū & æternū, vt rursus opera dei cognoscas in Christo tecū facta esse immēsa, vt qui tā potentē tibi in Christo gratiā præordinarit, que tāto malo nō patiat tete perdi, & q̄ tāto malo dignus sis, tñ illius hominis gratia, nō solū illo nō perdaris, sed etiā tandē ab eo libereris. Magnificāda est gloria gratiæ, nec pōt satis magnificari, ita vt Paulus exclamet Gratias deo p̄ inenarrabili dono eius. Ne ergo auscultes frigidis istis & languidis sophistarū sibilis de operibus bonis sine peccato, de fide infusa, de fide acquisita de lib. arbitrio, somnia sunt & ludicra ad istā rem seriā. In Christū tete rapi oportet, sicut Isaias. ij. dicit. Ingredere in petrā & abscondere fossa humo a facie timoris dñi & a gloria maiestatis eius. Et in Cant. colūba mea in foraminibus petræ in cauernis maceriæ. Noli errare. Magnitudo protectiōis satis indicat, quantū sit peccatū istud, nisi Christū filiū dei existimes ligneā aliquā imaginē esse. Oēs sancti tremūt hoc iudiciū, & nisi Christū oportorē habeāt, pereūt/et nos adhuc disputamus & ludimus, in operibus bonis peccatū esse. Sic scilicet de tremēda maiestate æterna sapimus, quasi de homine quouis disputemus, quando de illa disputamus.

¶ Deinde, p̄cedit distinctor dicēs. Duabus causis viciū qđ cōtra legē dei esse videt, nō esse peccatū. Prima, dum abest vsus ratōis, vt in furiosis, dormiētibus, infantibus. Secūda, dñi nō cōsentit illi, vt in virginibus &c. Quis iterū hic nō videt defendi nō Louaniē, q̄ Lutherū dāna

uerūt de peccato illo in sanctis seruiente p̄ gratiā dei. Sed
 fictos aliquos morpheos, q̄ dānarint eū, q̄ peccatū mor-
 tale in opere bono posuerit. Plane nullus hactenus so-
 phistarū me tedio vicit, præter hūc Latomū, tanta est in
 homine nequitia & nugādi insania. Nā tā hebes nō est,
 vt nō intellexerit, me de eiusmodi peccato nō loqui, sup̄
 quo patrū dicta citat, & ipse blatterat, cū hoc sæpius sele
 nosse testet, sed mera neqtia est, q̄ cōtra ppriū testimo-
 niū de peccato dānationis me locutū esse iacet, & orbi
 (vt dixi) imponat. Tale est & illud, quod pronitatē ad
 malū non impedimentū virtutis, nec malū nec peccatū
 dicit, imo p̄fecit (inqt) martyribus ad bonū. Quid au-
 dīo? profecit eis ad bonū, ergo nō est peccatū. Vides vt
 insignite gratiā dei blasphemare voluerint sophistæ. Nā
 hoc qđ gratiæ dei est, peccato impudētissime tribuunt,
 Diabolus tentator p̄fecit sanctis in bonū, ergo eius ten-
 tationes nō sunt malæ neq; peccata. Vincēda sunt mala
 pronitatis, ergo nō sunt mala. Obsecro, q̄ iste sophista
 meā tentat paciētiā egregie. Vere si qđ peccaui in libel-
 lo cōtra eorū dānationē edito, hic abunde poenitētiā ago,
 incredibilē hebetudinē, inscitiā & maliciā eius ferendo,
 ideo. n. peccatū est pronitas, q̄a resistit & negociū facit
 martyribus, quanq; hinc virtus gratiæ elucescat magis.
 Nō debet autē hoc negociū esse, si iudiciū dei spectes. Mi-
 sericordiæ est qđ parciť, doni diuini est qđ vinciť. Tu
 lector vide, quo parricidio reus fuerim, quando hos ho-
 mines trunco stupidiores finxi.

C Etia hoc addit, Peccatū nō esse nisi voluntariū, præsertim actuale, ergo in opere bono nō est peccatū, tenet cōsequētia a Latomo ad Latomū. Vel quia Grego. dicit, Nunq̄ vasis iræ redderet deus interitū, si nō voluntariū inuenirent habere peccatū. Et q̄re reddit interitū infantibus & ignorātibus? Sed & Grego. hic de vasis iræ & peccatis eorū loquitur, quod Lato. intelligit de peccatis sanctorū in bono opere, alioqui quō cōtra me induceret? Quid alioqui faceret ad ppositū? Peccatū. n. a me dictū impugnat, & hoc nō esse per Grego. probat, quia solū voluntariū esse debet. Sed fessus sum. Valeat syco-
 phanta insulsiſſimus, qui nec me, nec se, nec patres, nec scripturas vno pilo intelligit, ac si intelligat, intelligere nō vult. Nihil recte actū est in hoc toto libro, q̄ qd' Lo-
 uaniē. incēdiariis & Antichristianæ bullæ, dignus da-
 tus est patronus. *Ro. A* Apōstolum ipsum videamus & glosas eorū iuxta positas cōsideremus, vt discamus, quot repēte noua vocabula nascent. Scimus (ingt) quoniā lex spiri-
 ritualis est. Ego autem carnalis venundatus sub peccato,
 id est, vt illi dicunt. Ego sum infirmus & punitus venū-
 datus sub pœna. Tum spiritualis, quia per Antithesin dicitur idem erit quod sanus, sine pœna redemptus de pœna. Deinde, Quod enim operor nō intelligo (id est, pœnam patior) Non. n. qd' volo bonū (id est, impu-
 nitatē) hoc ago, sed qd' odio malū (id est, pœnā) hoc ago.
Si autem quōd nolo illud facio, consentio legi (id est, impunis sum) quoniā bona est (id est, impunitas est)

R ij

Panli expositio Latomiana.

Nunc autē nō ego operor illud, sed quod habitat in me
peccatū (id est, poena) Scio n. qā nō habitat in me, hoc
est in carne mea, bonū (id est, impunitas) Nā velle adia-
cet mihi, perficere autē nō inuenio. Nō. n. qđ volo bonū
(id est, impunitatē) hoc facio, sed qđ nolo malū (id est,
poenā) hoc facio. Si autē quod nolo illud facio, iā nō ego
operor illud, sed qđ habitat in me peccatū (id est, poena)
Inuenio igit̄ legē volenti mihi facere bonū (id est, impu-
nitatē) quoniā mihi malū (id est, poena) adiacet. Cōde-
lector. n. legi dei (id est, impunis sum) secundū interio-
rē hominē, video autē aliā legē (id est, poenā) in mēbris
meis, repugnantē (id est, poena afficientē) legi mentis
meæ (id est, impunitati meæ) & captiuantē me (id est,
poena trahentē) in legē peccati (id est, in poenā) quæ est
in mēbris meis. Infelix ego homo, q̄s me liberabit de
corpore mortis huius (id est, poenæ huius) Gratia deo
per Iesum Christū dominū nostrū. Igitur ego ip̄e seruo
mente legi dei (id est, subditus sum impunitati) carne au-
tē legi peccati (id est, subditus sum poenæ) Nihil ergo
¶ Est hoc Paulū elucidare, vt dem (dānationis est &c.
 bene & vere sic dici? At patres sic dixerūt, sed nunquid
 p̄ceperunt/aut p̄cipere potuerūt sic dicendū esse? Nōne
 obediendū est magis deo q̄ hominibus? Paulus præci-
 pit & præcipiendi ius habuit, vt vitares, pphanas vocū
 nouitates, & loquereris/ vt ipse loquit̄, & sacris vocū an-
 tiquitatibus inhereres. Quid. n. pphanū? nōne qđ nō
 est sacrū? At humanū nō est sacrū, deinde nouū, qā nō

ab Apostolis positū. Nec est qđ mihi homouision illud ypostasis. obiectes aduersus Arrianos receptū. Non fuit receptū a multis, iisq; p̄clarissimis, qđ & Hierony. optauit a boletri, adeoq; nō effugerūt periculū, hoc inuento vocabulo, vt Hierony. quærat nescire, qđ veneni lateat in syllabis & literis, adeo illud Arriani magis q̄ scripturas etiā exagitabāt. Nec Hilarius hic aliud habuit qđ responderet, q̄ qđ idē p̄ id vocabuli significaret, qđ res esset, & tota scriptura haberet, id quod in p̄senti nō dat. Nullo. n. loco scriptura, peccatū, p̄ poena ista, sed cōtra vbiq; p̄ malo legi dei aduersario, accipit, vt similitudo etiā (qua Latomus vel sola Theologus est) hic nō habeat locū. iam si esset similitudo & exemplū valeret, tñ nō esset trahendū in consequentiā, sed indulgendū patribus, q; semel extra scripturā posuissent vocē prophanā. Alioqui, si exēplū statuas, totā scripturā licebit in alias voces mutare, sicut sophistæ fecerunt. Quod si odit anīa mea vocē homouision, & nolim ea vti, nō ero hæreticus. Quis. n. me coget vti, modo rem teneā, quæ in Cōcilio p̄ scripturas definita est? Et si Arriani male senserūt in fide, hoc tñ optime, siue malo siue bono anīo, exegerūt, ne vocē p̄phanā & nouā in regulis fidei statui liceret. Scripturæ. n. sinceritas custodienda est, nec præsumat homo suo ore eloqui, aut clarius aut securius, q̄ deus elocutus est ore suo. Qui verba dei nō intelligit in rebus dei, p̄ se loquētis, nō credat se intellecturū verba hominis de rebus alienis loquētis. Nemo melius loquit, q̄ qui optime intelligit. Quis autem

res dei intelligat melius q̄ deus ipse? imo quantū est id quod homo intelligit de rebus dei? — # —

Edet potius honorē deo, miser homo, & vel confiteat̄ se se nō intelligere verba eius, vel omittat prophanare ea vocibus suis nouis ac ppriis, vt pura nobis maneat genuina specie amabilis sapiētia dei. Quare dicant patres, quicquid possint. Pauli huius verba volo in hoc loco, id qd̄ sonāt significare, cōtemptis figmentis illorū de reatibus ac debitis, & id genus nugis, magis intellectū obscurantibus q̄ iuuantibus. Facilia, apta, fidelia sunt verba Apostoli, nō egent humanis facibus ardentissimi fulgentissimiq; soles illi. Tu dicis, nō est reatus, non est debitū ibi, ergo nō est peccatū ibi, visus tibi pulchre locutus, cū obscurissime, & vt Nehemias dicit, A sotice loquaris & linguis populi & populi, iā dudū oblitus linguæ sanctæ & paternæ. Facebant barbaræ linguæ, & natiuā genuināq; reuocemus. Cur, n. non multo purius & lucidius dicis, Non est ira sed gratia ibi. Ideo peccatū illud, quāq; verū peccatū sit, nō dānat ibi. Iohānes Euāgelista verū venenū bibit, sed nō occidit eū, quia virtus fidei erat ibi, quæ verū venenū nō fecit esse aliud q̄ verū venenū, aut poenā vel infirmitatē, sed ne noceret, prohibuit. Quod si alius bibisset, vere mortuus esset. Christus dicit, Si mortiferæ quid biberint, nō eis nocebit, nō dixit nō erit amplius mortiferū, sed nō nocebit, quia in nomine meo bibent, alioqui quæ miraculi gloria, si mortiferū esse desinat, cum potatū fuerit? Ignis Chaldeus vere

ignis fuit & permanfit, sed non læsit tres viros, nõ quia ardere & vrere nõ poffet, sed quia illos non poffet, cum cæteros ante fornacem vtique consumeret. Ita hoc peccatũ verũ peccatũ est, quod alios omnes iræ subiicit, hos non subiicit, quia hi, non illi, antidoton habent, nempe donũ dei in gratia vnus hominis Ihesu Christi, quo imbuti non ambulant secundũ carnem. Nonne hæc tam clara & facilia sunt, vt nullus tã tardus sit, qui nõ facillime cõprehendat? cum interim subtilitates illas, reatuũ, debitorum, formalium, materialiu, peccati, priuationis, habitus, actus, expulsionis, infusionis, remissionis, qualitatu, formarũ, subiectorum, bonitatis intrinsecæ & extrinsecæ, malitiæ intrinsecæ & extrinsecæ, congrui meritorii, generis honorũ, acceptati, deacceptati. Et quæ ranarum & muscarum istarum voces omnes audiat, ne dũ recenseat? ipsimet nondũ concorditer capiant, qui aliorũ Magistri sunt, tantũ abest, vt aliquando miserũ vulgus ex ipsis verã peccati & gratiæ cognitionem accipiat, cũ hic philosophiæ etiã nouissimas feces & decies excretas vorasse oporteat antequã quod reatus aut debitũ sit, intelligas. Faceffant ista absurda et mōstra sophistarũ.

Vere ergo dicit, Ego autem carnalis sum, non dicit Carnalis fui, venũdatus sub peccato. Proba igit̃ mihi, quod carnalis in scriptura significet, penalitatibus & infirmitatibus subiectum. Carnalem vero se dicit, non quia totus sit carnalis, sed mente est spiritualis, carne carnalis, sicut mente liber a peccato, carne venũdatus sub peccato,

*Boxbarici
theologastri
& Silua.*

sicut dicit mēte seruiō legi dei, carne autē legi peccati. Nō
 te hic fallat Latomus, duas faciens voluntates. Vnus est
 homo Paulus, qui vtruncq; de se confitet / alio & alio re-
 spectu, sub gratia est spiritualis, sed sub lege carnalis, Idē
 idē Paulus vtrobicq;. Donū facit, vt sit spiritualis et sub
 gratia, in gratia vnus hōis I. Christi. Peccatū facit, vt sit
 carnalis sed nō sub ira q̄a gratia & ira nō cōueniūt nec
 sese mutuo impugnāt, nec alterū alterius dominať, sicut
 donū & peccatū faciunt. Ita. Qd̄. n. operor, ego carnalis,
 nō intelligo, intelligo autē ego spiritualis, alioq; quomo-
 do posset de se pnūciare, se esse nō intelligentē quid ope-
 ret̄. Deinde in sequētibus malū appellat, qd̄ operet̄: et
 go intelligit malū qd̄ operat̄, sed carne nō intelligit qd̄
 mente intelligit. Vere. n. peccatū in carne furēs, putat bo-
 nū esse qd̄ cōcupiscit, & ita facit homini quocq; appare-
 re nō videns q̄ malū sit. Nō. n. qd̄ volo bonū hoc ago,
 sed qd̄ odio malū hoc ago. Ecce intelligit bonū et malū.
 sed Paulus spiritualis sic intelligit & vult & odit. Carna-
 lis vere nō intelligit bonū & agit et amat malū p̄ bono.
 Proferat nunc scripturas Latomns qbus probeť qd̄ car-
 nalis significet hic aliud q̄ in aliis locis, & q̄ exigit grā-
 matica & simplex significatio. Probet, q̄ intelligere &
 operari significant aliud hoc loco q̄ in aliis. Probet qd̄
 malū et bonū aliud hoc loco q̄ in aliis significēt. Probet
 q̄ velle, nolle, odisse, agere aliud significat hic q̄ in aliis
 locis, qd̄ cū nō possit, & eorū significatio pietati hoc lo-
 co nō obstat, quid est / q̄ hominū glōssis moueamur?

Necq. n. nō pprie carnalis dicit, q ex parte carnalis est, sicut dixi, q nō ideo nō est homo qui infirmus aut paruus homo est. Vulneratū est caput hominis, & vere dicimus, homo vulneratus est. Et q pcutit pedē canis, verissime canē pcessisse dicit. Ita nō intelligit Paulus, qā secundū carnē nō intelligit. Et operat, qā secundū carnē operat, Et agit malū, qā secundū carnē agit. Et malū est quia cōtra spiritū & bonum est. Necq. ideo nō operari, nō agere, nō malū esse, aut totus intelligere, dicēdus est, quia nō totus operat, nō totus agit, nō totū malū facit, aut ex parte intelligit. Sicut nō ideo non est vulneratus homo, quia nō omī parte vulneratus est & occisus, nec ideo canē nō pcessisti, quia nō omī parte eū pcessisti & occidisti, imo vulnerasti, percussisti, si vel minimū mēbrū eius lesisti, ppria & germana significatione verbi. Ita hic nō ideo nō est pprie peccatū, qā nō totū hominē occidit, dānat, irē subiicit. Gratia. n. et donū cōseruat hominē vt nō possit peccare, id est, cōsentire huic peccatū.

Dices, necq. tu probas, peccatū alibi (to & perire. accipi hoc modo, q scilicet nō damnet. Respōdeo, nec hoc est necesse, nec hoc institui. Hoc solū institui vt peccatū hoc loco idē significaret qd' vbiq. Q autē hic peccatū aliter tractari dico, hoc nihil ad peccati significationē pertinet. Scriptura peccatū vbiq. eodē modo accipit, sed nō vbiq. eodē modo tractat seu tractari describit, alibi peccatū fieri, alibi remitti, alibi puniri, alibi differri, alibi taceri, alibi confiteri, alibi negari descri-

bit. Et q̄s actiones, passionēs & accidētia peccati enu-
meret? Ita hoc loco peccatū, qd̄ faciat & patiat̄ in gra-
tia describit̄, nō negat̄ peccatū esse, imo supponit pec-
catū factū & esse. Hic victū rebellare spiritui dicitur, q̄
alibi victor regnare scribit̄, idē prorsus peccatū vbiq̄
sed nō vbiq̄ idē valens, faciēs & paciens. Quod autē ali-
bi scriptura peccatū eodē accipiat modo, quo ad signi-
ficationē, pbauit̄ superius ex Paulo, q̄ Ro. vi. & viij. vlt̄
tra hoc. vij. Gal. v. i. Cor. v. Ephe. iij. i. Cor. vij. Col. iij.
Heb. xij, sic accipit, dū incōtinentiā, libidinē, irā &c.
vocat. Et. i. Iohā. i. Si dixerimus / quia peccatū nō habe-
mus, nos ipsos seducimus. Sed aduersarii ne iota quidē
pferre possunt, p̄ sua significatiōe. Prosequamur ergo
Paulū, Si autē qd̄ nolo hoc facio, cōsentio legi, quoniā
bona est. Mira cōpositio, cōsentit legi bonæ, sed nō to-
tus, q̄a facit nō totus, qd̄ vult nō totus, necq̄ cōsenties,
necq̄ faciēs, necq̄ nolēs hic totus est, sed idē qui cōsentit
bonæ legi, facit qd̄ nō vult, id est, cōtrariū legi bonæ,
quā vult. Nūc autē nō ego operor illud. Quis ille ego, q̄
nūc nō operat̄ illud, qd̄ mox dictus est operari? Ille sci-
licet ego q̄ spiritualis sum, q̄a secundū hoc ego nūc æsti-
mor in gratia, quæ nō sinit vt æstimer secundū peccatū,
q̄ carnalis sum, abluta sunt oīa, & nūc alius ego q̄ ante
gratiā, vbi æstimabar secundū peccatū totus carnalis. Sed
qd̄ habitat in me peccatū, tu nō operaris, et tñ id qd̄ in
te est operat̄? Manus tua p̄cutit me, et tu nō p̄cutis me?
Ita sane, q̄a me inuito id facit, & secundū hoc æstimor,

vere tñ ego facio, q̄a pars mea facit, sed iã nō secūdū eã
æstimor, male facit manus & mihi imputareť, nisi ani=
mus innocēs esset, sed nō ideo malū nō est, qđ manus
facit, sed q̄a nō imputat, nō imputat autē propter ani=
mū innocentē. Ita peccatū peccatū est vere, sed q̄a donū
& gratia in me sunt, nō imputat, nō ppter suã innocen=
tiã, q̄si nō nocēs sit, sed q̄a donū & gratia in me regnāt.

Uscio, n. q̄ nō habitat in me, hoc est, in carne mea bo=
nū, q̄a mea est, nō aliena caro, ideo qđ in ea habitat, in
me habitare dicit. Q̄ dulcissime Paulus medius ince=
dit inter carnē & spiritum, synecdochis gratiosissimis
vtrinq̄ festiuissime alternās. Vere ergo habitat pecca=
tū in carne, & vere peccatū est. lebusæus, n. est habitās
in finibus nr̄is, futurus sudes in oculis & offendiculū a
latere, si nō studuerimus delere eū. Quid sudes in ocu=
lis, nisi lignū ante faciē in qđ impingas, si imprudēs in=
cedas? Ita peccatū q̄tidie ante nos versat, & in via no=
bis obuiū est, tum etiã a latere sollicitat, nisi viriliter ex=
purgetur, impingemus & scandalisabimur in eo. Ma=
lus plane hospes, sed tamē habitat in carne in nobis, in
nostra terra, in nostris finibus. Non ergo est bonū in
carne, vere inquā nō bonū, nō solū p̄cena, sed peccatū.
Nā velle mihi adiacet, p̄ficere vero nō inuenio. Seipm
clarius exponit, quomodo spiritualis homo in peccato
nō operat malū, sed vult bonū, & tñ ppter habitās in
carne peccatū nō p̄ficit hoc velle, sed nō ideo nihil est,
hoc velle, q̄a nō p̄ficit, sicut ecōtra, nō nihil est malum,

quod habitat in carne, quātūvis ille ego nō operer, sed peccatū ipm. Vtrūq; dico, malū fit, et nō fit. Fit, qā peccatū facit illud. Nō fit, qui mens nō facit, nec vult, licet nō perficiat, ppter facere peccati. Obsecro, nunqd tantā pugnā, tanta diligētia describeret, inter pœnā & spirītū? Atq; id iterū in sophistas pugnat. Dicāt vbi vnq; pœna (q̄ sese euoluere putāt, ne peccatū asserere cogāt) in scripturis illud esse doceat, qđ fugiendū, cui resistendū, qđ tanto æstu dānandū sit? Nō est pœna quā non ferri iubeat scriptura, ac p hoc nihil euasio ista valet, tā glosa q̄ textus eorū, res & vocabula sunt, extra totius scripturæ vsum, extra omniū piorū sensum, vt nō minor absurditas eos sequat in glosa, quā fugere tentaerūt in textu. Absurdū. n. est, asserere, qđ nusq; reperire ac pbare possis, sed oīa cōtraria solus audire cogaris.

Nō. n. qđ volo bonū hoc facio, sed qđ nolo malum, hoc facio. Si autē quod nolo malū, hoc facio, iā nō ego operor illud, sed qđ habitat in me peccatū. Vide gratiæ præconē fidelē, repetit & inculcat diligenter, velut digito mōstrans, illud verbū. Si autē qđ nolo, qā superius videbat obscurius dictū, vbi cū dixisset similiter, Si autē qđ nolo hoc facio, antequā inferret, iā non ego operor, interposuit, cōsentio legi | quoniā bona est, hic autē mox infert, Si ego nolens facio, certe hoc nolle pbat, q non ego iā operor illud, & tñ fit in me, ergo necessario peccatū qđ habitat in me illud operat, vt nemo possit hūc locū, nisi de spiritali homīe intelligere,

nec de iis, q̄ perpetrāt opera mala. Alterū. n. hic dicit
 p̄ alterū impediri, sic tñ vt spiritus præualeat, & illi tri-
 buat, qđ nō operet̄, nō velit malū. Nō. n. vertit senten-
 tiā vt diceret, Nō. n. malū qđ volo, hoc facio, sed bonū
 qđ nō volo hoc facio. Si autē qđ nolo bonū hoc facio,
 iā non ego operor illud, sed gratia quæ habitat in me.
 Hæc. n. caro diceret, si regnaret sup̄ spiritū sibi rebellē.
 Nunc cū spiritus queruleū & accuset carnē, patet, q̄ nō
 caro domineū, sed domināti spiritui molesta & rebel-
 lis sit. Nihil. n. pro carne, sed contra carnē loquit̄, quod
 nō facit homo carnalis extra gratiā constitutus. Nō er-
 go finit gratia dei hoc opus peccati sibi imputari, quia
 reuera non ipsum operatur. Et tamen in eo est, vere
 quoq̄ ipse operatur, vt satis est dictum.

Inuenio igit̄, volenti mihi facere bonū, quoniā mihi
 malū adiacet. Nō est. n. alius, qui vult facere bonum, &
 alius cui malū adiacet. Spiritualis vult facere bonū to-
 tus, sed carnalis adiacet malus ipse minus totus. Conde-
lector. n. legi dei secundū interiorē hominē, video autē
aliā legē in mēbris meis, repugnantē legi mentis meæ,
et captiuantē me in legē peccati, quæ est in mēbris meis.
 Hic clarissime sese explicat, delectari. n. in lege dei, non
 est, nisi pii & iusti hominis, nec repugnat nec repugna-
 re curat legi membrorū, q̄ iustus nō est, Legē autē men-
 tis, nō vocat legē naturalē, quā dicūt, sed opponit eam,
 legi mēbrorū, potius voluntatē spiritus ita nominat, q̄
 legi dei cōdelectat̄, cui opponit legē mēbrorū, quæ cō-

delectat̄ legi peccati, vt sit & mēptorū lex volūtas con-
 traria voluntati spiritus. Repugnantē vero dicit, certe
 malū indicās non pœnæ sed culpæ. Malū est, n. legi dei
 repugnare. Iā non solū nō obedire, sed repugnare dicit
 qđ grauius est, ne parū æstimes peccatū reliquū bap-
 tismo. Magnū est, & magno dono dei tollit̄, & magna
 gratia ignoscit̄, ppter spiritū, q nō repugnat sed cōde-
 lectat̄ legi dei. Et illud vltimū atrocius, qđ captiuat. **V**i-
 de quælo, quātis verborū molibus & viribus id pecca-
 ti exaggeret, quod illi sic extenuat̄ et tollūt. Nō solū est
 nō solū viuūt, nō solū vult, nō solū operat̄, nō solū re-
 pugnat, sed etiam furit & captiuat. Obsecro, hæc leuia
 sunt? Et q̄s nō sentit ita in se fieri? Quis nō furiosas li-
 bidinis, & iræ cogitatiōes & motus sensit vnq̄, quan-
 tūlibet inuitus & nolēs? Indomitus est furor eius, imo
 (qđ mireris) in impiis, nō sic furit, q̄a nō sustinent eius
 impetū, cedūt & obediūt ei, ideo nūq̄ experiunt̄, quā-
 tus labor, c̄pta molestia sit peccato reluctari et eius dñā-
 ri. Militiā exigit iste impetus strenuā, vnde et Christus
 dñs exercitū vocat̄, & rex potens in prælio, quia hos
 magnos impetus p donū suū nō solū sustinet, sed vincit
 etiā. Vide ergo, doni & gratiæ dei magnitudinē, vt tan-
 tū malū nō sit dānabile piis, fortiores sunt cogitatiōes
 malæ piōrū q̄ impiorū, nō tñ polluūt, nō dānat̄, illos
 vero polluūt & dānant. Cur hoc? nōne vtrobiq̄ idem
 peccatū? vere idē peccatū, sed pii antidotū habēt, illi nō
 habēt, ideo pii in maiori impetu eius non peccāt, cū illi

peccēt in minori, nō quia non sit peccatū vtrobicq; , sed hęc gloria gratiæ dei est, nō naturæ illius malæ. Si deus sit gratia, vere dānat, nunc naturā eius malā, gratia, ne dānet, phibet. Nō ergo nobis dñe, sed nomini tuo da gloriā. Nō est (vt sophistæ delyrāt) nullū peccatū tam furēs aduersarius legis dei, nō est pœna, nō est infirmitas, sed magnū peccatū, vt psal. xviij. querit̄ dicēs. Emūdabor a delicto max̄io. Absit hęc gloria nra in ista mūdita nostra. Captiuare autē dicit, nō q; spiritalis captiueē, sed qđ ex parte peccati est, nihil omittit̄, q; captiueē spiritalis, q; modo ipse Gal. i. dicit, Et vastabā ecclesiā dei, cū ecclesiā vastari sit impossibile. Sed nihil omitebat, quātū in eo fuit, q; vastareē. Ideo nō dicit, hic repugnat et captiuatus sū, captiuat, sed ego nō captiuor. Qđ si etiā hoc dixisset, cogeret sentētia, intelligere. q; ad carnē, sicut venūdatū sese dixit & carnalē secundū carnē, ita captiuū sese dicat secundū carnē, & hęc mihi significatio vt simplicior, magis placet.

Unscelix ego homo, q; liberabit me de corpore mortis huius. Hic peccatū mortē vocat (id est, maximā mortē) figuratiue, æmulatus illud Exod. x. qñ Pharao petiit tolli locustas, Orate p̄ me ad dñm, vt auferat a me mortē istā. Odiosissimo. n. noīe appellat peccatū, sicut & ille locustas, pp̄ importunos, improbos, incessabiles, indomitosq; furores eius, p̄ q; nobis ī hac vita nō p̄mittit pacē habere, sed cōtinuo in acie stare cogit. Nec. n. Paulus hoc loco Latomi habitus dormitātes & q̄scentes formidat. Nec Aug. hoc voluit qđ Lato. ei imponit

Verū est quidē, nō semp vna passione nos insanire, nō semp ardet ira, nō semp furit libido, nō semper torquet inuidia, sed vna succedit alteri. Et quādo oēs dormiūt, tepor & ignauia nō dormitāt. Qd' si etiā strenue agas, supbia vigilat. Et vt verissime dixi, sicut sine carne non sumus, ita sine carne non operamur, ita nec sine viciis carnis sumus, nec sine eis operamur, vt lōge insulfissime Latomus ex particulari vel singulari syllogisarit, quādo sic arguit, aliquando passio quiescit, ergo nō est in oīni opere bono peccatū, q' dicere debuit, aliquando oēs quiescūt, & totū peccatū dormitat, qd' est impossibile, Quia caro res viua est, in assiduo motu est, q' mutat, mutatis obiectis. In somno vero, qd' nō peccatū sit, etiā gratiæ dei est, nō naturæ, peccatū scilicet dānabile nō est ibi, nec obstat q' vsus rationis non assit. Peccatū est, qd' pure dormire nō possumus. Quare nō mansimus in rectitudine, in qua pure dormire, & oīa pura facere poteramus? Nō excusat ebriū sua ebrietas, si quid per eā peccat. Cur non permanfit sobrius? Quare nihil nobis, nostra gratia indulgetur, nihil ex nobis mundū est, sed ex sola gratia & dono dei. Quid excusat paruulos non baptifatos, quod damnantur in æternum?

Gratia deo p̄ Ihesum Christū dñm nostrū. Gratias agit Paulus, nō suæ iustitiæ, sed misericordi deo, idq' per Ihesum Christū dñm nostrū. Hunc. n. semp oppo- nit deo, sub huius alis sese abscondit, in huius gratia, de gratia & dono dei gaudet & gloriat̄. Optat autē libe-

rari ab isto corpore. nō. n. ait, Quis me liberabit a morte corporis huius, sed a corpore mortis huius. Quia vidit, in hac vita nō possibilē Louaniensiuū sanctorū mundiciā, & tñ mundus esse optat, ideo mori optat. Hoc verbū impius nō dicit, aut si dicit, non hac causa dicit. Non. n. ppter poenā sic exclamaret, sic mortē inuocaret, sed peccatū eū molestat nimio. Vides ergo hunc locū sanctissimis conuenire, eosq; pati peccatū indomitū & furiosum, vt discamus dei gratiā nō extenuare, extenuatis nostris malis, negādo ea peccata esse, p humanas glossas, sed ea magnificādo & exaggerādo quātū possumus, vt elucescat, Cōfessionē & magnificētā esse opus dei, qui est mirabilis in sanctis suis, faciēs omēs voluntates suas in eis, cū nobis tñ peccata habere videamur, & vere habeamus. Quia volūtas eius nō est peccatū qd in nobis est, sed sanctificatio nostra ab illo ipso peccato. Cōcludit ergo Paulus cōditionē vite pii hominis in hoc seculo dicēs. Igit̄ ego ipse mente seruo legi dei, carne autē legi peccati, ego ipse vnus et idē homo. Nec offēdit cauillū Latomi, q putat hoc sic intelligi posse, sicut illud supra. Nō habitat in me, hoc est, in carne mea bonū. Ipsemet hoc Paulus sic exponit, dū dicit, Ego ipse carne seruo legi peccati, nisi velis elegās glosator addere & dicere, Caro mea carne seruit legi peccati. quid. n. esset hoc dicere; Clariora sunt verba q̄ vt paciantur calumniā sophisticā. Ego ipse inquit, nō alius. Deinde, seruo, inq̄t, nō tantū habeo peccatū, sed seruo ei, seu qd

idē valet, caro mea seruit ei. Quid autē est seruire peccato? nōne facere eius voluntatē? nōne facere cōtra legē dei? At hoc facit caro, dū repugnat, dū captiuat, dū furit, seruit. n. sic peccato, sed q̄a spiritus nō obedit, nec vincit illius furoribus, ideo nō dānat. Seruitus peccati fit inanis, oēs conatus eius frustrant, sed non ideo nihil, aut nō mala est ista seruitus, nō ideo nō peccat caro, hac seruitute sua mala, quācūq; in uanū seruit, & dñs suus peccatū nō praeualet, imo ideo meret ipsa crucifigi & occidi vt desinat sic seruire. Nihil ergo dānationis est, iis q̄ in Christo Ihesu sunt, & nō secūdū carnē ambulāt, vere nihil dānationis, sed nō nihil peccati, peccati v̄o, nō qđ Latomus solus fingit se nosse, q̄ spiritus seruit peccato extra gratiā, sed peccato, qđ tale esset, nisi gratia & donū in gratia vnus hominis praeualerēt. Natura peccati est vere in eis, sed iā nō potest, quod potuit.

Debet ergo Lato. pferre locū scripturæ, q̄ repugnare legi dei nō sit peccatū, sed poena seu infirmitas. Nam qđ dicit ex Aug. nō ideo peccare hominē, satis dictū ē, q̄ modo accipiendū sit, nēpe de peccato extra gratiā loquit, qđ ineptus dialecticus inducit, cōtra me de peccato intra gratiā loquentē, sicut vbicūq; & in om̄ibus facit, petitiōe principii solita differēs, q̄si vicerit, peccatū in gratiā hominibus nō esse. Si nō ptulerit locū, nos v̄gebimus eū simplici & ppria verborū significatiōe cōtentū stare, q̄ repugnare legi dei sit verissime peccare. Sic pbare debet, qđ captiuare in legē peccati, et seruire legi peccati, sit infirmū esse et nō peccare, alioq; v̄bis, vt

iacēt, acceptis, statuimus esse idē qđ peccare, vbi cūq; qđ cūq; dicit seruire peccato aut legi eius. Sicut Christus Iohā. viij. Qui facit peccatū seruus ē peccati. Et. ij. Pet. ij. A qđ. n. qs superat, huius et seruus est. Et ipse Paulus Ro. vi. serui peccati fuistis, nūc autē liberati a peccato, serui facti estis iustitiæ. Ita hic Paulus ipse seruus est peccati, sed qđ addit, Carne, manifeste distinguit inter simpliciter seruire peccato (qđ Lato. solū vult et fingit se nosse) et inter seruire carne peccato. Nec est verū qđ Lato. aliqđo nō seruari peccato docet, nec hoc in seruitute peccati simpliciter, nec in seruitute carne peccati verū est. Oīa. n. qđ facit, qđ seruus peccati ē, peccata sunt. Donū. n. sui est, & seruitus nō operis, sed status nomē est, qđ totius vite studia cōprehēdit. Sicut ecōtra, aliud est simpliciter deo seruire, aliud carne. Iusti simpliciter seruiunt deo, id. n. psonā respicit, sed hypocritæ seruiūt ei carne tantū, qđ solis operib. nō fide cordis. Atq; vt hi sunt hypocritæ dānabiles, ita illi (vt sic dicā) hypocritæ qđā salutare, qđ carne seruiūt peccato, & sunt mali in speciē, boni aut in veritate, atq; vt opera hypocritarū externa, nō sunt nihil, sed vere utilia et bona, qđ creature dei utiles, ita peccata iustorū vere mala & noxia, qđ opera peccati, atq; vt opera illa hypocritis bōa nihil p̄sunt, ita iustis sua peccata ista nihil nocēt. Qñ ergo ego dixi, quō sine carne vel volūtate carnis operari pōt, qđ sine ea esse nō potest, nōne ineptissime Lato. opponit illud Pauli, Et si in carne, nō tñ secundū carnē ambulamus & quasi

sit secundū carnem ambulare/quādo sine carne nō ope-
 ramur, p̄ qđ vult similitudinē quā de instrumēto cor-
 roso dedi euacuatā, adeo nihil videt hoc genus sophi-
 sticū. Paulus seruit carne peccato, & tñ nō ambulat se-
 cundū carnē, quācūq; nec Paulū recte citat pōderator ille
 testimoniorū. Paulus. n. dicit. ij. Cor. x. In carne. n. am-
 bulātes, nō tñ secundū carnē militamus, sensus tñ idē est.
¶ Nā qđ opus est oīa Latomi p̄ singula p̄sequi, cū ex his
 dictis abūde oīa sint cōfutata & mea roborata. Mon-
 strauī. n. satis Latomū totū cōsistere in petitione princi-
 pii, vt qđ peccatū nō velit a me accipi, nisi sicut ipse acci-
 pit, & studiosa nequitia deprauat & mea & omniū pa-
 trū dicta, dū eos de peccato simpliciter loquētes, trahit
 contra peccatū in grā dictū, seu de peccato totius dicta
 aptat, vt sic dicā, peccato partis. Quā facit, qđ gratiā
 & peccatū, qđ lex & Euāgelium, qđ Christus & homo
 sit, cū suis sophisticis nuncq; cognouit. Nā qui de peccato
 & gratia, de lege & Euāgelio, de Ch̄o & homine vo-
 let Christianiter differere, oportet ferme nō aliter qđ de
 deo & homine in Christo differere. Vbi cautissime ob-
 seruandū, vt utrūq; naturā de tota p̄sona enūciet, cū oī-
 bus suis, ppriis, & tñ caueat, ne qđ simpliciter deo, aut
 simpliciter homini cōuenit, ei tribuat. Aliud em̄ est, de
 deo incarnato, vel hoīe deificato loqui, & aliud de deo
 vel homīe simpliciter. Ita aliud est peccatū extra gratiā
 aliud in gratia, vt possis imaginari gratiā seu donū dei
 esse impeccatificatū, & peccatū gratificatū, qđ diu hic su-
 mus, vt p̄pter donū & gratiā, peccatū iā nō peccatū sit.

Sed hæc est meditatio ocio maiori tractāda. Quare hic
sistā, donec ocio maiore fretus & alia dānem. Nā q̄ de
pœnitētia & indulgēciis differit, cū omnia ex humanis
scriptis p̄bet, nihil faciūt. Nō. n. vel Greg. vel vllus an-
gelus habuit aliqd̄ statuere in Ecclesia, aut docere qd̄ e
scriptura p̄bari nō possit. Et simul ex iis puto satis mō-
stratū, Theologiā scholasticā esse aliud nihil q̄ ignorā-
tiā veritatis & scādalu, iuxta scripturas positū. Nec mo-
uet, q̄ Lato. me ingratiitudinis & iniuriæ insimulat in
S. Thomā, Alexād. & alios. Male. n. de me meriti sunt.
Necq̄. n. mihi ingeniū deesse credo, fatebit̄ ip̄e Lato. stu-
diū certe nō obscurū est. Meū vero cōsiliū dixi, vt adu-
lescēs vitet philosophiā & Theologiā scholasticam, vt
mortē anīe suæ. Nō sunt Euāgelia tā obscura, vt pueris
ea nō possunt patere. Quomodo sunt instituti Chriānti
tēpore martyrū, quādo ista philosophia & Theologia
nō erāt. q̄ modo docuit ip̄e Christus. S. Hagne. xiij.
annorū Theologa fuit, itidē Lucia & Anastasia, vnde
illæ didicerūt. Necq̄. n. Vniuersitatū studia adhuc ali-
quē martyrē aut sanctū, in tot seculis, de tanto nūero de-
derūt, q̄ probet eorū institutiōes esse deo gratas & re-
ctas, cū illi e priuatis scholis examina sanctorū mitterēt.
Ex fructibus suis cognoscit̄ philosophia & scholastica
Theologia. Nā de Thoma Agno an dānatus vel bea-
tus sit vehemētissime dubito, citius Bonauentrā credi-
turus beatū. Thomas multa hæretica scripsit, & autor
est regnātis Aristotelis vastatoris piæ doctrinæ. Quid
ad me. q̄ Bullarū Episcopus eū canonisauit. Arbitror

igit̄ & mihi nō esse penitus crassum in rebus istis iudicium, q̄ educatus in eis sim, & coetaneorū doctissimorū ingenia expertus, optima istius generis scripta cōtemplatus, in sacris literis saltē ex parte eruditus, tū experientia spiritaliū istarū rerū nō nihil examinatus, quā ego Thomæ defuisse clare video, & om̄ibus q̄ similia scribūt & docēt, ideo meo cōsilio q̄ volet, cautus sit, facio qd̄ debeo, & iterū moneo cū Apostolo, Videte ne q̄s vos decipiat p̄ philosophiā & inanē fallaciā (hanc ego scholasticā Theologiā interpretor fortiter & cū fiducia) secūdū traditiōes hominū, secūdū elemēta huius mūdi (hæc sunt iura bullarū & quicq̄d vltra scripturas statutū est in Ecclesia) & nō secūdū Christū. Clarū est hic solū Christū doceri & audiri velle Paulū. Quā v̄o Academiæ legāt Biblia, q̄s nō videt. Cōfer legētes, scribētes sup̄ sentētiās, sup̄ philosophiā, cū iis q̄ sup̄ Biblia scripserūt, aut ea docēt (cū illa potissima oīm florere & regnare debuerint) & videbis q̄ loco, verbū dei

Sed ad te reuertor Iona mi, (Academiæ habeāt, & hūc Latomū a me extrudo ad te, ne mihi vltra molestus sit, q̄ iā Epistolas & Euangelia enarrare vernacula cœpi, quæ causa est, vt molestū fuerit eius sordes legere & respōdere. Si videbit̄ alio tēpore ad oīa respōdebo, modo exul, libris careo, & iudiciū illud hæreticorū magistrorū, q̄ ludæos ad nudā Bibliā cogere voluerūt, porto. Sola. n. Biblia mecū sunt, nō q̄ magni apud me pendat̄ libros habere, sed q̄ videndū, an dicta patrū

ab aduersario bona fide citent. Nā Diony. citat de orādo deo, p̄ defunctis, cū ille de laudādo scribat, vt optiē memini. Et q̄re vestrū aliqs ad reliqua nō respōdet: vel tu, vel Andreas Carolostadius. Ecqd cessat Amsdorffius. An nō omib. vobis pariter Euāgelii gloria vindicāda est. Caput ego cōtriui serpētis, corpus cur nō queatis calcare? Exēpli gratia, quādo illud Iob. ix. Verebar oīa opera mea, ille sic exponit, verebar, id est, obseruabā. Et illud psal. ci. Nō intres ī iudiciū cū seruo tuo &c. vbi p̄pheta iudiciū dei dep̄cat, qd̄ ille exponit sic. tota vita dei est sine peccato, et nullius hominis tota vita est sine peccato, ergo nō vult secūdū vitā dei iudicari. Itaq̄ iudiciū dei vel cōspectū dei ille vitā dei facit. Vbi aut̄ in scripturis sic accipiē? Ergo aliq̄ pars vitæ nr̄æ est, quæ possit dicere, Intres in iudiciū, quæ scilicet sit de nūero alio, q̄ eorū q̄ oēs viuētes dicūt. At patres ille inducit? Et patres nō fuerūt hoīes? Nōne istas nenias & similes q̄ facillime aliquis vestrū cōfutare possit? Iudiciū dei opus dei est, q̄ nō suā vitā cōparat nobis, sed nr̄a examinat, aliq̄ q̄ absurditas, vt æterna vita cōparet̄ momentaneæ? Multa & ferme oīa sunt huiusmodi. Vellem. n. & vos aliqd̄ pro verbo facere, vt ego feriatas, & vulgo misero aliquādo seruire possim. Vos tyrones etiā oportet exerceri, atq̄ id optimū fuerit me viuo, si qd̄ forte iuuare queā. Sed quæso, en accipe librū, q̄ gaudeo illū apud me amplius non morari. Vale ex Pathmo mea.

XX. Iunij. Anno. M. D. XXI. ☞

